

नमस्ते, वैशाख २०७८

NAMASTE 2078



**AN ANNUAL PUBLICATION BY
NEPAL NEW ZEALAND FRIENDSHIP SOCIETY OF CANTERBURY**

Issue 14 - April 17, 2021

EDITOR'S NOTE

It gives us an immense pleasure to share the latest edition of Namaste, an annual magazine published by Nepal New Zealand Friendship Society of Canterbury. The editorial team would like to thank everyone who helped to make this edition possible.

We have received overwhelming responses from our readers and contributors from all walks of life. It is encouraging to see how our Nepali culture and tradition bind us together. With a bit of disruption on regular publication date last year, this year we have managed to bring this latest edition on time.

We wish you a prosperous Nepali New Year 2078 everyone. Let's spread love and care.



EDITORIAL TEAM



Shailesh Karmacharya



Bipulendra Adhikari



Birendra KC



Imas Neupane

Cover Photo Artist
Selina Karmacharya

Magzine Designer
Imas Neupane

PRESIDENT'S MESSAGE

Namaste and Tena Koutou

I feel honoured to write once again in Nepal New Zealand Friendship Society's (NNZFSC) yearly newsletter "Namaste" magazine. I am fortunate enough to lead a very diverse and enthusiastic team who have been instrumental in my current term. I would like to fully acknowledge all our committee members, current and past, who worked together tirelessly behind the scenes, often unnoticed, to achieve the collective goal of our valued members. This edition of 'Namaste' is being published back-to-back within six months and I would like to appreciate our editorial team for their hard work and continual time in bringing the current edition to fruition in such a short period of time.



SUBODH DHAKAL
PRESIDENT
NNZFSC

The past year of 2020 was challenging for all of us; affected globally by the COVID-19 pandemic, our society was not untouched, seen from its effect on our member and on our regular activities. The handover of the team from the previous committee had to be postponed later until July 2020 due to lockdown, and this affected the regular activities run by our Society. Despite the adversity, we are fortunate enough to be living in one of the safest and most well managed disease risk country in the world. The society run "Namaste Radio" program has been running for last 12 years and it was instrumental in communicating COVID-19 related information disseminations in an ethnic language to a wider Nepali speaking population within NZ and afar through an online podcast. Activities run by the society are important for the mental wellbeing of our members as heavy travel restrictions were put in place, restricting family visit back to Nepal.

Cultural events are core activities that our society conducts regularly, promoting Nepali culture and tradition within members, and promotion to other ethnic communities residing in New Zealand. After full preparations and planning of Teej Festival, we had to cancel the event due to lockdown and widespread community cases of COVID-19. Dashain 2020 was celebrated differently, termed as 'Dashain Banbhoj' at Rakaia Gorge and was a great success. The whole event was first of a kind for NNZFSC in renting Buses (two), a managed Jet Boat ride, and cooking at the venue. 'Tihar Dhamaka' was another great success enjoyed by our members, the event lightened hearts and comforted our members to some extent in the midst of the global pandemic.

Our Society participated in the Selwyn Cultural feast and Culture Galore, showing solidarity in working with local councils (Christchurch City Council and Selwyn Council). Participations from NNZFSC to Nepal Festival 2021 in Auckland was highly commended by everyone. These kinds of activities have profound impacts on strengthening the societies commitments and continuous engagement with other Nepali communities around NZ. I would like to congratulate the NZ Nepal Society, Auckland, and Non-Nepali Resident Association (NRNA) for organising such a successful event.

Society run Integrated activities have been a great success evident by increased number of participants which include Nepali language and culture class, sports, and Yoga sessions. I encourage all our members to join programs run by society such as Integrated activities that helps in physical and mental wellbeing for good health.

The society has been regularly supporting various sports activities such as Football, Cricket, Badminton, Basketball and so forth. The sport activities have provided our members an avenue to interact within the local communities and at an inter-regional community level that helps engagement and harmony within and with various ethnic communities in New Zealand. I would like to appreciate all our sports teams for their continual engagement/participations and representing NNZFSC in various program locally and afar. Participations to a Seven a side tournament in Wellington and Tenjing Hillary Cup in Palmerston North by our football club, 'Nepal United', have promoted NNZFSC to wider communities in New Zealand. Similarly, the recently run Inter region Badminton Competition between Auckland and Christchurch was a huge success. I would like to acknowledge all our players and supporters for their continuous support, commitment, and time over the past many months.

We have exciting programs in the pipeline and in the discussion phase for coming year. Some of the programs that we are bringing are: Dance/Cultural classes for our kids, program targeted for our youth, football skill training for kids etc. If any of you have any suggestions or ideas in what society should do to keep its members entertained, engaged and support please come to talk to any of our executive members.

On behalf of NNZFSC, I would like to express gratitude to donors; COGS (Ministry of Internal Affairs), Christchurch City Council, Office of Ethnic Communities, Rata Foundations, and the Mainland Foundations for their generous support that have helped us financially running our various activities throughout the year. We hope the support from these organizations grows as we grow as an organization working in benefit of wider Nepali origin people and everyone who likes to associate themselves with Nepali in greater Christchurch region.

Finally, thank you all for taking time to read this message and I along with my executive team look forward to your constructive feedback in another year too. I wish you a Happy New Year 2078 and a successful year ahead.

Nga mihi,
Subodh Dhakal
President
NNZFSC



Dashain Program 2020 - Photo Credit: Ish Neupane

EXECUTIVE COMMITTEE 2020-2022



Subodh Dhakal
President



Dr Dipendra Ghimire
Vice President



Nisha Dhungel
Secretary



Amulya Nepal
Treasurer



Indu Kafle
Member



Imas Neupane
Member



Dr Jaya Tiwari
Member



Prakash Gautam
Member



Ishwor Thapa
Member



Priya Upadhyay
Member



Anil Dhakal
Member

TABLE OF CONTENTS

ENGLISH ARTICLES & POEMS: 13-52

- 13 My Experience With The Nepal New Zealand Friendship Society
- 14 Multi-Cultural Teaching Practice In Early Childhood Education
- 16 The Multi-Ethnic Dance Festivals Nccnzi And Its Importances
- 19 Instinct
- 20 Canbat 2021
- 23 A Few Amusing Moments
- 25 Perception Of Skill And An Experience Of Visiting A Plantation Site
- 27 Collagen Power For Joints
- 29 Memory Of The Tongariro Crossing, New Zealand
- 30 My Experience New Zealand And Nepal
- 31 My Home
- 32 Global Pandemic And Virtual Classroom Experience
- 33 Oh! Dear
- 34 New Zealand Nepal Friendship: A Review
- 37 We Are Individuals
- 38 Where Do We Belong?
- 41 Yoga Multiple Benefits For Our Bodies And Minds
- 43 Privacy Matters
- 44 My Little Sister
- 45 The Cosmic Dark Ages Of The Universe
- 47 Nepal United Football Club
- 51 Namaste-Nepal's 14 Year Radio Journey
- 53 NNZFSC Annual Activities

नेपाली लेखहरू: 55-90

- 55 रचना कृती यस्तो होस्
- 56 हरिबहादुरको खुशी
- 58 न्युजिल्याण्डमा नेपाली समाजको नेतृत्वमा रहेर काम गर्दाको अनुभव
- 60 गुरू
- 63 घरदेखी परदेशसम्म संस्मरणात्मक यात्रानुभूति
- 68 चिया
- 70 नेपाली भाषा - संस्कृती तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप
- 72 बालकथा: परेवा र बाज
- 73 गोर्खा लाहुरेको कथामा 'नसमेटिएको श्रीमति हरुको व्यथा'
- 76 नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डको स्थापना, विस्तार र भाषा प्रबर्द्धनमा योगदान
- 80 जनगणना मा न्युजिल्याण्ड
- 81 न्युजिल्याण्डमा २५ वर्ष
- 83 ए सक्छौ भने रोकिदेउ!
- 84 लघुकथाहरू
- 85 मानव आचरण र कोरोना भाइरस
- 87 छोरो अन्माउँदा
- 89 बदलिएको मन, समय र सम्बन्धहरू

नेपाली कविताहरू : 91-101

Disclaimer

The viewpoints expressed in this publication are not endorsed by the NNZFS.



Non Resident Nepali Association New Zealand Inc.

Founding Patron: Sir Edmund Hillary



Reg: 1708817 on 06 Oct 2005
Patron: Sir Raymond Avery

नमस्ते

नेपाल न्युजिल्याण्ड फ्रेन्डशिप सोसाइटीले प्रत्येक वर्ष प्रकाशन गर्ने 'नमस्ते' को नयाँ अंक प्रकाशन हुन लागेको थाहा पाउँदा म अत्यन्तै हर्षित छु। यस महत्वपूर्ण अवसरमा म यस संस्थाको उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक शुभकामना दिदै न्युजिल्याण्डमा बस्ने नेपालीहरूको लागि पुर्याउनु भएको योगदानको लागि हार्दिक बधाई तथा धन्यवाद ब्यक्त गर्दछु।

एन आर एन ए न्युजिल्याण्ड र यस संस्था बिचको सहकार्य आगामी दिनहरूमा अझ प्रगाढ हुँदै जानेछ र न्युजिल्याण्डमा बस्ने नेपाली समुदायको लागि हाम्रो संयुक्त प्रयासले अझ बढी योगदान दिने छ भन्ने विश्वासका साथ यस संस्थाको प्रगतिको लागि मेरो ब्यक्तिगत र एन आर एन ए न्युजिल्याण्डको तर्फ बाट फेरि पनि शुभकामना दिन चाहन्छु।

धन्यवाद।

लाल के सि

अध्यक्ष

एन आर एन ए न्युजिल्याण्ड

Phone: 0274848639;

E-mail: nz.president@nrna.org



Nepal Tourism Board

शुभकामना सन्देश



क्राईसचर्चमा रहनु भएका मित्रहरुले नेपाली नयाँ बर्ष २०७८ को अवसर पारी " नमस्ते " पत्रिका प्रकाशनमा ल्याउन लागेको जानकारी पाउँदा निकै खुशी लागेको छ । नेपाली समुदाय र अन्य समुदायमा समेत नेपाल र नेपाली बारे सूचित बनाउने यस्तो सराहनीय कार्यका लागि यस पत्रिका प्रकाशनमा आबद्ध सम्पूर्ण पदाधिकारी, सहयोगी महानुभावहरु तथा सहभागी सबै प्रति म हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

विगत १३ बर्ष देखि वार्षिक रुपमा प्रकाशन भई राखेको "नमस्ते " पत्रिकाले आफ्नो प्रकाशन मार्फत नेपाली समुदायमा भएका विविध गतिविधीलाई समेट्नुका साथै विदेशी भूमिमा नेपाली भाषा, साहित्य , पहिचान , नेपालीपन , संस्कृति र कला प्रवर्धन र संरक्षण गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ ।

अन्त्यमा, न्युजिल्याण्डमा रहनु भएका सम्पूर्ण नेपालीहरुमा नव बर्ष २०७८ को हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु । यस नयाँ बर्षले यहाँहरु सबैमा नयाँ उमंग, जोश, जाँगर, खुशी, प्रगति, र नयाँ आयाम प्रदान गरोस् । साथै " नमस्ते " प्रकाशनसँग आबद्ध सम्पूर्ण महानुभावहरुलाई हार्दिक धन्यवाद सहित आगामी दिनमा पनि यस्तै सकारात्मक र रचनात्मक कार्यबाट नेपाल र न्युजिल्याण्ड बिच रहेको सम्बन्ध अझ प्रगाढ र सुमधुर बनाउन सफलता मिलोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

लोकनाथ पौडेल

मानार्थ पर्यटनदूत, न्युजिल्याण्ड

Office of Honorary Public Relations Representative of Nepal Tourism Board to New Zealand.

P.O Box 21, Te puke, New Zealand

[Tel: 0064275258328](tel:0064275258328), e-mail: poudel321@hotmail.com



P.O. Box 731
Te Puke 3153, New Zealand
Email: nabopnz@yahoo.com

NEPALESE ASSOCIATION IN BAY OF PLENTY NEW ZEALAND INCORPORATED

Namaste,

Nepalese Association in Bay of Plenty (NABOP) is a non-profit organization operating in the Bay of Plenty to promote the interests of Nepalese as an individual and community in the region. We work together with other local organizations and ethnic communities to promote Nepali language, culture, and traditions by organizing various events.

Firstly, I would like to wish all the Nepalese around New Zealand a Happy Nepali New year 2078. I wish everyone a very healthy and prosperous year ahead.

It is great to learn about the publication of "Namaste" magazine by the enthusiastic team in Christchurch. Our best wishes are with all the individuals associated with the publication. I am sure such publication will help promote our culture, traditions, and community within wider communities in New Zealand.

I would like to thank for this opportunity to express few words and wish for the successful publication of Magazine. I am sure it will be a great contribution to the community to make more people aware about Nepali literature, culture, and other aspects of the community.

Thank you.

Pawan Poudel

President

Nepalese Association in Bay of Plenty New Zealand Incorporated



शुभकामना

क्राइस्टचर्चमा बसोबास गर्नु हुने सम्पूर्ण नेपाली दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरु तथा "नमस्ते" पत्रिकाका समस्त पाठकहरुमा नव वर्ष २०७८ सालको शुभ अवसरमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछु। नयाँ वर्षको अवसरमा सम्पूर्ण महानुभावहरुमा सुख, शान्ति एवं समृद्धिको पनि कामना गर्दछु।

प्रवासमा रहेर पनि "नमस्ते" पत्रिकाले नेपाली भाषा, कला, संस्कृति तथा पहिचानलाई प्रचार एवं प्रवर्द्ध गर्न उच्च भूमिका खेल्दै आएको छ । भविष्यमा पनि थप प्रभावकारी ढङ्गले अगाडी बढ्ने कुरामा बिश्वास ब्यक्त गर्दछु।

डा. रमिल अधिकारी

मानार्थ पर्यटन सदभावना दूत, न्युजिल्यान्ड

नेपाल पर्यटन बोर्ड





आत्मा राम खनाल
अवैतनिक वाणिज्यदूत न्युजिल्याण्ड



अवैतनिक वाणिज्यदूतावास नेपाल तौरंगा
न्युजिल्याण्ड

शुभकामना सन्देश

नेपाली नयाँ बर्ष २०७८ सालको पावन अवसरमा नेपाल न्युजिल्याण्ड फ्रेन्डशिप सोसाइटीबाट प्रकाशन हुन लागेको “नमस्ते” वार्षिक अंकमा मलाई आफ्ना कुरा राख्ने मौका दिनु भएकोमा यस फ्रेन्डशिप सोसाइटी प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु। सर्वप्रथम अवैतनिक वाणिज्यदूतावास न्युजिल्याण्डको तर्फबाट न्युजिल्याण्ड लगायत विश्वका कुना कुनामा छरिएर रहनुभएका सम्पूर्ण नेपाली बुवा, आमा, दाजु, भाई तथा दिदी बहिनीहरूमा नयाँ बर्ष २०७८ सालको सुखद उपलक्ष्यमा सुख, शान्ति, समृद्धि एवं उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

नेपाल सरकारले मलाई अवैतनिक वाणिज्यदूतको जिम्मेवारी दिए पश्चात मैले आफ्ना कामहरूलाई तिब्र रूपमा अगाडी बढाउन लागेको छु। न्युजिल्याण्डमा नेपालको राजदूतावास नभएको अवस्थामा यहाँ बसोबास गर्ने नेपालीहरूमा दैनिक रूपमा आइपर्ने विविध समस्याहरूलाई सहज र छरितो रूपमा समाधान गर्न अवैतनिक वाणिज्यदूतावास यहाँहरू माँझ तत्पर रहेको जानकारी गराऊदछु। नेपाल र न्युजिल्याण्ड बीच रहिआएको दशकौ लामो सम्बन्धलाई एउटा नयाँ ऊचाईमा पुर्याउन नेपाली अवैतनिक वाणिज्यदूतावास गैरआवासीय नेपाली संघ न्युजिल्याण्ड लगायत न्युजिल्याण्डमा अवस्थित सम्पूर्ण स्थानीय नेपाली संघ संस्थाहरू बीच सहकार्य गरेर अगाडी बढ्ने प्रतिबद्धता यहाँहरू माझ व्यक्त गर्दछु।

अन्तमा, नयाँ बर्ष सँगै नयाँ र राम्रा कुरा सिक्न पाइयोस्, विगतमा आफुले गरेका खराब र आफुमा भएका खराब कुरा त्याग्न सकियोस् यही शुभकामना सम्पूर्ण नेपाली मनहरूलाई !!!

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७८ को शुभ उपलक्ष्यमा यस नेपाल न्यूजिल्यान्ड फ्रेंडशिप सोसाइटी अफ क्यान्टरबरी (NNZFSC), क्राइस्टचर्चसँग आवद्ध सम्पूर्ण सदस्य तथा परिवारहरुलाई नेपाल न्यूजिल्यान्ड वाइकाटो फ्रेंडशिप सोसाइटी (NNZWFS), वाइकाटोको तर्फबाट सुस्वास्थ्य, सफलता र उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं । सधैं झैं यस पटक पनि स्रष्टाहरुका रोचक, ज्ञानबर्धक एवं जानकारीमूलक सामग्रीहरुको सँगालो वार्षिक पत्रिका 'नमस्ते' सफलतापूर्वक प्रकाशित गर्नुभएकोमा हार्दिक बधाई ज्ञापन गर्दछौं ।



NEPAL NEW ZEALAND
WAIKATO FRIENDSHIP SOCIETY

ENGLISH ARTICLES

MY EXPERIENCE WITH THE NEPAL NEW ZEALAND FRIENDSHIP SOCIETY



Yashoda Malla

We arrived from Hamilton to Christchurch and met with Krishna Hari and Chiju Gautam. They invited us to their house on Tika Street. We met with other Nepalese and kiwi families there. In this way we used to gather in their house for welcome and farewell parties. We also celebrated Dashai and Tihar every year. When Krishna Hari Gautam finished his study, alongside Asha and Umed Pun, we had a combined farewell party in my house. At that party Gautamji asked me to be the president of the society and I was a little bit hesitant as I had Jill Lemon's name in my mind. She was very kind to the society and she had donated half of a lamb to the society to celebrate Dashai at Lincoln house through Asha Pun. We were thankful to her and thought that she might be a good donor for our society in the future. Asha Pun asked Jill about my proposal and she agreed, and we made her the president. And I was the Vice president and told to the people gathered there that I can handle and manage everything that society will require, like welcome, farewell, Dashai and Tihar.

One day one of the ministers from Kathmandu came to New Zealand and was looking for us in the directory but could not find us; but he was able to find the Nepalese society in Auckland. Somebody gave my name and phone number to him and he rang me. He was very angry that we had not registered our society yet. However, it was great inspiration to us that we would have to register our society. After that we found out that the Community Law office would help us register our society.

I didn't drive at that time, so Jill had to come from Doyleston and we went to the Community Law office to register our society. An officer in charge gave us a CD format to register the society. After that we had a meeting with our members. At that time Bholaji was planning to come to Christchurch and was looking for a Dairy to buy. I requested him to bring the constitution of the Auckland Nepalese society and we received a copy, as well as the format from Community Law Office. That time Binayaji was Treasurer as well as Secretary of the society, so he was the first to type up our constitution. In the meantime, I had to go to Nepal for two months, when I came back there had been no progress. Then we had a meeting and gathered signatures of all our members and submitted them to the Community Law office for registration. The file had to be sent to Wellington and at last it was passed, and the constitution of the Nepalese society was ready. It was great news for the legalization of the society.

After that we went to the bank and opened the society Account. We had no funds except membership fees to deposit. One day I had an appointment in the CDC office, and at the time, I had a chance to meet with the officer from the City council. She was Jenny Marr, and another lady from the Ethnic Society. I told them that I belong to the Nepalese society in Christchurch, and we had recently registered the society. They told me that they can help with the funding for the society. To confirm about the society the lady from Ethnic council came to my house and we had a meeting with her. When she was convinced, she gave us the forms to apply for funding.

After the constitution was legalized and we had established all the posts, we completed the election and I was the first elected President of the society with Jill Lemon as the Vice president. Since then, we started to participate in the Cultural Galore through the City council. Mr Rabin Tuladhar helped to complete the form for funding to the City Council and Lotto NZ and we were successful for the first fund for the society.

In this way our society has come into existence and RadioFM was started by Roshan and Jyoti. And now we have so many members and so many activities. I feel very proud of the society as it is now and wish all the best wishes for future growth. God bless the Nepalese people and the Nepalese society of Christchurch. Many, many thanks and kindest regards to all those involved to register the society.

MULTI-CULTURAL TEACHING PRACTICE IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION



Tulsa Kunwar,
Christchurch

The 2018 Census has shown that New Zealand has over 160 ethnic groups. The rich diversity of ethnicities in New Zealand's population is growing, making it a melting pot of different cultures. This is represented in early childhood settings as well, where we see the presence of children from diverse cultural backgrounds. New Zealand's national Early Childhood Education (ECE) curriculum, 'Te Whāriki' is mandatory in all ECE learning centres and it states, "Children are more likely to feel at home if they regularly see their own culture, languages and world views valued in the ECE setting."

As I have been working in the ECE sector at different levels (management and teaching) for over 14 years, I strongly believe that culture plays a significant role in children's learning and development. As an ECE teacher, I involve parents from diverse cultures in the programme planning which helps parents feel a true sense of belonging at the centre; and they love sharing and celebrating their own cultures. This helps me understand parents and their aspirations for their children and work collaboratively to support their child's learning journey. This allows children and parents to bring their own culture to the centre and provides opportunities to experience and learn from other cultures.

For example, I have been teaching a Zambian child. His mum is Kiwi and his dad is Zambian. I was talking to his parents about the Zambian language and culture. I came to know that the child's grandmother had come to visit New Zealand. The child was interested in music and would love to play drums and dance. I also learnt that his grandma likes dancing and she had brought in a lot of Zambian dress ups with her.

I communicated with the child's parents about the grandma coming to the centre and running a music session so that our children and teachers would be able to learn the child's unique language and culture. All of us agreed to go ahead with it.

On a special day, the grandma came to the preschool in a Zambian dress up and she brought in some spare clothing for teachers and children if anyone was interested. All the teachers put her costumes on, and she helped a few children who were interested to wear some.

We danced to Zambian music. His mum and grandma talked about Zambia, its people, language, and animals.

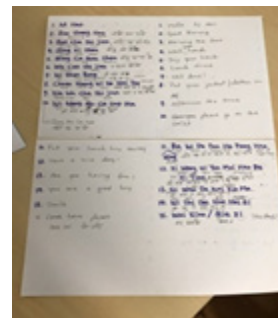


All teachers and some children in Zambian dress ups. The Zambian grandma and kiwi mum talking about Zambia, its people, language, and animals.

We celebrate Matariki (Māori New Year), Chinese New Year, Chinese Mid-autumn festival, Diwali/ Dipawali, multicultural evening (sharing different cultural foods) and so on and so forth. We greet parents and children in their languages. We give a lot of time to new parents to get to know them, their language and culture. We display their greetings, flags, and world map to show where they have come from on the wall. If a child comes to the centre with limited, or no English, we give a lot of time to the family, offer opportunities to the child to hear his/her home language and learn English at the same time as shown in the pictures below.



Building a relationship with a Chinese child



Translated English into Mandarin and writing pronunciation in Nepali.

With my experience and knowledge in the ECE area for a long time, I would like to suggest to new parents that you choose a learning centre which works best for your child. When you enrol your child, please feel free to talk to the teaching team about your child's routines, interests, and learning at home and your aspirations for your child's learning. During the settling period, please do not hesitate to ring the centre to know how your child is doing if you are worried. It is the teachers' responsibility to support you to make a smooth transition from home to the centre.

More importantly, share your culture with the teaching team and other parents at the centre. Be a part of your child's centre life and contribute to the programme planning by celebrating your culture and sharing your expertise and experience with others. Your involvement in the centre supports your child to be proud of his/her identity, language, and culture and to feel a real sense of belonging and well-being at the centre. That will also help your child to develop self-esteem and to become a confident and competent learner. If your child knows and respects their own culture, he/she will most likely respect and appreciate other cultures as well. I believe providing a culturally rich learning environment helps children to prepare for their better future by enabling them to relate to people with different cultures in a globally connected world.

THE MULTI-ETHNIC DANCE FESTIVALS, NCCNZI AND ITS IMPORTANCES



Kamal Prasad Shrestha
President
Nepalese Cultural
Centre
New Zealand Inc.



New Zealand is a multi-ethnic, multi-cultural and multi-lingual. The Nepalese Cultural Centre New Zealand Inc. (NCCNZI) was established in Auckland to spread this message to the entire World by the practical application of such activities. It also aims to promote Nepalese Culture and establish a strong link with all ethnic communities in New Zealand. Also, to accelerate this process, the NCCNZI has decided to organize a multi-ethnic dance festival on an annual basis. This will not only help to understand each other, but also help to spread Nepalese culture, and others in New Zealand. As we all know, New Zealand is a most ethnically diverse country.

The NCCNZI successfully organized five festivals to date starting from 2016. Altogether nineteen countries of origin including Bangladesh, Chile, China, Colombia, Cook Islands, India, Korea, Nepal, New Zealand, Pakistan, Philippines, Romania, Russia, Samoa, Sri Lanka, Tahiti, Thailand, United Kingdom and Vietnam took part in the 5th Multi-Ethnic Dance Festival 2020 Festival.





Because of some unavoidable circumstances, Tanzania and Myanmar had to withdraw at the last moment. Their performances were outstanding and able to exhibit their rich cultures.

It is therefore important to maintain our ethnic diversity by launching several related programs, like multi-cultural festivals, conferences, seminars, and others. With the responses we received from the last five festivals, we were encouraged to organize the festival on a wider scale. Therefore, we have chosen the Victory Convention Centre at Auckland to accommodate more people. With the participation of 29 ethnic communities from nineteen countries of origin in the last year, the festival succeeded in attracting an audience of about 1500 people. We acknowledge all ethnic communities who supported us to successfully run the festival.

The 6th Multi-Ethnic Dance Festival 2021 on Saturday, 25th September 2021 will include more than 30 ethnic communities from 24 countries of origin. The NCCNZI will make an effort to improve the festival by requesting all ethnic communities provide quality groups, and other information about their dances.

The NCCNZI would like to thank to all ethnic communities in Auckland and outside for their assistance to organize the festival. Without their support we would not had achieved it. Slowly but surely, this activity should be transferred to other ethnic groups for continuation. Therefore, we should encourage all ethnic communities to join hands with us for further improvements and gaining ideas to run the event.





We should not organize events just for the sake of doing it. Either it should be a showcase to represent certain cultures and leave a remarkable note in the heart of many people, or it is fruitful in some other ways. It would be more effective if it can fulfill the requirements of all ethnic communities and establish a strong relationship between various ethnic communities. With this in mind the NCCNZI is organizing festivals and other activities. The NCCNZI plans to link all ethnic communities in New Zealand by 2026. Also, The Centre would like to approach all ethnic Communities to join hands in fulfilling this mission. This objective will not only help to know each other, but also play a vital role in maintaining harmony and peace in this country.



Some photos from 5th Multi-Ethnic Dance Festival 2020

Importances of Multi-Ethnic Dance Festivals

This is one way to promote and preserve one's culture. Many people are not aware about the value of their own culture. By making a showcase of their culture, other ethnic communities understand its meaning and values. Yet the media are so fast to pick them, that they are still not in a position to cover the majority of these precious elements. By organizing such events, ethnic communities are given the opportunity to promote their culture. Also, it provides an opportunity to link with various cultures that exist in New Zealand. There needs to be good understandings between all ethnic communities to live in peace and harmony. This is only possible by establishing a strong link with all other communities. At present, individual communities are engaged in promoting their individual cultures.

In depth, if we continue our doings of organizing such events independently, this is not going to help achieve our goals. It will take ages to fulfill it. Therefore, there is a need for collaboration within the ethnic communities. All of us are aware that saying and doing are two different aspects of general life. We need to do it to reach to the destination.

Sixth Multi-Ethnic Dance Festival 2021

INSTINCT

Do you listen to your INSTINCT?

I do... I didn't know there was something in my head and heart that kept telling me to keep going, keep going! There were plenty of times before that I felt like giving up and that I couldn't do it anymore, but I kept going because I loved it, and my instinct kept telling me to keep going. You can do this, too.



Gyanendra Shrestha

If you are not sure what I am talking about... I am talking about football! Recently, at the Tenzing Hillary cup (THC) 2021 in Palmerston North, I was presented with a trophy for: "Long term contribution to the Nepalese Football in Canterbury."

After the tournament we were all enjoying the prize giving and during the middle of it, Ramesh Gurung dai announced that for the first time in THC history this year, we were going to present a special recognition trophy. The mic was then handed to Saurab Gautam and he started to announce that this person had been involved in football for a long time; helping football players by picking them up and dropping them off to their homes and that he has been an inspiration to many of the young players. I wasn't even thinking that it could be me! (I thought it must be a member from the THC committee!). When Saurab said this person had just celebrated his 50th birthday and was still playing football, it clicked; "Huh?!.... Is this me he is talking about?!" He announced my name and asked me to come up on stage. I was honestly a stunned mullet!! I felt overwhelmed and honoured, and it brought tears to my eyes. All the team boys cheered and threw me in the air; chanting GYANDAI....! GYANDAI....! GYANDAI....!



It was such a surprise and my absolute honour to receive such a prestigious recognition for my services to football within the Nepalese community in Canterbury. It was a very special moment in my life. Every time I look at the trophy now, it brings back that special memory.



In recognition of receiving this trophy, I would like to say a big thank you to the THC committee; Ramesh Gurung Dai, Nitesh Linkha Rai & Saurab Gautam (I believe Saurab initially proposed this recognition). A big thank you also goes to all Nepal United FC Christchurch (formally known as Nepali Gorkhali FC) past, present and future football players. Without your respect, support and love, I wouldn't have been able to keep going. Some of you have grown up to be amazing, talented players but some of you may now be living overseas, or you may be unable to continue due to personal reasons, but each and every one of you are part of this recognition and trophy. You supported me to keep going and make me feel young every time I kick that football! My love and respect goes to you all.

So, in conclusion, my love of football and learning to trust my instinct has proven invaluable to me in my life; not even about being awarded a special trophy to acknowledge my input, but that I got to enjoy playing a sport I love alongside people that supported and enhanced my enjoyment. I gained so much from trusting my instinct. I encourage you to do the same and hope that good things will come from it for you too!

CANBAT 2021

Since the summer of 2016/17, in combination with Nepali class and women's dance class, weekly badminton sessions were integrated into the society to encourage a greater focus on the overall health and well-being of its members. Since then, the interest and keenness for badminton grew and has now become its own separate program. This led to the inception of the Canterbury Auckland Nepalese Badminton Tournament (CANBAT). CANBAT is organised as a running competition between the regular badminton players within the Nepalese communities in Auckland and Canterbury. The location of the tournament alternates between Canterbury and Auckland every year.



Ribu Dhakal

CANBAT 2021 was the inaugural tournament, held at Badminton Canterbury (Wainoni, Christchurch) on Easter Sunday (4th April). The Nepal New Zealand Friendship Society of Canterbury (NNZFSC) generously offered to sponsor this year's event, while the trophies and medals were co-sponsored by NNZFSC and New Zealand Nepal Society. The tournament also provided a unique opportunity for the Canterbury and Auckland communities to interact in a social setting. To foster this socialization and allow for the wider Nepalese community of Canterbury (outside of the CANBAT team) to also take part in healthy competition with our Auckland friends, a social badminton session was organised on Saturday, 3rd April (the day before the tournament). Approximately 70 people attended this open invite session to play badminton for 3 hours, which was followed by a potluck dinner.

CANBAT 2021, held on the next day, had 6 men's pairs and 1 women's pair entered from both the Auckland and Canterbury teams. The tournament was scheduled such that all men's teams play each of the opposition men's team (6 best-of-one-set matches per team), and the women's team played each other in a best-of-three-set match. The winner of each match was awarded 1 point to their team, so the first team to reach 19 wins (out of a total 37 matches) was declared the winner of CANBAT 2021. The tournament schedule is summarised below:

TIME	COURT 1		COURT 2		COURT 3			
9:45am			Arrival, setup, warm up, opening ceremony					
	CANTERBURY vs. AUCKLAND		CANTERBURY vs. AUCKLAND		CANTERBURY vs. AUCKLAND			
10:30am	Match 1 (Set 1)	Manju Neupane vs. Anita Gyawali Sirjana Shrestha vs. Salina Dhungel Yamuna Yadav	No match		No match			
10:45am	Match 2	Imas Neupane vs. Ayush Bhandari Ribu Dhakal vs. Sourav Dhungel	Match 3	Rajesh Dhakal vs. Bikash Pokhrel Roshit Bothara vs. Sushil Bhusal	Match 4	Ish Neupane vs. Dipendra KC Narayan Nepal vs. Ranjan Pant		
11:00am	Match 5	Ram Sharma vs. Laxman Paudel Rishav Dhakal vs. Tika Thapa	Match 6	Ashok Shrestha vs. Madan Shrestha Bishal Dahal vs. Suwesh Ranjitkar	Match 7	Shailesh Karmacharya vs. Santosh Bhandari Subodh Dhakal vs. Suman Dhungel		
11:15am	Match 8	Imas Neupane vs. Bikash Pokhrel Ribu Dhakal vs. Sushil Bhusal	Match 9	Rajesh Dhakal vs. Dipendra KC Roshit Bothara vs. Ranjan Pant	Match 10	Ish Neupane vs. Ayush Bhandari Narayan Nepal vs. Sourav Dhungel		
11:30am	Match 11	Ram Sharma vs. Madan Shrestha Rishav Dhakal vs. Suwesh Ranjitkar	Match 12	Ashok Shrestha vs. Santosh Bhandari Bishal Dahal vs. Suman Dhungel	Match 13	Shailesh Karmacharya vs. Laxman Paudel Subodh Dhakal vs. Tika Thapa		
11:45am	Match 14	Imas Neupane vs. Dipendra KC Ribu Dhakal vs. Ranjan Pant	Match 15	Rajesh Dhakal vs. Ayush Bhandari Roshit Bothara vs. Sourav Dhungel	Match 16	Ish Neupane vs. Bikash Pokhrel Narayan Nepal vs. Sushil Bhusal		
12:00pm	Match 17	Ram Sharma vs. Santosh Bhandari Rishav Dhakal vs. Suman Dhungel	Match 18	Ashok Shrestha vs. Laxman Paudel Bishal Dahal vs. Tika Thapa	Match 19	Shailesh Karmacharya vs. Madan Shrestha Subodh Dhakal vs. Suwesh Ranjitkar		
12:15pm	Lunch break							
	CANTERBURY vs. AUCKLAND		CANTERBURY vs. AUCKLAND					
12:45pm	Match 1 (Set 2)	Manju Neupane vs. Anita Gyawali Sirjana Shrestha vs. Salina Dhungel Yamuna Yadav	No match					
1:00pm	Match 20	Imas Neupane vs. Laxman Paudel Ribu Dhakal vs. Tika Thapa	Match 21	Ish Neupane vs. Santosh Bhandari Narayan Nepal vs. Suman Dhungel	TOURNAMENT DETAILS AND RULES: DATE: Sunday, 4 April (players arrive at 9:45am) VENUE: Badminton Canterbury (220 Pages Road, Wainoni) -> Both teams consist of 6 men's and 1 women's pairs -> Reserve players may substitute within only 1 pair -> All players may play no more than 6 matches -> Winner of each match awards 1 point to their team -> Team with most points declared winner of CANBAT 2021 -> All men's match are best of 1 set to 21 points -> Women's match is best of 3 set to 21 points -> Women's third set played if first two sets are tied 1-1 -> If score is 20-20, the set must be won with a 2 point lead -> RSL Standard feather shuttles to be used -> All players to have indoor non-marking court shoes			
1:15pm	Match 22	Rajesh Dhakal vs. Madan Shrestha Roshit Bothara vs. Suwesh Ranjitkar	Match 23	Ram Sharma vs. Ayush Bhandari Rishav Dhakal vs. Sourav Dhungel				
1:30pm	Match 24	Ashok Shrestha vs. Bikash Pokhrel Bishal Dahal vs. Sushil Bhusal	Match 25	Shailesh Karmacharya vs. Dipendra KC Subodh Dhakal vs. Ranjan Pant				
1:45pm	Match 26	Imas Neupane vs. Madan Shrestha Ribu Dhakal vs. Suwesh Ranjitkar	Match 27	Ish Neupane vs. Laxman Paudel Narayan Nepal vs. Tika Thapa				
2:00pm	Match 28	Rajesh Dhakal vs. Santosh Bhandari Roshit Bothara vs. Suman Dhungel	Match 29	Ram Sharma vs. Bikash Pokhrel Rishav Dhakal vs. Sushil Bhusal				
2:15pm	Match 30	Ashok Shrestha vs. Dipendra KC Bishal Dahal vs. Ranjan Pant	Match 31	Shailesh Karmacharya vs. Ayush Bhandari Subodh Dhakal vs. Sourav Dhungel				
2:30pm	Match 32	Imas Neupane vs. Santosh Bhandari Ribu Dhakal vs. Suman Dhungel	Match 33	Ish Neupane vs. Madan Shrestha Narayan Nepal vs. Suwesh Ranjitkar				
2:45pm	Match 1 (Set 3) Only if sets are tied 1-1	Manju Neupane vs. Anita Gyawali Sirjana Shrestha vs. Salina Dhungel Yamuna Yadav						
3:00pm	Match 34	Rajesh Dhakal vs. Laxman Paudel Roshit Bothara vs. Tika Thapa						
3:15pm	Match 35	Ram Sharma vs. Dipendra KC Rishav Dhakal vs. Ranjan Pant						
3:30pm	Match 36	Ashok Shrestha vs. Ayush Bhandari Bishal Dahal vs. Sourav Dhungel						
3:45pm	Match 37	Shailesh Karmacharya vs. Bikash Pokhrel Subodh Dhakal vs. Sushil Bhusal						
4:00pm	Prize-Giving and Pack-Up							

FIRST AID: Please see Roshit Bothara or Rishav Dhakal
 LINE JUDGES: Shown in bracket under umpiring column

CAN. RESERVES
Aakrista Dahal
Deepak Chouhan

AUKL. RESERVES
April Aryal
Prakash Ranjitkar
Pravesh Ranjitkar

The day began with the first set of the women's match. While Canterbury took an early lead in this match and looked to run away with it, the Auckland women's team regrouped and managed to pull it back for a close victory. This catapulted Auckland to get off to a quick lead by winning two of the next three matches. Match 5, which put one of the top pairs from each team against each other, was the next critical match. Unfortunately, Canterbury lost Match 5, along with the other two simultaneous matches. So, after Match 7, Auckland were leading 4-2. In the next three simultaneous matches, Canterbury and Auckland took one match apiece in Matches 8 and 10, so Match 9 was critical to instigate a come-back. Unfortunately, the Canterbury team blew an 18-11 lead to eventually lose, and Auckland were able to stretch their tournament lead to 6-3.



Nailbiting Match 5 - Photo Credit: Shailesh Karmacharya

The Canterbury players all had a tough draw for the next round of three matches, which were all lost, including yet another close encounter in Match 11 where Canterbury blew another lead (this time even being at match point). The score was now 9-3 to Auckland and it seemed losing these close matches may be deciding Canterbury's fate. It was critical to stop Auckland's momentum, so in last 6 matches before lunch (Matches 14-19), Canterbury managed to win three of them. The teams went into a lunch break with Auckland leading 12-6. It was clear that Canterbury had to regroup and fight their way back.

The come-back task after lunch did not begin well as the Canterbury women's team lost their second set, and the match. The score was now 13-6. However, despite the situation, Canterbury had not yet given up, and this fight brought them the next two matches including an exciting upset by Canterbury in Match 21. The score was now 13-8. Canterbury tried their best to continue their come-back efforts in Matches 22 and 24, but both matches were close and ended in a loss. Fortunately, a victory in Match 23, and a nail-biting finish in Match 25 saw Canterbury take both matches, and the score was now 15-10 to Auckland.

Those critical wins kept hopes alive for a come-back, and with victories in three of the next four matches, Auckland's lead was cut to 16-13 after Match 29. It was clear that some upsets were needed to win the tournament, but this at least gave Canterbury some hope. However, Auckland kept their cool, and in Match 34 Auckland took their 19th win and secured the CANBAT 2021 victory. The remaining matches of the tournament were played out to complete the tournament.

Overall, the tournament was successful and very enjoyable for all the players and supporters. We had over 30 players, and over 50 supporters during the tournament. Fortunately, there were no serious injuries, and we had a great time together and learnt a lot during our campaign. The players in the Canterbury team all gave their best effort in preparing for the tournament, but despite their dedication to the cause, the Auckland team were the better team on the day. There were many lessons learnt for the players which will be taken forward as we look onwards as a community, and prepare for our rematch in Auckland next year.



Auckland Winners

We would like to acknowledge our volunteers who, thanks to their tireless effort, made this tournament a success. Special thanks are given to those who helped on the day with food and other logistics. We also wish to thank all the participants for their effort and sportsmanship, including all the Auckland players who also came with full enthusiasm and support for the tournament. Finally, the most thanks go to the supporters who made countless sacrifices in the build-up to the tournament to help in any way, and provided great energy throughout the weekend cheering on their team. We are confident that this annual event will continue to grow into a festive occasion that everyone marks in their calendars as a highlight of their year.

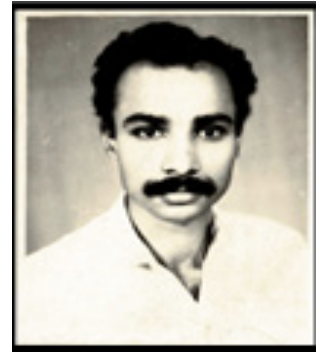
We would like to encourage as many of our members to join for regular weekly practice, which is held from 4pm to 7pm on Sundays at Fendalton Community Centre. We are currently looking for alternative options with more courts to expand our numbers as we would like all of you to get involved. See you all on the court!
Ribu Dhakal

On behalf of the NNZFSC badminton community



Photo Credit: Amulya Nepal

A FEW AMUSING MOMENTS



Jitendra Bothara

That different cultures associate different meanings to words, gestures, and body language is a fact that has always amused me while travelling or working overseas and provided me with much entertainment afterwards. Sometimes the experience of realizing the different meanings can be awful and embarrassing, but at other times memories of these experiences make us smile even after many years. In 2001, I came to New Zealand with my family. I did not know much about New Zealand, about the culture and colloquial language which led to many bemusing experiences. Among these experiences through life, were a number of funny, amusing moments that make us smile even after two decades. Here are a few experiences in our first few weeks in New Zealand.

EPISODE 1

It was my first week in Christchurch in 2001. A friend's office colleague had invited us to their office's mid-year Christmas party. It was an 'adult only' party and that "we would need a babysitter", he had said. Admittedly, I was slightly puzzled and alarmed as to what sort of party we had been invited to if it was 'adults only' as it meant something very different in Nepal. "Just a miscommunication," I thought and quickly dismissed the thought. The whole family was soon very excited to attend the party and meet new people.

A 'babysitter' must have gotten lost in translation to 'baby seat'. Still, we didn't have a clue what a baby seat could possibly be (it was a term that was not at all used in Nepal at the time), so we asked one of our Nepali friends who was in New Zealand for some time. He gave us insights on what that meant and gave us his baby seat.

On the day of the party, the whole family got dressed in our best outfits, ready to be picked-up to attend our first Kiwi party, though there was a little glitch. The time for pick-up rolled around and our friend's friend arrived promptly to pick us up. He seemed to be shocked and confused to see the entire family ready to go to the party. He stressed that children couldn't go, but I tried to be wise and advised him that they could as we had found a baby seat for our younger daughter. Amongst his utter confusion, he repeated that it was an "adults only" party and that "it would not be appropriate for children". I was bemused as to why we had been invited to an adult-only party. Being invited to an adult party was beyond comprehension.

I'm not sure what Manju understood, but she thought that I should still go, and she would stay home with children. I was a bit hesitant. Should I go or not? I plucked up my courage to attend a sort of party I could never have imagined attending, especially with my friend's office colleagues. We arrived at the party venue. A few guests had already arrived and were chatting. It seemed to be a normal party, the same sort we had in Nepal. They were talking normal things. The only strange thing was that everyone was wearing comical, slightly bizarre outfits with funny hair styles. The fattest man in the party was dressed like Winston Churchill. Women wore Victorian era gowns and frocks; men were wearing long boots and Charlie Chaplin style trousers and jackets. I just couldn't make sense of it. Later, I found out for the first time that a party could have a theme and that the theme of this party was the early 20th century. What people do to amuse themselves!

EPISODE 2

It may have been my second day in Christchurch. I thought I should go to the university. I asked our lodge owner the directions (smartphone or Google map were in far distance yet) to the university and walked. Amongst all the other things I saw, one sight absolutely captured me. The sight was of bicycles on top of expensive cars. What on earth was a bicycle doing on top of a car? In my mind, a car was a rich man's transport, whereas a bicycle was for a poor man. It was simple! What I could not comprehend was why a rich man would carry poor man's bicycle on their expensive car? And, if somebody could afford a car, why he would need a bike? This sight was as peculiar to me as the sun rising in the West! It took quite some time to learn that people go far away in their cars for biking, so they need to carry their bike with them. It had nothing to do with being rich or poor.

EPISODE 3

After a couple of weeks in Christchurch, one of our friends invited our family for "tea" at 6 PM. What an odd time for a tea? And why did they invite us at 6PM, at dinner time, if they just wanted to give us tea? Still, we accepted the invitation. Manju and I discussed and decided that we should have our dinner finished before the friend come to pick us up. He came and took us back to his home. At their home, though, the whole table was full of delicious looking food. We had been invited for tea, but food was on the table. Did they just want us to look at the food, or eat it too? Not soon after we arrived though, our friends invited us to take food. Tea and all this food? Strange combination, I thought. Plus, we were already very full. So, we advised them that we have had our dinner at 5:30 PM. They were shocked. Why should we have dinner despite being invited for tea? It turned out that while we thought we had been invited over for a 'cup of tea', tea actually meant the same as dinner!

EPISODE 4

A few weeks after the tea episode, a friend invited us for a dinner but asked us to come with a plate. He had also invited a few other people. "Strange request," I thought. We'd never had a host asking to bring plates before in Nepal. Did they think we should eat on our own plate, and so asked us to bring plates? Did that have something to do with caste? But I had heard that there is no notion of caste in New Zealand, so I ruled that alternative out. "Perhaps the host did not have enough plates for all the guests," we thought. There were four of us, so we carried four plates and a few extras with us as a good gesture - just in case if some guests did not bring plates with them. We arrived at the host's home. The other guests came with only one plate, but the plates were full of food. Only then did we realize that we had been asked to come with a plate full of food. How silly we were!

PERCEPTION OF SKILL AND AN EXPERIENCE OF VISITING A PLANTATION SITE



Bhagwan Dutta Yadav,
PhD

PERCEPTIONS BASED ON SKILL AND KNOWLEDGE

After completing my Bachelors in Science in Forest Management in 1987, I was posted to the Mustang District Forest Office as a newly recruited staff member. After an early breakfast in Pokhara, one of my friends dropped me to the airport which would take me to Jomsom after a 30-minute flight. The flight took me over the Kaligandki, the deepest gorge in the world. From the plane, I had great views of Dhaulagiri (8167m) and Annapurna (8091m) peaks. After arriving in Jomsom, I was greeted by cool and dry air on my way to the District Forest Office, Jomsom. My boss told me that I had fresh knowledge, therefore he involved me for testing soil with horizons, ABCD, in the Jharkot, Muktinath Village Development Committee.

The reason behind this was that in a rain shadow area, a 4-hour trek from my residence, there were small thorny bushes in an area covered with sands. The Kagbeni village was designed to certain principles, including flat roofs mixed with dry products and soils for use in the long winters and an underground drainage system. Kagbeni, spectacularly situated atop a cliff overlooking the confluence of the Kali Gandaki and the Jhong Khola rivers, is the last village in lower Mustang. The main feature of the village is the striking red Gompa (monastery) of the Shakya sect of Buddhism that sits prominently at the front of the village. I headed to Jhong (Muktinath) which is an important pilgrimage site for Buddhists and Hindus and a great example of a sacred place shared in harmony by followers of the two religions. Local Buddhist nuns (belonging to the lineage of Lama Wangyal) take care of the site. Every year, thousands of devotees from India, Tibet and Nepal visit the pilgrimage for purification and salvation. It is said that throughout history many kings across Asia did the same.

After two days comforting myself in my Muktinath Range office residence, I started to dig a 4 ft long 3.5 ft deep soil pits from where I collected soil samples from eight different sites in Jhong and Jharkot villages. This was in January and February when there was perpetual snow falling and when it stopped there was a very strong sunlight. On sunny days it was comparatively easier to perform my soil test job which took me around 10 to 15 days. My eyes were swelling and painful. I returned to Jomsom and then to Kathmandu to get my eyes tested. My boss, the Director General of Forest Department, Kathmandu, suggested me that I go to the eye surgeon, Dr T.N. Bhattarai, who was the then royal eye, nose and throat specialist. Dr Bhattarai told me that my eyes were burnt and was curious to know the reason behind it. I explained the doctor that I worked on soil testing in the snowfall area in the Mukthinath region, Mustang, where parts from Kagbeni to Muktinath were a desert and as a result there were strong reflection of sunrays into my eyes. He told me that he had also visited the Muktinath temple. However, he did not perceive the desertification. It is a 4 hour walking trek from Jomsom to Muktinath where there is sand and the process by which land becomes increasingly dry until almost no vegetation grows in it. He mentioned that during his visits to Kagbeni, Jhong, and Muktinath as a doctor he had seen patients who had been suffering from strong syndromes. He even explained that some of his patients were suffering from malnutrition. Therefore, we can say this specialist saw only the belongings what needed an educational background and formal skills and knowledge. As he was a medical doctor, he only perceived the people's health related problems. However, I am a forester and I observed desertification, there was no greenery.

AN EXPERIENCE OF VISITING A PLANTATION SITE

I was working for Mustang District Subdivision Forest Office in Nepal as a Forester. It is one of the 11 districts in Gandaki Province and one of the 77 districts of Nepal. Mustang is a relatively wealthy district with a GDP per capita of US\$2,466. I was responsible for the protection, management and establishment of forest resources. One of my supervisors who came from the Forest Divisional Forest Office, Beni, Myagdi, supervised forest development activities, nursery, plantation, forest demarcation and other activities performed by the sub-divisional Forest Office, Mustang. We had four plantation sites Marpha, Kobang, Jhong, and the upper part of Jomsom (forgot the name of site), which was a plantation site some 10 hours return walking distance from headquarters in Jomsom. My supervisor, Mr Manohar Shrestha, gave me directions. I was to take some light breakfast and pack two boiled eggs for each person. There were three of us and, among us; one was a local person who guided us on the way to the plantation site. We departed for the plantation sites at 8.00 am from Jomsom with a couple of eggs for each person for lunch. After 4 hours walk, we reached half way in the jungle where there as Chautra (made with stone) to rest and had breakfast. As we had walked for 4 hours on very sloping landscape up and down we were very hungry. We did not have enough to eat but 2 pieces of biscuit and 2 -3 eggs. After spending half an hour for breakfast and some rest, we again headed to the plantation site. The route to plantation site was more steep slopes and we got our site after another 2 hours walk.

We checked our plantation site, our team leader, Mr Manohar Shrestha, asked me and the others if we were very hungry. We agreed that all team members were very hungry and tired. We started searching for food in a nearby thatches shed (Goth) that was built for the shepherds and goatherds in that area. We walked around 20 minutes to reach the shed and all we could find was some 200 grams of boiled rice and some leafy garlic in the shed's garden. One of the team members found some salt, 500 grams of boiled rice and a small cooking pot. Our boss suggested that we cook the rice and prepare garlic leaf curry as pulses. We had lunch of garlic pulses (dal) and boiled rice (I still remember the smell, it was too bad). We did not have enough plate for us all as there was only one. The food tasted delicious as we seldom had such a delicious food. I think it was the hungriness that made our boiled rice and garlic pulses delightful. Anyway we enjoyed the food and begun our journey back about 4.00 pm. It took us around 5 hours to reach Jomsom, the headquarters of Mustang district. We had two torches which helped us to navigate in the darkness.

It was a very memorable trip for us. I never forget this unfathomable trip of a plantation site 10 hours away in northern part Jomsom. This journey taught us a lesson that if we plan a trip to a new place, particularly in the remote area, we have to make necessary arrangements for food, shelter and walking tools for the journey.

COLLAGEN POWER FOR JOINTS

With the progress of age, we human beings experience joint pain that impacts our quality of life. Today, every fourth person suffers from the joint pain. In the aging population this is a hot topic with everyone looking for a cure.



Anjuman Shrestha



Photo: Joint pain

Degeneration of the cartilage with mechanical abrasion is the main issue with aging.

Therefore, to overcome the problem we seek any sorts of available cures like doctor consultation, control in diet and even some supplements.

Yes, to mention here, collagen - a kind of supplement, every person sees in varieties of products in supermarket, health shops and pharmacies. There is a lot of excitement around collagen drinks in these days.

What exactly is it?

It is a building block of our body though it is basically a protein. Collagen consists of more than 95% protein in dry powder. The amino acids join together to make chain of peptides which makes protein and that is collagen. The collagen powder is the same either it is made from bovine beef skin or marine fish skin. The collagen powder with hydroxylation process breaks the long chain of protein into easier to absorb shorter collagen peptides chains.



Photo: Showing major joints

How do we make Collagen?



Globally, collagen is made from any type of animal skins either cow (beef) or deer or fish. The process can be described in a brief here. The first step in the process is dehairing where hair is removed from the skin by soaking in caustic solution and hot water. This process removes hair and causes swelling of skin. Cooking and extracting of the protein from the dehaired skin in high temperature for several hours are adopted as the second step. In the third main process, centrifuging of the extract and enzymatic hydrolysis of the liquor is done. After that, the liquor goes for sterilization then goes to spray drying to final powder collagen.

Photo: Collagen Powder (Source: personal)

What are the benefits?

There are few additional benefits of collagen. It is helpful for good growth of nails and hair. People also take it as a beauty supplement for an aging skin. For the joints, collagen acts as a lubricant in between the joints of the degenerating cartilage common in growing age. We naturally produce collagen which acts as glue holding our bodies together but as we age it breaks down faster. Collagen stimulates growth of connective tissue in joints.

Do we need it?

The good question here arises is: Do we need it in the morning coffees? The answer is yes. A regular intake of collagen can help to revitalize the joint cartilage and can make movement smoother. There is a need of regular intake of collagen peptides. About a full table spoon daily for a few weeks (at least 3 months) can make a lot of difference. Many people gratefully experience significant pain relief and comfortable mobility.

How do we get it naturally?

We can get collagen naturally in our diet. In my younger days, grandmother would always have bone on the boil so that bones never go wasted. Even today, we all eat skin of many types of meats. This is how we get the nutrients including collagen. Over the last many years, either we have completely stopped or reduced consumption of collagen in the diet compared to our earlier days. In Newari culture in Nepal our mother/ grandmother used to make Takhala when we were young. Takhala is a soup made from buffalo bones and skin. The buffalo bones and skin are cooked for a long time and left overnight in a cold place to set. On the next day, the top Wlayer known as Thalthale (jelly) becomes a bit firm after the overnight which is collagen content. Back days in the Newari society, it used to be a very delicious diet in winter season. Every winter our mother and grandmother used to prepare this dish to get nutrients unaware of the contents on it.



Photo: Takhala

Today, we still can get collagen naturally by making meat bone with skin broth or soup. Or, we can make from meat skin by boiling longer in soup. But we need to exclude the fat layer while making the skin soup. Especially in winter, soup with meat is every person's loving dish. We can make it either in a slow cooker or in a pressure cooker and enjoy it in dreary winter.

MEMORY OF THE TONGARIRO CROSSING, NEW ZEALAND

I have many fond memories back from my New Zealand days, my previous home, all of which I love and cherish. However, my trip to Tongariro Crossing will stay among my favourite, and it is an amazing place to visit.

I walked the Tongariro crossing when I was 9 years old. I was with my parents and our friends, Ribu, Munu and their parents.

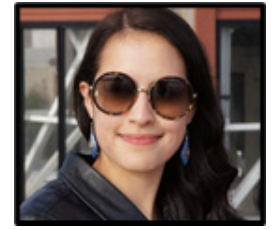
I think the most important part about the Tongariro Crossing is the preparation for the trip like buying the trekking equipment. I vaguely remember that we needed a special hiking boots, backpacks, water, snacks, etc. This took us over an hour and a half to sort out, which to me feels like an abundant amount of time to invest just for preparation. However, since the trek was 12.05 miles (about 19.4 kilometers) long, a proper equipment must have been necessary. The next day, we walked about half a kilometer on mostly flat surface to reach the starting point of the trail. From that point, it was all mountains, plateaus, and rocky terrain. The landforms in the vast trail were bright and vibrant. There were colored shades of orange with strokes of white—it looked like a painting that could be sold in millions. About a kilometer or so into the hike, we reached the soda-spring waterfall. It had a clear sparkle with a slight white tint to it which was unlike the usual clear, darkish water you would find in a normal waterfall. We rested here and ate our first snacks for the day: oranges, sandwiches and water. The water was apparently potable, but my parents thought it was best not to try it since we had limited knowledge on the springs. After our short break, we passed a shallow, wide river which marked the start of our uphill journey. This portion of the hike was mostly bridges and rivers, but the ground was not as harsh and rocky as before. At one point, I remember a dangerously narrow edge where you had to tie a belt to your waist, clip it onto a rope, and safely make your way around a rounded corner. At the top of this peak was where I had my picture taken, right underneath a sign forking the road apart. It was the highest point of our journey and about halfway, so everyone was exhausted or out of breath. The view was worth it though; the variety of colours and shadows that stretched across the huge trail was awe-striking. It is something I will never be able to describe sufficiently in words... you will have to visit the trail yourself to gain a full emotion. This view has been photographed in my brain since I first saw it, and it was most probably my favorite point in the hike. After another snack break and rest, we had to make our way downhill.

This was a lot tougher than the first 10 kilometers. There was a dense mass of trees across the land that we could see vividly from our altitude, but it sometimes blocked our vision of the trail and made it a dangerously easy to slip and fall. On our third rest stop, a tragedy struck— I may have made it sound more dramatic than it was, but it was still a shock. The bottom of my dad's boot had torn, and he had a massive blister on the sole of his foot. Blood was gushing out nonstop, and it was a horrid sight. Luckily, an official at the stop aided him and helped him bandage his foot well enough to stop the bleeding and ease the pain. Despite the injury, my dad was well enough to continue walking, and so we kept trudging, of course cautiously. About 3/4th of the way, we approached an extremely steep cliff made up of cobble and huge rocks. There was no rope in the middle to guide us down safely and not even a railing on the sides to prevent people from falling! Two of us slipped and almost tumbled the whole way down, but we eventually managed to make it in one piece. This was the last major point of the trip, and so it did not take too long to reach the end. Everyone was sore and tired so Ribu and I volunteered to get the car. The trip was definitely long and exhausting, but it was all worthwhile. I had so much fun on the Tongariro Crossing and I would definitely recommend it to my friends and families.

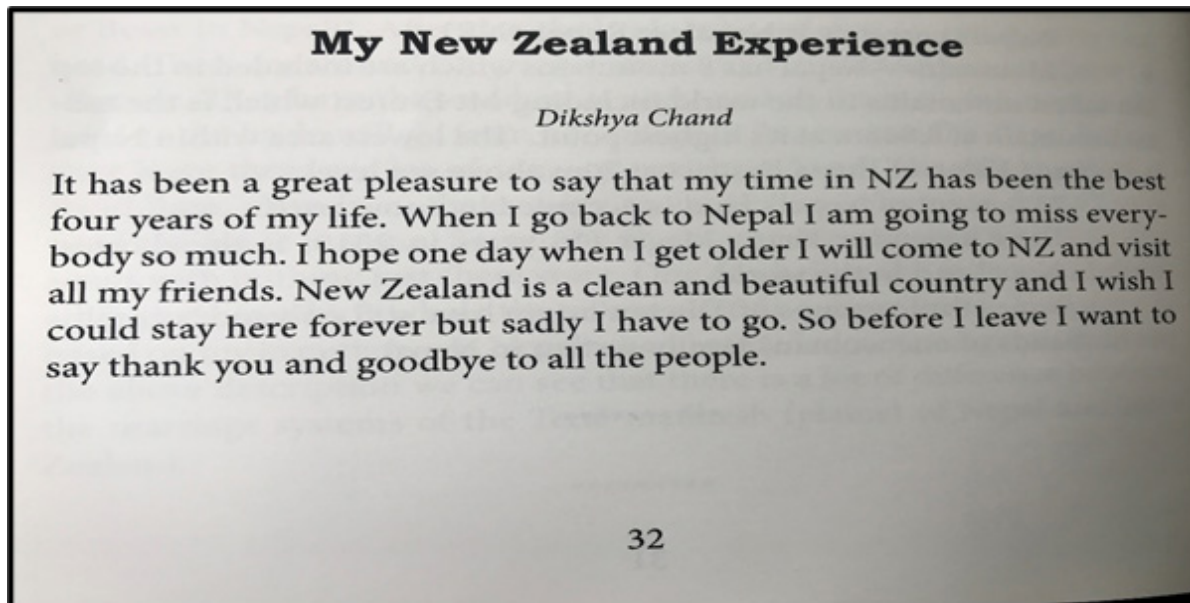


Suryanshu Khadka, Grade 8
Unami Middle School-USA

MY EXPERIENCE NEW ZEALAND AND NEPAL



Dikshya Chand



Dikshya's small article published in Namaste, Issue 4, 2011

I was having a look at what I wrote for this magazine back in 2011 before I went back to Nepal and it brought back so many memories. It really got me thinking about how much things have changed in the past ten years and how I have learnt and grown so much as an individual since I last wrote that. I clearly remember writing it filled with so many mixed emotions. The thought of leaving New Zealand after being here for such a long time where I had experienced some of the best days of my life and made the most amazing friends made me very sad. I always wanted to come back to New Zealand someday in the future, but I never really thought that my wish would come true but here I am. This could not have been possible without my parents and so a huge thanks goes to my parents for making my wish come true and for bringing me back to the place that holds a very special place in my heart.

Now, when I look back at everything that has happened in the past ten years, it makes me realize that even though at that time I might not have wanted to go back to Nepal, I am glad that my parents took me back. I have to admit after living and studying in the environment that we have in New Zealand, it was not easy for me to adjust to the life and study environment that they have in Nepal because it was very different compared to New Zealand. In the first year of moving back to Nepal, I remember facing many challenges and I had moments where I would completely break down and wished I could fly back to New Zealand because I missed it so much. As time passed by, I slowly adjusted and started enjoying myself but there was always a part of me that wanted to go back.

But I am so grateful that because I went back to Nepal, I got to experience and learn so many new things that I would have never been able to do if I had been in New Zealand my whole life. This is because after going back to Nepal, I feel like I got a better perspective of what life really is and I learnt to love my country. I had the opportunity to celebrate all the Nepali festivals, have the most delicious Nepali dishes, experience what school is like in Nepal, learn so much about our Nepali culture and language and I also got to travel around Nepal quite a bit which made me realize how beautiful Nepal really is and how lucky I am to be a Nepali.

I made so many good friends in school that I am still close to till this date, and I created some great memories with them that I shall always cherish for the rest of my life. I also got to meet so many of my family members that I never knew existed and formed a very strong bond with them especially my cousins who I miss very much.

As I am writing this right now in 2021, it made me think about how even though I might have enjoyed my time in Nepal, which was filled with both ups and downs, I am happy that I have been back in New Zealand for quite a while now and it feels good to call New Zealand one of my homes alongside Nepal. But sometimes I have moments where I really miss Nepal and I have thoughts about moving back in the future someday because I miss so many things about Nepal especially my family. I know some of you might be thinking that I am weird to think like that because I know many people that live in Nepal would do anything to live in a country like New Zealand because I use to also think the same. But after experiencing living in both New Zealand and Nepal, I have come to the realization that both places have their own pros and cons to offer. I think that it's all about your perspective and we humans are never satisfied. This is because we always want what we can't have so in the end, it's all about making the most out of everything that you get to experience in life and enjoying every second of your life no matter where you are because one day you are going to look back and miss it.

MY HOME

Under the blessings of the mountain
lies a country with its fame,
with the river gliding down the hills
carrying all those brave names,
rinsing the tears and the fears away
thank lord for the privilege of living in a land
where if needed,
there's always ready every single hand
Where a smile brings smile to a thousand face
with a thousand innovative thoughts but a single race
it's a race of humanity
and far-reaching dignity
with full due respect
to the country's sovereignty
where everyone in the world
sees my country as a poor
but I feel we are the richest
with the open door
we respect every soul
we admire every thought
we always take the goal
to live with love and care
and with the pen of love,
I have something to say
I will return to my home



Ashok Kafle

GLOBAL PANDEMIC AND VIRTUAL CLASSROOM EXPERIENCE

Educated in the late 70s and early 80s with a traditional classroom environment in the school with authoritarian teacher, I never thought I would enter into this teaching and learning environment where I will be using virtual classroom environment. Who had a clue that 2020 would be a year of global pandemic and a year which seems to have narrowed an era of globalisation in some respects. This Covid 19 global pandemic has really tested everyone's patient ranging from Donald Trump to Jacinda Ardern. This pandemic has made our prime minister, Jacinda Ardern, a global leader leading by example while turned Donald Trump as a failed leader. This is a living example of situational leadership where a situation makes or breaks a leader.

I have had a very bad experience of being a student in the authoritarian police school with most of the military environment reflected in the school day to day activities. This was coupled by my home environment with strict father who used to bring his police work environment at home to discipline us. However, I cannot deny the fact that this environment has made me the person I am now. While in the university, I experienced teacher centred teaching and learning environment whereby teacher/lecturer used to lecture in the class and we as a student, memorise and reproduce in the three hours examination conducted at the end of year. This is how I was grown up and educated to come to New Zealand to start a career in teaching and learning environment which was mostly student centred. It took me a while to get to the reality of the teaching and learning environment moving from the teacher led lecture method to create student centred teaching and learning environment. My PhD journey in the University of Waikato helped me a lot to prepare myself with the new environment of student led independent learning. However, I was not much prepared for this teaching in the virtual classroom.

In the beginning, I was really struggling to get along with the new teaching and learning environment where I had to speak in front of my computer and my students are listening and interacting from their device back home. I used to feel as if I am speaking to the computer that often had technical hiccups made me frustrated at times. Sometimes I used to think if I were a real fit for this virtual classroom environment. One of the interesting things about teaching online is that we feel more closer to our students when they are interacting with their video on and we can see their faces. However, in the beginning when I started teaching online via Microsoft team and canvas conferencing tools, most of my students used to appear in the class with video off citing connectivity disruption. This was boring and I used to feel that I was speaking to the computer rather than real people. Slowly and gradually, students started interacting and coming to the class with their video function on. This way I started feeling more comfortable with the reality of virtual classroom environment. Being a completely new environment, we had a lot to learn and improve in this teaching and learning environment online.



Dr Chandra Sharma Poudyal, Research Lead
New Zealand School of Education(NZSE)
Hamilton Campus

No matter how perfect we think as an educator, there is always a room for an improvement. Teaching and learning processes should be considered as an opportunity for continuous improvement. To further improve in my teaching and learning, I formally and informally use evaluation for my teaching and learning exercises. I use questions such as 'what would you like to stop in this teaching?' write down two or three things that have really struck and was not clear to you' in my learners' evaluation tools. However, I found quite difficult to get feedback from my learners on this part. This might be because they might have thought giving such feedback where they are suggesting me to improve and where I have not performed well, will ruin our cordial relationship despite anonymous feedback. Some of my learners provided me with vague feedback such as 'all good', 'no need to improve', 'I think everything was good' and 'everything was clear to me'.

However, I try my best to know if my learners have understood what we were discussing in the class from the indirect question as, 'what activity we had in today's session that you enjoyed most?' at which they write about the activity and I can know if they really understood. One of the challenges as an educator (I found) is to get feedback from learners to improve teaching and learning exercises as most of my learners seem not confident enough to express.

This virtual classroom environment is completely new to most of us who are in the field of teaching and learning. This is new practice to both students and teachers. Recently, a lot of research, is going on about virtual classroom experience and ways of improving the experience. No one can deny the fact that this virtual classroom environment has become a new reality these days whether we like it or not. We cannot shy away from this fact now and the best thing we can do now is thinking about the ways of improving our experience and helping the world prepare for any type of global pandemic that we might have to face in the future.

OH! DEAR

Oh! Dear
You plan
situations so staged
unaware of the
un-promised tomorrow.
"Do you flow with
the wind then?"
You ask.
Oh! Dear
tangled in intellectuality
and reactions
in search of theories
In search of truth,
People and desires
with boundaries and choices
giving life to the flesh.
Oh! Dear
Wish I could show
the beauty of silence
of trust and devotion.
Living in a world
which asks for words
and expressions,

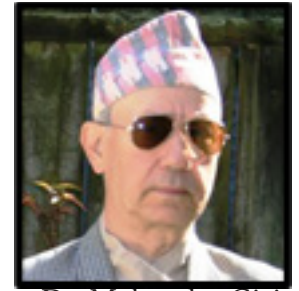
Oh! Dear
Wish I could show
the unspoken truth.
You go on
In search of those highs
with words and logics,
Struggling to prove
your beliefs
those beliefs
hinder you
From living the reality
"Oh! Dear
We don't win or lose
We just live."
I answer.



Muna Dhakal
Auckland

NEW ZEALAND NEPAL

FRIENDSHIP: A REVIEW



Dr. Mahendra Giri

The New Zealand - Nepal Friendship is about 70 years old. The documentation for the historical development of this friendship is scanty. Satya Mohan Joshi (1975. *New Zealandma Pahilo Nepali* (न्यूजिलायण्डमा पहिलो नेपाली: यात्रा संस्मरण). Lokeswar Publication, Kathmandu) has claimed to be the first Nepali to visit New Zealand (NZ) as he had a training scholarship to come to NZ in 1953.

However, the seed for the New Zealand - Nepal Friendship had already been sown in early 1953 by a group of mostly British Mountaineers; including Edmund Hillary and Tenzing Norgay Sherpa. Even with limited equipment and facilities, this group, led by Ed Hillary and Tenzing Norgay Sherpa, was able to conquer the highest peak of the world, Mt. Everest, on the 29th of May 1953. Both Hillary (NZ) and Sherpa (Nepal) were recognized throughout the world for their adventure. Both nations came to be in the limelight for the first time.

There must have been other visits by Kiwis to Nepal. Mr. Joshi (1975) described this beautiful land for his fellow Nepalis. There is a gap in information in the next ten years or so. I know Mrs. Janaki Giri came with her husband, who was a medical doctor, in the late sixties. Thereafter, Kiwis visited Nepal as tourists and some Nepalis came on study scholarships to NZ, especially in the areas of agriculture and forestry.

After the ascent of Mt. Everest in 1953, and Tony Hagen's Book "Nepal: The Kingdom in The Himalayas" was published in 1961, tourists from around the world started traveling to Nepal. So, did the Kiwis as well. If we did not have the Maoists' movement, the number of Kiwis visiting Nepal would have increased significantly. Even now, it is more than 2500/year. Compared to Kiwis, the number of Nepali tourists coming to New Zealand is only a handful.

In recent years, like other Asian national youths such as Chinese, Indian, Indonesian, Japanese, and Malaysian; Nepalis have also been attracted to study in New Zealand and their numbers are increasing every year. Many have chosen to make this country their second home. The following chart gives some of the comparable figures between the two nations, despite many other differences.

Parameters	Nepal	New Zealand	Remark
Position	North Hemisphere	South Hemisphere	Comparable climate
Land area	147,516 sq. km	268,021 sq. km	Nearly 2X
Population (2019)	28.61 million	4.917 million	5+ X less
Forested area	3.636 million Hector	8.00 million Hector	More than 2X
Agricultural land	2.7 million Hector	13.9 million Hector	X10 including grassland
Gross Domestic Product (2019, USD)	30.64 Billion	206.9 Billion	More than 6X
Per Capita Income (2019)	3,610 Dollar	42,710 Dollar	More than 11X
Education	65% (Literacy only)	80-87% in higher Ed	Big Contrast

(Source: various online resources). X = times

While assessing the natural and physiographic situations, Nepal is not far behind other nations. Nature has given it all it needs. The heart of the Himalayan Range is in Nepal. It has such a rich Biosphere that is good for sustainable living and enjoying nature. It has diverse ecosystems and niches that harbour a variety of biota, plants, and animals. The panoramic view of the Great Himalayas, especially that of the Mt. Everest Region, is second to none. However, the management has been much less than desirable. Consequently, depletion of natural forests, loss of natural heritage, and erosion of fertile soil, are likely to lead to a disaster waiting to happen in Nepal. Whereas, New Zealand's meticulous work towards balancing the conservation of nature and sustainable development has given better results, so that no deleterious effects can fall on nature and the human population. The common factor for both nations is their attempt to preserve parts of nature that will be affected by non-natural disasters. It is the system of having National Parks, Conservation areas, and wildlife and wetland reserves. We can proudly say that Nepal has conserved, preserved, and declared sanctuaries of over 20% of the total land area.

In New Zealand, there are 13 National Parks that preserve 10.7% of the land area. Besides, many more areas are protected under intricate, refined, and proven systems of protection and preservation under different titles of reserves, which altogether come to much more than the National Park area. A fine example of such protection work is that of the Kiwis. A special mention may be required here to say that there are more than 45 different marine reserves that are constantly monitored. Besides diplomatic and formal relationships, the people of Nepal and New Zealand have recognized their socio-cultural relationship, the importance of the natural environment, and the people as a part of it. So, Kiwis travel to Nepal and Nepalis come to New Zealand for their higher education. In this process, many Nepalis have settled in New Zealand (Chhetri, P, 2018, online) and a total estimated number of Nepalese living in NZ, 17000, is given by R. Bhattarai (2018, online). Similarly, a handful of Kiwis have settled in Nepal also. For example, the Last Resort at Dhumthang, by the side of Arniko Highway, was started by a kiwi, and his family is still running it with great success.

New Zealand helped with resolving the Bhutanese refugees of Nepali origin, Lhotshampa problem, by accepting its fair share of 2327 refugees (https://en.wikipedia.org/wiki/Bhutanese_refugees). That was a bold step. When the recent earthquake occurred in Nepal on the 25th of April 2015, NZ did send a relief package to Nepal. Although physical features and natural beauty may be comparable, there are distinctive differences between the two nations. Without going into detail, it suffices to say that New Zealand is much higher in terms of socio-economic, scientific, and management point of views. A stable government, excellent governance, and strict compliance with the laws make it a peaceful and affluent nation. Whereas Nepal has lost its stability and the disparity between the rich and the poor is widening. So, between the two friendly nations, it is customary for a capable nation to help its needy friendly nation. It is more like "Instead of giving a fish, teaching the needy man how to fish, and he will feed for his life".

We know that New Zealand and Nepal came to the limelight after ascending Mt. Everest. That is very important. Moreover, Sir Ed Hillary was moved by the condition of the Sherpa community, who helped him in his endeavour to scale Mt. Everest. He put his heart and soul to help the community; eventually establishing the Himalayan Trust to continue helping the community in the Solukhumbu region. Giri, MK (2008. "Favourite son and bosom Friend". NZ Herald, Mon, 21 Jan. 008; and "Hillary Trail - A Scenic Four- or Five-Day Walk". Walking NZ. Feb. 2019, p6-10 #253) gives a further highlight on Hillary. Sir Ed Hillary is the most famous person in NZ. Before Jan 2008, he was the only living person, other than the Queen, to appear on currency note NZ \$5.00. Keeping the family legend alive, the three generations of Tenzing Sherpa family, Tenzing (1953), his son Jamling (1996) and grandson Tasi (1997) scaled the Mt. Everest. Now, George and Alexander Hillary, sons of Peter (1990) and grandsons of Sir Ed Hillary (1953) are training and planning to climb the highest peak of the world (reference: Mike White. Four Hillary and A mountain: North & South. Mar 020, pp30-39).

Nepal has recognized the contribution of Sir Ed Hillary by bestowing upon him the decoration of Gorkha Dhakshinbahu First Class, naming a peak after his name and renaming Lukla Airport as the "Tensing and Hillary Airport". The last hurdle of the Mt. Everest climb is also named "Hillary Steps". He was reportedly offered a Nepali citizenship as well.

It really boils down to extending a cooperative hand to Nepal, particularly in the areas of Education, Forestry, Agriculture, and Farm Management. As well as cooperation in the development of needed technology by starting a polytechnic Institute for producing needed technicians and technology. Kiwis also will benefit from such cooperatiWon. They will create some jobs, initiate business opportunities in Nepal for enthusiasts Kiwis, running either solely or in partnership. Some may start doing their own farming, animal husbandry, or start bird/animal sanctuaries. The gist is that the number of Kiwis of Nepali origin is growing in New Zealand. We need a bridge to connect New Zealand with Nepal for our young Kiwi Nepalīs. There are a lot of opportunities to make a bridge for Education, Trade, and Commerce between the two nations; not to talk of matrimony. Based on the above discussion, we have got a strong reason to ask the New Zealand government to extend a cooperative hand to initiate the activities listed above. We should take a lead to propose, initiate, and complete the task resulting in a win-win situation for all stakeholders, the NZ and Nepal governments, and the people of the two nations.



Picture: Tensing and Hillary Airport - Formerly
Lukla Airport

MY PROPOSAL FOR "THE NEPALESE COMMUNITY TO HELP EACH OTHER"

The Nepalese population in New Zealand is growing. It is obvious to some of us who are meeting newcomers more frequently than before, while the number of participants in community programs also keeps growing.

Prayas Chhetri (22 July 2018, online) has quoted the 2013 Census and reported that 1593 people identified themselves as Nepalese. However, counting all International students, students with work visas, other residents, and citizens together; it is a 1000% increase from 1600 in 2013 to more than 17,000 as quoted by Rahul Bhattarai (25 August 2018, online). We are pleased to meet so many Nepalese without having to travel to Nepal; which reduces our nostalgia to visit Nepal a bit. However, as the numbers grow, so does the problem of earning a livelihood for many. Especially, for the student community, it becomes a nightmare to find a part-time job to support their ongoing education so that, in time, they can achieve their educational goals.

University education is not cheap in western countries, and New Zealand is no exception. It becomes a challenge to find a job in the continuing COVID-19 pandemic where a financial crunch has fallen over every business. Moreover, it means I don't get a reason to meet any newcomers.

Everybody knows that in hard times, working together can resolve many problems. As the numbers above indicate, there are thousands of families who live here. All of them need some kind of help, such as mowing the lawn, fencing, painting, cleaning, gardening, and babysitting to name a few. And for these, we hire what is available in the market. But instead, if we decide to use students it will be a help for them, and you draw satisfaction by assisting needy international or local students. Once it is initiated, more diverse jobs will be added. It may be a minimum wage for beginners and higher for more experienced ones. It may seem a bit awkward in the beginning, but once the process starts, it will go smoothly. This will also give us a reason to meet newcomers through such services.

All we need to do is to establish channels of communication. NNZFSC has a website and also publishes this “Namaste” magazine. We just need to create (a) Help needed (Seeking), and (b) Help available (Offering) classifieds. This should be a regular feature and a free service in the magazine, with the website address given. Anyone can put an advertisement (Seekers or offers). The website will be more regularly used. It should just take someone adding ones and deleting the expired ones. A few basic rules will need to be laid out and followed through.

From the Society’s standpoint, it will be a good community service. If some individuals benefited from it, it will be a great success for the program. When more and more families participate it will be a sought-after feature of the NNZFSC magazine and the webpage. I appreciate receiving any feedback/opinions on this (plse.help@gmail.com).

WE ARE INDIVIDUALS

My first interview with a patient was in my second year of medical school in 2014 at her own home. Prior to our visit, we had been given some information about her. She was 60 years old, blind, and living in her own home. I had not spoken to a person with complete blindness before. I felt nervous and fearful that I would be make a mistake and be disrespectful. Talking with my partner about how we would approach the interview helped us both feel more confident.



Doctor Roshit Bothara

Miss Smith received us with open arms into her lounge. We felt her warmth and kindness from the moment we met her. I noted how there was distinct order and placing of objects around the house to keep her environment consistent and familiar. Maybe I was nervous, but when Miss Smith asked us how we look I replied, “My partner is beautiful and I’m rather handsome”. She laughed with a roar and hugged me. From then on, our conversations flowed without silence. We shared our life stories and talked about what we were learning at medical school, why we had chosen medicine, and the things we wanted to do. Sharing about ourselves I realised also encouraged her to share more about herself.

Miss Smith had contracted Rubella from birth and as a result she has been blind all her life. She appeared so determined and dedicated to her family and life goals. She had been a wonderful mother to her children. She overcame alcohol addiction and quit smoking with sheer determination because she wanted to become a better role model for her grandchildren. This I felt was inspiring. She had been involved with charity organisations to increase awareness and educate about blindness and the experience of being blind.

Miss Smith did not perceive her blindness to be a curse. When I had entered her home, I considered blindness a disability. I had expected and considered her to be somehow less able to live a normal life. I considered a normal life to be what society deems it to be.

On leaving her home, I considered blindness to mean differently abled. Miss Smith showed me that she has lived a life full of rich experiences and relationships. Despite and because of her blindness she saw the world better than I did and helped me see it better too.

Seven years on, I am a junior doctor. The learning from my first interview is now more important than ever. I consult patients of all ages, genders, ethnicities, backgrounds, and abilities. I am reminded by Miss Smith that I should endeavour to see the world through my patient’s eyes to better care for them. To understand and see them as individuals with their own life story, and their own successes and failures, highs and lows, nuances, and quirks.

WHERE DO WE BELONG?

INTRODUCTION



Raj Maharjan

To belong somewhere is to feel content, comfortable and connected to that place. That may sound simple but developing a sense of belonging could be tricky and complex, especially for first generation migrants (i.e., someone who is the first in their family to permanently migrate to a new place). In this article, as a first-generation Nepali migrant who moved to New Zealand, I will discuss the intricacies of finding a sense of belonging in a new country. Readers who are first generation migrants themselves may find similarities between their own experience and those I have discussed here. Probably even a sense of Déjà vu between the lines. However, despite being a first-generation migrant, your trajectories of life events may have been completely different in your adopted home. Although individual circumstances and personal experience might be different, it is fair to assume that there are many similarities when it comes to the emotional rollercoaster experienced by the first-generation migrants.

INITIAL DAYS

I came to New Zealand in 2005. For a few years since leaving Nepal, it felt as if I was physically in New Zealand but mentally and emotionally still in Nepal. I was worsening my home-sickness by constantly comparing and contrasting everything. In addition, I used to complain about many things. Virtually everything - weather, government, leaders, migrants, natives, traffic, parking, job, cost of living, people on benefit, dogs, cats, bad haircuts, and so on. I used to behave as if my life in Nepal was great and that in New Zealand it was a pain.

Obsessed to remain updated, I frequently scrambled for any News from Nepal. Every morning would start with browsing news websites or flicking through social media posts for recent developments in Nepal. The favourite topic was political news and current affairs. I frequently engaged in intense debates about current affairs from Nepal with my friends whenever we had an opportunity. Such debates used to be dominated with complaining about politics and cursing the politicians.

While I was an avid follower of current affairs in Nepal, I had only limited knowledge and interest about what was happening in New Zealand. That was true in the case of political affairs too. Although I voted in New Zealand elections, I did not try to learn about the governance structure or the political parties. I had no idea what issues or agendas they represented. I used to think that there was nothing for me in New Zealand politics.

I used to regularly follow events and incidents involving the Nepali community in New Zealand. I took part in raising funds and helping with charitable causes to support our people in Nepal and New Zealand. To be part of such causes was hugely satisfying. However, I supported only a handful of Non-Nepali causes personally, or as part of the Nepali community.

REFLECTION AND REALISATION

As the years went by, my behaviour and actions started to feel awkward to myself. While none of them were a blunder or deliberate mistake, the antics from the initial days began to feel odd. What I was doing may have been harmless in isolation, but they were gradually becoming a problem. I seem to have developed a pattern of bad habits that not only influenced my thinking, but also shaped my actions.

I may not have achieved way too much over the years, but I am humbled by many things I have received from New Zealand. Recently, I am increasingly realising that over the years I have been very self-centred. Yes, I worked hard and invested a lot of time and effort. But the reality is that whatever I received in return would not have been possible without the system and institutions of New Zealand. They were possible only because of an enabling administration and a generous government. These days, I often wonder, “what have I given back in return to all that New Zealand gave me?” The answer, sadly, is, “not much”. Yes, I work, and I pay tax. But I work to make a living and every earner pays their tax. There must be something more I can do or should do. There has to be something.

Helping with causes to do with Nepal and Nepalis is my duty. It is my obligation as a Nepali. I will continue to do so whenever I can. However, I have started to find this act of doing this exclusively for “your own people” a bit isolating and repetitive. I am increasingly finding it selfish, especially because I hardly do anything to help members of the wider society of New Zealand. It does not make much sense to get sentimental about anything that happens in Nepal but to ignore many things in New Zealand. I am not suggesting stopping all engagements, or cease all interests in Nepal. The problem is in this habit of getting obsessed with anything and everything to do with Nepal but showing very little interest in what is happening right in our backyard here in New Zealand.

I acknowledge that for a long time I took for granted what New Zealand offered. I did not appreciate the sense of safety, stability, and civility. I did not notice how egalitarian the society is. I was not thankful enough for the services that I received from the government-funded healthcare and education systems. I did not realise the generosity and tolerance of the society towards migrants. I was not grateful enough towards the government for keeping my family safe from the Covid pandemic.

I had this conversation with a friend a while ago, “looking at their behaviour of those Nepali who permanently left the country, it seems their impression of Nepal and Nepali people is frozen in their mind in the year they left the country”. Little did I realise this applied to me too. So, my impression of Nepal is frozen in the year 2005. Since then, for many years in my mind, I had been nostalgically revisiting Nepal of the year 2005. I had been constantly longing for my life from back then. While romanticising with the sentiments from the golden years from back home, I overlooked what I had right in front of me in New Zealand. Sadly, for a long time I chose to remain oblivious of my responsibilities towards my adopted home.

QUESTIONS

After passing the stages of contradictions and reflection came the waves of questions. I started to question what I was doing and the choices I was making. Those questions hit me like a ton of bricks. They troubled me big time, through the day and night. They still haunt me. When they do, the questions come in waves like a tsunami. Like a broken record, a voice in my head keeps repeating these questions on and on. With every passing day, the sound in my head got louder and louder.

Here are few of the questions in no particular order or importance:

- How happy, comfortable, and connected do I feel here in New Zealand, or am I still longing to be “back home”?
- If this country has given me so much, what is my responsibility towards New Zealand?
- Am I going to be thankful for what New Zealand has to offer, or am I going to continue to be critical and keep complaining?
- Is it justified to continue to be choosy and help only those causes that directly and only benefit “our people”?
- Am I contributing to forward the matters that are of common interests to the wider Nepali community, or am I only engaging in self-serving activities?

- Is it sensible to continue to be obsessive about what happens in Nepal but remain disinterested in the affairs of New Zealand?
- At what point am I going to stop comparing and contrasting between “here” and “over there”?
- Am I going to do anything about my complaints (about both Nepal and New Zealand)?
- Why is my mind preoccupied with incidents that occur in Nepal despite my limited ability and disinterest to take any action to do anything about them?

HINDSIGHT AND FORESIGHT

Once I started to question my actions, it helped me understand where I was coming from. They not only helped me to pause and think, but the questions also helped me visualise the consequences of my actions. It did not take too long to realise how parochial my thoughts were, how narrow my boundaries were, and how myopic my vision was.

What about answers to the questions? Well, I am still looking. They are tough questions indeed. I have been digging deep and doing some serious soul-searching. Finding answers has been an on-going work in progress. To this day, many questions still remain unanswered. Of the answers I have managed to find, many are either incomplete or unsatisfactory. To make the matter worse, things keep changing and new questions keep popping up. Although they seem random and vague, the questions have been an excellent reference point to reflect on the past as well as to visualise the future.

Uncomfortable the questions might be, they are a part and parcel of what goes inside the mind of a first-generation migrant. Frustrating they might be, such questions are bound to come up, sooner or later. Difficult they might be, we must ask such questions. Inconvenient they might be, we must have the courage to question our motives and actions. For we will get answers, only if we dare to ask. After going through many cycles of this emotional rollercoaster, I am now certain that questions like these point towards one attribute – the sense of belonging. The root cause of contradiction, confusion, and frustration seems to have originated from a lack of sense of belonging.

In retrospect, when I arrived in New Zealand, I seem to have left my sense of belonging “back home”. To make it worse, I was desperately searching for it in a place where I was no longer living for many years. No wonder I could not find what I was looking for where I was searching for it. Obviously, I was looking in the wrong place.

The ongoing self-reflection and the Q&A sessions with myself have been a long journey to find a sense of belonging. Nepal is my country of birth. I have strong feelings towards my country. I will forever cherish the memories of growing up in Nepal. I am emotionally connected with my motherland. Nepali heritage is an integral part of my identity. I will remain proud of my Nepali identity and heritage. It is part of who I am. Even if I wanted, I cannot change my Nepali heritage and identity. That is a reality.

The new reality, however, is that the attributes of being a Nepali is part of my history. Life in New Zealand is my present and it is my future too. Yes, I will continue to have affinity and connection with Nepal, but the fact is that at the present, I am living my life in New Zealand. I made a conscious decision to move to New Zealand and to live here permanently. I have no choice but to build and advance my life right here.

It takes time and effort to get used to a new place and environment. The quest to search for a sense of belonging in my adopted home has been hell of a journey. On this journey, I have learned and discovered many things. It has been an eye opener in many ways. It seems like there is more to realise and to understand. To belong, in my view, is a gradual process. We slowly get there, one step closer at a time.

If you are someone who keeps asking similar questions like I do, I wish you all the best in your journey to find a sense of belonging in your adopted home.

YOGA MULTIPLE BENEFITS FOR OUR BODIES AND MINDS



Urmila Dhakal

Regular body activities are required to keep us physically fit and healthy.

There are various ways to achieve this. But many circumstances constrain us from doing so. Even if we get tired from our work, we do not get enough exercise. We work in the same mode everyday which gives us more pressure on some parts of our body that may create an imbalance to our body. We need to do other physical exercises to correct this imbalance and protect our body from persistent occupational syndromes. Some may want to do yoga at an older age, but it can be too harsh doing it at that age. It is wise to start doing the practice now and keep the body flexible. Therefore, I do yoga and other body stretching activities for a few minutes every morning. The exercise has not been sufficient for me. Now, I am seeking an additional instructor guided yoga session in a group. Based on my understanding, yoga is a kind of health practice for physical, mental, emotional, and spiritual improvements of our body and mind. The importance of the practice is growing for people like me who cannot do adventurous recreation and harsh physical exercise. I see the following values for yoga in our lives.

PHYSICAL HEALTH VALUE

The importance of physical health related activities increases with our age. We reduce our work activities with age and eat very often as we stay at home. The sedentary lifestyle reduces our ability to cope with stressful conditions and makes us vulnerable. Then we require to keep our body fit to be prepared for coping with physical stresses. Physical exercise increases our enduring ability and keeps our body flexible and strong. When I played badminton for a couple of weeks, I felt confident balancing my body while doing quick movements. We cannot play risky sports like badminton at our older age. There are many gentle practices of yoga for physical health and fitness. Yoga practices are specific to our body parts. We can practice them according to our needs and interests. For example, we do hatha yoga every Sunday and I feel it helps keep us fit.

MENTAL HEALTH VALUE

We should be more conscious of maintaining our mental abilities at an older age. The mental abilities include learning, thinking, reasoning, remembering, problem solving, decision making, and attention. Healthy cognition and memory are essential to live independently, confidently, and happily. Life may not go how we wish. We need to be prepared for any situation. Yoga gurus say that yoga practices may also help in reducing the risk of getting depression, anxiety, and posttraumatic stresses in the circumstances. The mental health related yoga practice keeps us busy by doing some self-care activities even in lonely times. Yoga practices keep our cognition active, particularly our attention and verbal memory through improved sleep, mood, and neural connectivity. Asanas, meditations, breathing and verbal sound tuning are popular practices to improve mental health. I do meditation most evenings. The mediation reduced my mood changes which helped me cope with my hard menopause time.

EMOTIONAL VALUE

The pressures of working, social, and family environments very often imbalance our hormonal and mood levels; stimulating our negative emotions such as sadness, anger, and fear. We require control over the negative emotions to sustain good relationships with family, friends, work colleagues and neighbors. Yoga practices help to cope with the environmental stresses and control our negative emotions. I do a kind of meditation practice when I get enough time for doing yoga. It makes me feel refreshed. I do not feel the pressures of sadness, anger, temper, and fear even if I get stressful work or unkind behaviors from others on the day.

SPIRITUAL VALUES

Many people of an older age try to understand meaning, purpose, and the mission of life. Some even attempt to know the destination of the soul. Yoga practices help us to understand the spiritual goals from their inner perspective. From my understanding there are some yoga practices those lead us to the same purpose. Our ancestors used to follow some religious and cultural rituals (e.g., worshiping and praying to gods) day to day, which are a spiritual part of yoga. I did an inner engineering course developed by Sadhaguru. It has inspired me on how to care for ourselves, keep our lives happy and maintain our compassion (caring and generosity) to others. In conclusion yoga provides multiple health benefits. An additional advantage of yoga compared to other exercises is that it can be done in a group environment as well as individually. People with well-developed yoga skills can practice alone at home in their convenient time. Doing the yoga practice in a group environment motivates people to practice advanced activities and for longer periods. When we join a group, a mentor monitors our practice and guides us to copy appropriately. We can learn from other colleagues too. Therefore, I want our society to organize physical health related yoga in a group environment. Finally, I would like to appeal to all middle-aged members to join in yoga class and practice it now for future preparation.

ABOUT THE YOGA INSTRUCTOR

Hi, my name is Alison Cousens and I graduated with a Yoga teacher training in 2012, since then I have completed a variety of Yoga workshops and including an IYTA 18-month yoga teacher training.

I am REPS registered and a Level 4 Yoga New Zealand teacher. I enjoy watching the progress of all my participants throughout these classes. My Yoga style is an inclusive Hatha Yoga style which includes a lot of options to allow beginners and intermediate students to feel that they can work to their level and complements everyone's abilities and flexibilities. I try and include some flowing Yoga poses at the beginning of class including sun salutations to warm up the muscles and then have some standing and floor work. These classes are fun and allow everyone to build on their knowledge and ability every week.

Sundays at 6pm - 7pm, please bring your own Yoga Mat.
(Yoga mats can be purchased from Rebel sport, Warehouse, Kmart)

Alison Cousens
IYTA REPS Adv Dip Tch Yoga, B.A.



Photo: Sunday yoga session

PRIVACY MATTERS

This article first appeared in the March 2021 edition of Engineering New Zealand's EG magazine

With the new Privacy Act now in force, here's what you need to know to keep your business, staff and clients safe.



Christene Anderson

On 1 December, the Privacy Act 2020 came into force, replacing the Privacy Act 1993. The new Privacy Act, like its predecessor, sets out rules for how your business collects, holds and stores personally identifiable information. This does not just apply to your clients; it also includes your employees' personal information. This includes names, contact details, dates of birth, health and education information, and how the person has interacted with you. It can also include things like photos, videos and internet history.

APPOINTING A PRIVACY OFFICER

Every business must have a Privacy Officer. If you have not appointed one yet, this is the first step. The Privacy Officer will:

- Be familiar with the privacy principles in the Privacy Act.
- Work to make sure your business complies with the Privacy Act.
- Deal with any complaints about possible privacy breaches.
- Deal with requests for access to, or correction of, personal information.
- Act as the business' liaison with the Office of the Privacy Commissioner.

No special training or qualifications are required, but they do need to understand the Privacy Act and its principles.

PRIVACY BREACHES

Privacy breaches include all unauthorised or accidental access to or disclosure of personal information and include losing access to personal information you hold or control. This includes things like system hacks or online vulnerabilities exposing personal information but can include simple things like misdirected emails and using CC instead of BCC. The new Act provides better protection to individuals if there is a privacy breach; your business must report any privacy breach to the Privacy Commissioner that has caused, or is likely to cause, serious harm. There are consequences for failure to report breaches, including a fine of up to \$10,000 and official "naming and shaming". If a notifiable privacy breach occurs, your business should notify the affected people as soon as possible after it occurs. Notifying people lets them take action to protect themselves and their information. There may be valid reasons why your business would not notify the people affected; we recommend you seek advice before deciding not to do so.

NEW POWERS AND PENALTIES

The Privacy Commissioner now has greater enforcement powers to ensure businesses and organisations comply with their obligations. The two key new powers in the Act are access directions and compliance notices.

People have a right to access and correct the personal information you hold about them. If someone requests their personal information and your business refuses or fails to provide it to them, the Privacy Commissioner can compel your business to provide it by way of an access direction.

If your business is not meeting its obligations under the Act, the Commissioner can issue a compliance notice requiring that you act or stop an action. You can appeal an access direction or a compliance notice to the Human Rights Review Tribunal. However, if your business fails to comply, it can be fined \$10,000.

KEY POINTS TO REMEMBER

Firstly, appoint a Privacy Officer who should check whether your business has robust systems to secure the personal information it holds in physical and digital forms. Check whether your business has systems in place to identify and report privacy breaches. If you have a “near miss”, even if it does not reach the threshold of a notifiable privacy breach, learn from the mistake. Improve systems to prevent this happening again.

It is vital for your business’ reputation and client relationships that you do everything you can to prevent a privacy breach from happening. If it does, do everything you can to minimise harm to the people affected and your business, and let your Privacy Officer know immediately. See privacy.org.nz for more.

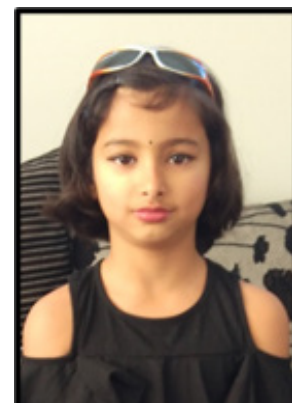
Christine Anderson is Senior Legal Advisor at Engineering New Zealand

MY LITTLE SISTER

From day one we are inseparable,
my little sister and I.
Though watching her grow up is emotional,
I barely realise.
Staying angry at her is as impossible,
as it can be.
She makes me sentimental,
and feel motherly.

She makes me realise,
that I’ve grown up.
She touches my faces,
and gives lovely bop.
She knows me better,
than anyone else.
She taught me responsibility,
and makes me feel blessed.

I am always there for her,
she smiles when I’m around.
She’s my biggest fan,
she is always ready to hangout.



Ashaswi KC

THE COSMIC DARK AGES OF THE UNIVERSE

Scientists have figured out that nearly 13.8 billion years ago, all of Universe accessible to modern day telescopes, and/or instruments capable to detect the first photons, was contained in a tiny point. This point is called the cosmic singularity – a space whose size is smaller than a proton but has infinite temperature and infinite density. Human minds, unaware of the fundamental laws of physics, can deny such an existence – a reason being that it is not possible to create a tiny space with infinite energy by bringing back all matter together – like a popped-out balloon won't go back to its old shape.



Dr Ish Neupane
Physicist

At cosmic singularity, the laws of physics did not exist – even quantum mechanics was not born yet. Within a blink of an eye, the Universe inflated – like some exploding gas – of course, so rapid that the Universe (the point of singularity) became trillion of zillion times bigger than its original size, in just a fraction of a second; mathematically, 10^{26} times bigger within a time factor of 10^{-33} sec. The temperature dropped from 10^{27} degrees Kelvin to 10^{22} degrees Kelvin (note: 0 degrees Kelvin means -273.15 degrees Celsius).

The earliest epoch of the big bang is called cosmic inflation (creation of enormous space). This event alone helped drop the temperature of the Universe significantly - what was in causal contact a moment ago was now separated so far that even for light it now takes a few billion years to travel (note: light travels nearly 300,000 km in every second). All 12 elementary particles in nature - 6 quarks and 6 leptons (electron, muon, tau and 3 neutrinos) – and 14 messenger particles (photon, 8 gluons, graviton, 3 bosons and Higgs field) are supposed to be the end products of the inflaton field- the field responsible for the early universe cosmic inflation.

After inflation, the temperature was still hot enough for heavy particles like quarks (which are of 6 types: up and down, charm and strange, top and bottom) and gluons (which provide binding energy for quarks) to form plasma. Only two quarks (up and down) have long life – meaning that they form stable atoms like protons and neutron – a proton is formed by 2 up quarks and 1 down quark, while a neutron is formed by 1 up quark and 2 down quarks. The other 4 quarks survive only briefly and interact in very short distances - experimentalists observe them in the labs just as a signal or jets.

As the time passed, the temperature of the Universe dropped further. At 3 minutes, the temperature was roughly 2 trillion degrees Kelvin. The universe was like a nuclear reactor at this stage. For a very long period of time after the first cosmic event (inflation) – the universe was an opaque place even for electrons and photons. Like a few hours before dawn we hear some chirping noise of birds – the universe went through a period of nearly 384,000 years of dark ages during which one could possibly hear only OM “Ommmmmmmm” sound from the Sanskrit – the first noise of Cosmic Microwave Background Radiation (CMBR) in a microwave range (meaning that the wavelength of the first photon ever created was in the order of centimeters) while a visible light (for example, emitted from the Sun) has a wavelength in the order of 380-700 nanometers. CMBR is the earliest photon that we are able to see, even 13.8 billion years after the big bang.

The first Hydrogen atoms were formed when the Universe was 3 minutes old. Hydrogen and Helium atoms were stripped of electrons – meaning that they were 100% ionised. All of the electrons were flying around freely – smashing over protons – producing lots of photons. Light (photon) was created due to the electromagnetic interactions of ionised Hydrogen atoms (protons) and electrons. Most of these effects occurred in between 3 to 20 minutes. The epoch of the first 3 minutes since the big bang is called recombination. Heavier elements like Lithium and Beryllium were formed later – when the Universe was around 47,000 years old.

This was the time matter was more dominant (prevalent) than radiation. Photons could not travel any distance due to heavily ionised medium – light was forced to move around ionised atoms (positively charged). Once the temperature dropped around 300,000 degrees Kelvin, ionised hydrogen atoms and Helium atoms captured free electrons. At that time – roughly 384,000 years since the big bang – the Universe was cool enough for the protons to capture electrons, and thus letting photons travel far distances in a form of CMBR. The Universe gradually became transparent – like a dawn when we see rays of light in a far distant horizon. Even today we observe light that was first created when the Universe was a few minutes old. Research institutions spend billions of dollars each year to observe those early photons as they carry with them clues behind the fundamental laws of physics including Quantum Gravity.

By 384,000 years, the average temperature of the universe (in the microwave wavelength range) was 2.73 Kelvin ($-273.15 + 2.73 = -270.82$ degrees Celsius ($^{\circ}\text{C}$)). Not every point in space had this temperature – there was a tiny variation from point to point. The temperature spectrum of the observed cosmic microwave background radiation from all angles show that there was roughly 1.8 micro Kelvin difference between the hot and cold spots (in microwave range). This temperature variation was the seed required for the formation of structure in the Universe.

The vast majority of stars and galaxies were formed in between 384,000 years and 450 Million (M) years. Those stars can still be invisible to us as dense (ionised) Hydrogen atoms absorb most of the light created by those stars, although billions of stars are continuously being formed. Most stars are surrounded by ionised Hydrogen atoms – thereby severely limiting the travel of photons. In between 450M to 800M years, ionised Hydrogen atoms were not able to absorb most of the light – as most already captured flying electrons and became less ionised. The Universe started to emerge out of the dark ages. This is the time stars like our Sun started to have its planets. The Sun had to wait much longer to get to its current structure – over 8 billion years -- though the embryonic stage was formed when the Universe was 500M years old.

Over the next several billion years, stars and galaxies were continuously being formed – some were merging into supernovae, and several stars spinning to each other and some forming black holes – almost till the universe became roughly 9 billion years old. Photons have long lives and can travel infinite distances unless trapped by heavily ionised media. The earliest photons arrived to us at different times, as their paths of travel remained so different. What do we know before the first star formed? Most information is not coming from observations – rather by studying the properties of radiation emitted by the earliest photons – formed right after the end of cosmic inflation.

A pertinent question to ask is – why is space (The Universe as a whole) so cold even when there are trillion of hot objects like stars, supernovae, and black holes? It really means the Universe is zillions of times bigger than the space occupied by all astronomical objects all together. In reality, less than a fraction of a percentage of the volume is occupied by all hot and cold objects and vast majority of the Universe is still empty and cold – like comparing Antarctica to India's capital Delhi. By weight, all visible matter in the Universe contributes only 5% while 95% of the mass or energy that fills up space is invisible. Scientists believe – based on thousands of direct and indirect cosmological observations – that 68% of the energy budget is contributed by dark energy and nearly 27% is made up by dark matter. Space inhibited only by dark energy (empty space) is unbelievably cold and its temperature is almost zero degrees Kelvin (meaning -273.15 degree Celsius) while space occupied by dark matter is still cool enough so that structures are not able to form. Dark matter particles are generally much heavier than standard model particles like quarks and leptons (electron, muon and tau particles) and interact only in short distances (via weak or strong nuclear forces). There are still many mysteries that have long puzzled scientists – mostly coming from the first 3 minutes of our Universe and why the Universe is mostly empty space and unbelievably cold. We have yet to discover what dark energy and dark matter are made of, and what triggered the cosmic inflation in the first place?



Subhash Rai

Nepal United Football Club, Christchurch



Andaz Rai



We are not just another football club; we are more like a big family where we share the same passions and hobbies in our life. Nepal United FC is a sanctuary where one can come and meet people with similar interests. Our club has evolved from just being a place to play football, into a place where we can gather together and share small talks with fellow Nepalese friends. Everyone is very helpful and friendly towards each other. I guess that is one of the reasons for the increasing number of new and old people participating every week.

Amidst the global Covid-19 crisis, we started our new season with high hopes and enthusiasm. We kept our calm and moved forward with our goal to improve our football. Improving the team is a long process. Therefore, we play football every week all around the year and participate in different competitions and events. Some of the major highlights of our club this season are:

- Everest Cup
- Summer League 2020/2021
- Tihar Deusi/Bhailo Celebration
- THC Palmerston North
- Gyanendra Dai's 50th Birthday Celebration
- THC Celebration and Team Meetup



1. Everest Cup, Wellington

At first, we were unable to participate in the Everest Cup due to the Covid-19 pandemic. However, with the hosts and participating teams willingness to make the event happen, we were able to participate in the event on the 31st October and 1st November of 2020. Sadly, due to the changes in the event's dates, a few of our key players were unable to join the event. Nevertheless, we went to the competition with a winning mentality.

On the first day of the Competition, we became "Group B" group stage winner by playing against Himalayan FC & Druk FC and Winning against Gorkhali FC by 2 to 0 & Druk United by 3 to 0. On the second day, we played a goalless semi-final game against Sherpa FC and unfortunately lost on penalties by 0 to 1. Even though we could not secure 1st place in the tournament, our newly arrived young players were able to gain experience. Our newly arrived 21-year-old goalkeeper, Naresh Khatri, performed his best and was awarded with "Best goalkeeper of the Tournament". On our return to Christchurch from the tournament, Arjee Bhajee provided us a wonderful welcome back celebration dinner night with delicious food and great service.



2. Summer League 2020/2021

Summer league started from November 2020 and ended on March 2021. Our team participated in the Wednesday summer league. Summer league played a big part in improving our team's fitness and game level. Our opponents in the league were very competitive and highly skilled. Playing against such good teams helped us to get better as well.



3. Tihar Deusi/Bhailo Celebration

Our important festival Tihar was around the corner shortly after the Wellington event. That being the case, our football friends & family decided to come together and celebrate the festival to preserve our culture, even if we are away from our motherland. Everyone was not able to participate, due to work and family commitments, but we had fun regardless of the numbers gathered. We went from house to house playing Deusi/Bhailo. Every house we visited was very welcoming and appreciated our efforts to preserve our culture.

Our First destination was sister Manu Limbu's house. Next, we went to brother Sagar Pandey's house. After that, we went to uncle Jitendra Bothara's house. Then, we went to uncle Narad Kunwar's house. Finally, our last destination was at brother Deepak Chouhan's house. Overall, we had fun celebrating our culture and gathering blessings.





4. Tenzing Hillary Cup(2021), Palmerston North

THC is a nation-wide Nepalese Football Tournament. Nepalese teams from all around New Zealand come to participate in this tournament. We can say that this is one of the most important events for Nepalese people in New Zealand. Therefore, we play football all year round to improve our game and fitness so that we are able to perform our best in THC Cup.

Our management team always goes above and beyond to manage & generate the necessary funds for the team's travel and accommodation during the THC. This year was especially tough on our management team because getting good and affordable accommodation was quite difficult due to other events that were taking place in Palmerston North. Thus, most of the accommodations were already booked in advance. This year our management team decided to do raffle ticket sales so that our supporters could buy raffle tickets to support our team. Overall, it was a huge success because we got overwhelming support from all over New Zealand as well as Australia.



On the first day of the tournament, our first match was against Gurkha FC which we won by 1 goal to 0. Our second match was a 1 to 1 draw against Gorkhali FC. On the third match we won by 4 to 0 against Sherpa FC. Final match of the first day was a complete victory over NABOP FC by 4 goals to 0 which saw us through as the group stage winner. After having played so well on all the matches of the day, we

all felt great happiness and joy. We were finally able to see the fruits of our hard work that we'd done throughout the whole year for this tournament. After the last match against NABOP, our players got well deserved standing ovations from fans and the management group. After we went back to our accommodation, our team coach Bipin Rai gave his best to deliver a well-planned strategy for the match next day. It shows that everyone in our team had the hunger to win the tournament because none of us drank alcohol that night because it could affect our performance the next day.



On the second day of the tournament, we played semi-finals against Team Lhotshampa. Unfortunately, two of our key players got red carded in the game. We played the *rest of the* game with 9 players and ultimately lost the game by 1 goal to 0. Our second match was against Khukuri FC for the third place which we won by 1 goal to 0. Thus, we were able to become second runner up of the tournament. Having been unable to achieve our goal to win the whole tournament we still were not demotivated. We had our head held high with a burning desire to come again next year and win it. With the end of the tournament, Subhash dai managed a special drink and dinner party at a lovely park in Palmerston North. Everyone had small talks with each other while drinking and eating. It was a well-deserved party after all the hard work we put throughout the whole tournament.

Subodh Dhakal, Current president of NNZFSC, welcomed & congratulated us with a supportive and inspiring speech on our day of return from Palmerston North.

5. Gyanendra Dai's 50th Birthday Celebration

Gyanendra Pradhan dai being one of the founders of the current Nepal United Football Club is still active on the field even at the age of 50. That's a milestone in life only some people can achieve. Everyone in the Club loves and respects our dear Gyane dai for his devotion towards this club and passion towards football.

Subhash Dai and others planned for a surprise birthday party on 29th November 2020 for our Gyane dai. After our normal training session on Sunday we gathered at Subhash dai's house to celebrate Gyanendra Pradhan dai's 50th year birthday.



6. THC Celebration and Team Meetup

After THC, we deserved a celebration. Jay Ram Lamichhane, our player, hosted a celebration at his place where all the Nepal United FC friends & families were invited.

Everybody got together and enjoyed a barbeque with drinks. We even played small 5 vs 5 football game with 3 teams. We celebrated two of player's, Jay Ram Lamichhane and Bipin Rai, birthdays as well.

Special Thanks

Nepal United Football Club would not have been so successful without all the continuous support from our lovely supporters. All the support from our supporters are much appreciated by our club and members. With this word of special thanks, we would like to express our gratitude for all the support we have received until now and hope that we will continue to get more in the coming future.

Our proud Sponsors;

NNZFSC, KSNZ, Lal KC, Ramesh Gurung, Binod Siwakoti, Birendra KC (Indian Ocean), Shailesh Karmacharya, Kathamandu Mo:Mo, Arjee Bhajee, Kungfu Dumplings, Nawam Karki, Rajeev Maharjan, Bhawana Shilwal.

Affiliated with NNZFSC



NAMASTE-NEPAL'S 14 YEAR RADIO JOURNEY

Mother tongue is defined as sacred and pure, like a mother's milk. Another value of the mother tongue is associated with human sensibilities, so it is considered easy to use in both awkward and emergency situations. Assessing the problems and challenges seen in the practice of our mother tongue, there is no difference in living in Nepal or abroad. In Nepal, the study of Nepalese and other mother tongue languages, is affected by English in one way or another.



Binod Parajuli

As the first generation to prolong or settle permanently abroad; it has become inevitable to link Nepal and Nepalese languages with their values. It must be passed on to the next generation as much as possible. There are 129 languages in Nepal (Census 2011), of which 24 percent are endangered. We could still have found their own literature in other languages. It shows a possibility of sporadic use of script, but it requires constant study, research, and awareness.

All of these can be very common issues for the current generation. But, over time, these things will become much more complicated for our generation who are born and raised here. Little by little, our efforts to address similar concerns and concerns of the community continue.

Every activity based on the Nepali language abroad helps to keep the second and third generation's enthusiasm towards Nepal active and alive. Especially in New Zealand, there have been dynamic efforts including Nepali language-literature activities, art-culture exhibitions, and Nepali radio programs. However, this article focuses more on issues related to radio in particular. Almost all Nepali residing in New Zealand are aware that Nepali language radio programs have been on-air from different cities; One of them is 'Namaste Nepal' from Christchurch.

Since the 9th of April 2007, it has been on-air for more than fourteen years since April this year. It is a matter of pride in itself to have a radio program in our spoken language abroad.

As one community is different from another due to language, art, culture, and way of life, it should be easier for others to get information about the Nepalese community after Nepalese radio programs are aired. Undoubtedly, this is attributed to Sir Edmund Hillary who took steps on the top of the world, Mt. Everest, for the first time in 1953 May 29 with Nepali Sherpa with Tenzing Norgay Sherpa.

It is also beneficial to get acquainted with, and collaborate with other communities. Alongside, over a decade long radio journey, we are very much successful in representing the identity and presence of Nepalese and our communities not only in Christchurch but throughout New Zealand.

Namaste-Nepal has made it easy for people and communities who speak and understand the same language to learn about us and our activities. This is not only around Christchurch, but also with Nepalese in other New Zealand cities who have interconnectedness with us.

Due to radio, we are inextricably linked with Nepalese living in different cities of other countries who do not know each other personally.

Wherever you are now or wherever you go, everyone wants their presence and identity to be recognized by others. The radio program 'Namaste-Nepal' run by the Nepal New Zealand Friendship Society Canterbury Inc. has also become a medium for the identity of all of us.

Similarly, we update our listeners with local news and information along with the occasional events related to Nepali festivals and major days from our history. We do not only inform our listeners about NNZFSC's upcoming and on-going events but also proudly share the encouraging information about Nepal and Nepalese people around the globe that is of interest to Nepalese communities. This is our main broadcast materials, along with typically mixed genres of Nepalese music.

It has always been proud to present the personalities i.e., social worker Prabha Basnet, Popular eye specialist Dr. Sanduk Ruit, BBC MasterChef runner-up Santosh Shah, Ultra-Runner Mira Rai and many others.

Each month Plains FM hosts nearly 90 unique community access radio shows in 20 languages for people residing in Christchurch. Plains FM currently has more than 90 radio programs in 20 languages, and Namaste-Nepal ranks second on the list of the most listened programs. More specifically, among a thousand programs broadcast through the network of 12 community radios in New Zealand, 'Namaste-Nepal' has also become the sixth most listened program.

Not only that, but it was also a wonderful achievement for our community as the Nepalese language was the one of eight chosen foreign languages by the Christchurch City Council, Civil Defence Campaign for the preparedness and response radio scripts for potential natural disasters, including earthquakes, floods and tsunamis.

There is a possibility of producing many interesting programs for the listeners. However, due to some technical difficulties and challenges, we are not yet able to use the radio show to that extent seriously and effectively. It has been highs and lows so fourteen years have not passed so easily.

In any case, I am confident that our involvement and efforts in Namaste Nepal will be paid for our community. Last but not least; I would like to thank Nnzfsc Excoms from their different tenors and to all our Nepali community members for supporting Namaste-Nepal for so long. I believe your help and support for the show will be more significant in the days to come. I would also like to take this opportunity to wish you all 'a very happy New Year 2078 BS.

namastenepalchristchurch@gmail.com



Photo: A talk with Chef Santosh Shah
A finalist of BBC Master chef UK

NNZFS ANNUAL ACTIVITIES

1. Dashain Banbhoj 2020

Unlike previous years, Dashain 2020 was celebrated as a Banbhoj at Rakaia Gorge on 24 October 2020. The event was graced by around 130 members which turned out to be fortunate due to weather conditions and location. Apart from dancing and singing throughout the journey and picnic spot, and enjoying various Nepali dishes under a fine weather spell, the other major attraction of the event was Jet Boat ride. The Society had collaborated with a local Discovery Jet Boat company to subsidize the cost from \$45 to \$30 for the picnic attendees.



Nisha Dhungel
NNZFS Secretary
Photos: NNZFS

Around 90% of the picnic attendees enjoyed the discounted Jet boat ride.



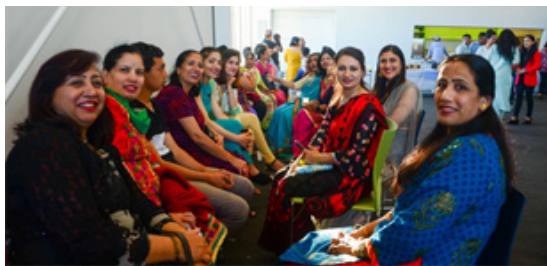
2. Selwyn Culture Fest 2020

Ms Abhiti Parajuli, Ms Annbell Gautam and Ms Yashu Dhakal participated in the Selwyn Cultural Fest 2020 with their traditional Nepali dance representing NNZFSC.



3. Tihar Dhamaka 2020

Tihar 2077 was celebrated on 13 November 2020 at Te Hapua | Halswell Centre. The programme was a grand success with approximately 130 participants who enjoyed Deusi Bhailo, Taas, Bingo, DJ performance, traditional foods, and many other fun-filled activities.



4. Participation in Culture Galore 2021

Ms Anu Ranjit, representing NNZFSC, participated in the Cultural Galore 2021 with a cultural dance (Manjushree). It was held in Ray Blank Park on 20th February 2021.

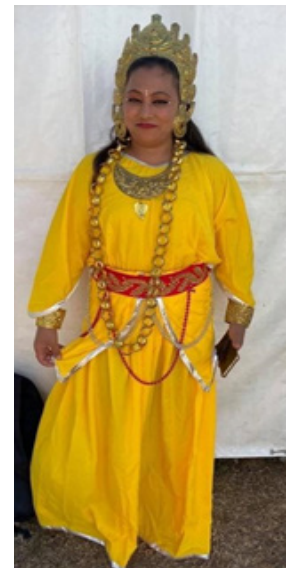


Photo: Ms Anu Ranjit as Manjushree

नेपाली लेखहरू

रचना कृती यस्तो होस्



अशोक कुमार श्रेष्ठ

गएको ३/४ महिना अगाडी कुरा हुनु पर्छ नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डको कार्यक्रममा साहित्य र कविता वाचन भईरहेको थियो । मलाई पनि केही कविता लेख्न अनुरोध गरिएको थियो । तर यी कुरामा आफूलाई कुनै अभ्यास नभएकोले केही नलेखी सुन्न मात्र भनेर गएको थिएँ । एक जना मित्रले कस्तो वास्तविक रचना पठाउनु भएको रहेछ भने जब वाचकले सो कविता वाचन गरेर भ्याउनु भए, मैले आफूलाई रोक्नै सकिन्न तुरुन्तै प्रतिक्रिया दिन मन लागेर दिँएँ पनि – “कविता भनेको यस्तो वास्तविक होस् भनेर ।”

हुनत यी मेरा नितान्त ब्यक्तिगत सोचाई हो । यी कुरा कसैलाई कति पनि नराम्रो लाग्न सक्छ । कुनै कुनै रचना कृति काल्पनिक गरेर लेख्नले नै समाजमा ठूलो ठूलो परिवर्तन पनि आएको हुन पनि सक्छ । कुनै कुनै रचना कृति अध्ययन गरेर मेरा पनि दिमाग खल्बलाएको होईन पनि म आफै नभनी रहन सकिदिन ।

खासगरी हाम्रो नेपाली समाजमा रहेको भनाई र गराईको अन्तरले गर्दा म कहिले काँहि धेरै द्विविधामा रहने गर्दछु । हुनत म दिग्गभ्रमित भएको पनि हुन सक्छु । हेरौं न हाम्रो देशको स्थिती , बोलाई अनुसार काम भईदिएको कस्तो हुने थियो होला? कल्पना र सपनामा त सिगाँपुर र स्विरज्यारल्याण्ड बनाई सके होईन र? कस्ता कस्ता राष्ट्रवादी नेताहरू पनि छन् है हाम्रो देशमा! तर दिनमा मात्र! फेरि रातमा त्यहि कथित राष्ट्रवादी नेताहरू दुई छिमेकी मुलुकका राजदुतावासमा गएर रासलिला मनाएको पनि हामीले देखेकै है । कतिफरक है ।

जब नेपालबाट जुनसुकै पार्टीका नेताहरू बिदेशमा सयर गर्न आउनु हुन्छ नि नेपाली राजनीतिक दलका भातृ संस्थाहरूको आबद्ध हुनु भएको साथीहरूले नेताहरूलाई बोकेर दौडाएर हामीकहाँ ल्याउनु हुन्छ र गुलिया मिठा कुरा गरिदिनु हुन्छ नि हामीलाई कति दिग्गभ्रमित पारिदिनु हुन्छ होईन? जब नेपालका नेताहरू आउनु हुन्छ र यस देशमा भएका राम्रा र विकास देखेर जानु भई हामी पनि यहाँको जस्तै त्यस्तै सिको गरेर बनाई दिनु हुन्छ कि भनेर सोच्छौं नि , त्यहि नेताहरू जब नेपालको त्रिभुवन बिमानस्थल पुग्छन नि सबैकुरा भुलिदिन्छन ।

यी माथीका प्रसंगहरू मैले किन उठाएको भने यी हामी नेपाली समाजमा रहेका हाम्रा बिद्यमान समस्या हुन । नेपालमा रहौं वा संसारको जुन सुकै कुनामा रहौं त्यति फरक भएको पाउन सकेको छैन । हामी यहाँ रहेका नेपालीहरू पनि नेपाल बनाउने राजनैतिक कुराहरू गर्नु हुन्छ यस्तो हुनु पर्ने उस्तो हुन पर्छ भनेर बहुत सल्लाह सुझाव दिएर आफू मात्र राष्ट्रवादी भएको कुराहरू लेखहरू सुन्न र पढ्न पाईन्छ । देशको लागी माया गर्नु राम्रो कुरा हो गर्नु पनि पर्छ । देशको माया हामी कस्ताई लाग्दैन र?

न्युजिल्याण्डमा बस्छौं । हामी यहाँ बसेर नेपालको राजनीति गर्नु भन्दा बरू न्युजिल्याण्ड कै राजनैतिक दलमा पसेर राजनीति गरे सम्पूर्ण नेपाली समाजलाई त फाईदा हुनै नै थियो र नेपाल देशलाई पनि फाईदा हुने थियो । त्यस्तै हामीले पनि कुनै पनि लेख कृति रचना गर्दा बास्तविकमा रहेर लेख्न अनुरोध गर्दछु । मन गढन्ते होईन ।

हरिबहादुरको खुशी



प्रदिप रुपाखेती

खुशी हुन्छन् र त्यस्तै अवस्था वा परिस्थितीमा अन्य मान्छे बेखुशी जस्तो लाग्छ । किन कोहि मान्छे भएर पनि पनि नभएका जस्ता अनि कोहि चाँहि नभएर पनि भएका जस्ता । हरिबहादुरलाई यी प्रश्नहरूले खेद सुरु गरेको लामै समय भयो । एकदिन उसले निश्चय गर्छ, खुशीको राज के हो र खुशी बारे मान्छेहरू के भन्छन्? हरिबहादुरको एउटै प्रश्नमा मान्छेहरूले सयौं जवाफ दिए । आजित भएर ऊ एक गुरुको आश्रममा जान्छ, खुशीको राज खोज्छ ।

“गुरु, मलाई खुशीको मुहान के हो जान्ने ईच्छा छ ।”

गुरुले प्रश्न मुद्रामा भन्छन्, “यदि तिमी खुशीको मुहानको खोजीमा छौ भने म पक्कै पनि बताउँछु । तर मेरा लागी एउटा सानो काम गर ।”

खुशीको राज पत्ता लाग्ने भयो भनेर हरिबहादुरमा प्रसन्नताको बहार आउछ । “भन्नुस न, म जे-जस्तो काम भएपनि गर्नेछु । खुशी भएर जिउन जाने भने अरु के चाहियो?”

हरिबहादुरको स्विकारोक्ति सुनेर गुरु भन्छन्, “तिमी जाऊ र नजिकै रहेका गाऊँहरू डुल । तिमीलाई सबैभन्दा खुशी मान्छे जो लाग्छ, उ सँग उभिएर एउटा फोटो लिएर आऊ । अनि म बताउने छु खुशीको राज ।”

हरिबहादुर उत्सुकतापूर्वक घर फर्किन्छ र भोलीपल्ट विहानै गाऊँहरू डुल्न भनेर घरबाट निस्कन्छ ।

पहिलो गाऊँमा पुगेर हरिबहादुरले स्थानियहरूलाई प्रश्न गर्छ, “तपाईंहरूको गाऊँमा सबैभन्दा खुशी मान्छे को छ?” प्रायः स्थानियहरूले एउटै मान्छेको नाम लिन्छन जसले गर्दा हरिबहादुरलाई कसलाई भेट्ने भनेर दुविधा रहदैन कसलाई भेट्ने भनेर । ऊ सिधै ती मान्छेको घर पुग्छ र आफुसँग रहेको प्रश्न राखिहाल्छ, “म त तपाईंको गाऊँमा खुशी मान्छे खोज्न आएको हो । तपाईंका गाऊँलेहरूका भनाई अनुसार सबैभन्दा खुशी मान्छे तपाईं हुनुहुदोरहेछ । के म तपाईंसँग एउटा फोटो लिन सक्छु?” यतिकैमा ती खुशी भनेका मान्छेले जवाफ फर्काउँछन्, खुशी नखुशी थाहा भएन तर म सन्तान नभएको पीडामा जिउदै गरेको मान्छे कसरी त्यस्तो सबैभन्दा खुशी मान्छे मानौं आफैँलाई?” जवाफ सुनेर हरिबहादुर हर्किन्छ र अर्को गाऊँतिर लाग्ने निधो गर्छ । सो गाऊँमा पनि गाऊँलेहरूसँग त्यहि प्रश्न गर्छ, “तपाईंहरूको गाऊँमा सबैभन्दा खुशी मान्छे को हो?” उक्त गाऊँका मान्छेहरूबाट पनि एउटै नाम आएपछि ती मान्छेको घर पुगेर हरिबहादुरले आफु आउनुको कारण प्रस्ट्याउँछ । त्यतिकैमा ती मान्छेले जवाफ फर्काउँछ, “म मेरो सन्तानहरूको भविष्य कस्तो होला भन्ने चिन्तामा रहने गर्छु, अब म खुशी मान्छे हुँ भनेर कसरी भनौं?”

हरिबहादुर निराश भएर त्यो गाऊँबाट फर्किन्छ । उसलाई लाग्छ, एउटा सन्तान नभएकोमा खुशी छैन, अर्को भएर पनि त्यसैको चिन्तामा छ । सबै भन्दा खुशी भनिएका पनि दुःखको भारी बोकेरै बसिरहेका छन् । “अब मैले खुशी मान्छे कहाँ पाउनु,” हरिबहादुरको मन कुडिन्छ । अन्तिम कोशिश गर्ने जमर्को गर्दै हरिबहादुर अर्को गाऊँतिर लाग्छ । जाँदै गर्दा बाटोमा एउटा भेडा चराउदै गरेकोमान्छे देख्छ र त्यसको गतिविधि नियाल्न थाल्छ । भेडा चराउदै गरेको मान्छे प्रफुल्लित मुद्रामा गीत गाउदै हुन्छ । अनुहारतो हाउभाउमा पनि खुशी छल्किरहेको हुन्छ । यतिकैमा श्रीमती र छोरी खाजाको पोको बोकेर आउछन् । हाँसो-मजाक गर्दै खाजा खान्छन् । त्यो देखेर हरिबहादुरलाई अचम्म लाग्छ, “अहा! कति सुखी छ यो परिवार ।”

नजिकै गएर संवाद सुरुगर्छ । “ निकै खुशी हुनुहुन्छ नि” । जबाफ आउछ, “ दुखी किन हुनु त” । हरिबहादुरलाई लाग्छ, कतै मैले खोजेको मान्छे त भेटिन । उसले फेरी प्रश्न गर्छ, “तपाईंको यो उमड र खुशीको राज चाँही के हो नि?” भेडा चराउदै गरेको मान्छेले निश्चन्त मुद्रामा जबाफ फर्काउछ, “भेडा चराएरै मेरा आवस्यकताहरु पुरा भएकै छन् । म सँग परिवार छ, घर छ, गाउँलेहरु छन्, छर - छिमेक छ, अब दुखी चाँही किन हुनु?” यती सुनेर हरिबहादुरलाई लाग्छ, अब मैले यही मान्छे सँग फोटो खिचेर गुरुको कुटिमा जानु पर्छ । उसले आफु गाऊँ डुल्नुको कारण बताउछ, सँगै एउटा फोटो खिच्न अनुरोध गर्छ र फोटो लिएर गुरुको कुटी तर्फ लाग्छ ।

हरिबहादुरले कुटिमा पुगेर सम्पूर्ण काहनी सुनाउछ । अनी गुरुले हरिबहादुरलाई सम्झाउदै भन्छन, “मान्छे खुशी हुनकालागी भएको चिजमा रमाउन सिक्रु पर्छ । यो दुनियाँमा हामी सबै सँग केही कुराहरु छैनन, केही कुराहरु छन - नभएका कुरामा घोल्लिएर बस्दा खुशी हराउछ । तिमीले आफ्नो उमड नगुमाइ केही प्राप्त गर्न मेहनत गर्ने, नभएका कुराहरु जुटाउन कोशीस गर्ने सम्म हो, तर नभएका कुराहरुले तिम्रो मस्तिस्क भरियो भने तिम्रो खुशी तिमी सँग रहदैन । तिमीले भेटेका अघिल्ला दुई मान्छे धनी भएका कारण कुनै राम्रो पेशा व्यवसायमा भएकाले होला भन्ने गाउँलेहरुलाई लागेको हुनसक्छ । तर मान्छे भएर खुशी हुने होइन, भएको चिजलाई महसुस गरेर - स्विकार गरेर खुशी हुने हो । तिमीले महलहरुमा तनावले छटपटाइ रहेका मान्छे देख्न सक्छौ । अनी झुपडीमा हाँसी-हाँसी जिवन जिउदै गरेका मान्छे पाउन सक्छौ । अरु सँग तुलना गरेर आफु सँग नभएको चिजलाई अभाव सम्झिएर बस्नु हुँदैन । भएको चिजमा रमाउने बानी बसाल्नु पर्छ - खुशीको श्रोत त्यही छ ।“

गुरुको कुरा सुनेर हरिबहादुर केही गम्भिर देखियो । गुरुले पनि हरिबहादुरलाई खुशी बारे बुझ्न सझिलो होस् भनेर अर्को एउटा प्रसङ सुनाउन थाले ।

“हरिबहादुर, हाम्रा गाऊँका गरीबका बच्चाहरु के खुशी छैनन त ? कती खुलेर हसोमजाकमै दिन बिताउछन र हुर्कन्छन यी बच्चाहरु । मोजाको बलमा खुशी छन, साइकलमा स्कुल जादा खुशी छन, जे जे आफु सँग छ, त्यसैमा खुशी छन । अब तिमीले यिनीहरुलाई उनिहरुको अभाव बारे बताइदियौ भने, तिम्रो बुवा - आमा धनी भएको भए तिमी गाडीमा स्कुल जाने थियौ, खेलनका लागि तिमीसँग राम्रो बल हुनेथियो, खाजा खान कुनै रेस्टुरेन्ट जाने थियौ आदी इत्यादी भनिदियौ भने उनिहरुले आफु सँग भएका चिजहरु सँग रमाउन छोडेर नभएका चिजहरु बाट दुखित जिवन जिउन थाल्नेछन । सफल हुनका लागि, प्रगती - उन्नतीका लागि नभएका चिजहरु जुटाउनु पर्छ नै, तर भएका चिजहरुमा रमाउन छोडियो भने जिवनको उमड हराउछ र त्यसले मान्छेलाई सफल हुन पनि अबरोध खडा गरिदिन्छ, खुशी हुन त दिदै दिदैन । त्यसैले तिमी घर जाउ, आफ्ना कुराहरुमा रमाउन सुरु गर, आफ्नो परिवार, आफ्नो घर, आफ्नो छर-छिमेक, आफ्नोपन, आफ्नो शैली, त्यही भित्र तिमीले खुशीको मुहान भेट्ने छौ हरिबहादुर । खुशी बाहिर छ भन्ने कुरा भ्रम मात्र हो, खुशीको मुहान हामी भित्रै हुन्छ ।“

गुरुको प्रवचन सुनेर मन हलुडो र मस्तिस्क चङ्गा बनाउदै गुरुलाई धन्यवाद दिएर हरिबहादुर घर तिर लाग्छ । गुरुका वचनहरुलाई व्यवहारमा उतार्न कोशिश गर्दै हरिबहादुरले खुशीको जिन्दगी जिउन थाल्छ । पहिला हरिबहादुर आफ्नो घर गतिलो भएन भन्ने गुनासो गर्दै हुन्थ्यो, अहिले उसलाई लाग्छ, कती मान्छेहरु घरबिहिन छन - म सँग घर त छ । हरिबहादुरलाई आफ्नो छोराले राम्रो पढेन भन्ने कुराले खुब सताउथ्यो, अब उसले छोरा सुलतमा रहेको बिषयमा सन्तुष्टिजनाउन थाल्छ । हेर्ने तरिका फेरिए सँगै खुशी आफ्नै वरिपरी भेट्न थाल्छ हरिबहादुरले । अरुलाई पनि खुशी बारे केही बताउन थाल्छ हरीबहादुर, गाऊँलेहरुलाई भन्न थाल्छ, “हामीले खुशीका लागि - भएका चिजमा रमाउन सिक्रु पर्ने रहेछ, जान्नु पर्ने रहेछ, नभएका चिजले हाम्रो उमडलाई खोस दिनु नहुने रहेछ । सफलताको प्यास मेट्न हामीले गर्ने हरेक कोशीसमा हाम्रो सन्तुष्टि र उमडमय जिवन हामी सँगै हुन अनिवार्य छ ।”

न्युजिल्याण्डमा नेपाली समाजको नेतृत्वमा रहेर काम गर्दाको अनुभव

(An experience of working with a management role of a New Zealand Nepali society)



भुवनेश्वर ढकाल

मैले नेपाल न्युजिल्याण्ड फ्रेन्डशिप सोसाइटीमा कार्यकारी पदमा रहेर विभिन्न चरणमा काम गर्ने अवसर पाएको थिए । काम गर्दा मैले अनुभव गरेका र सिकेका कुरा आगामी दिनमा त्यस संस्थामा काम गर्न इच्छुक ब्यक्तिको लागी सहयोगी होस भनेर यस नमस्ते पत्रिका मार्फत जानकारी गराउने जमको गरेको छु । नेतृत्व सम्हाले पछि सोचे भन्दा धेरै क्षेत्रमा सहभागी हुनुपर्दो रहेछ । तर पनि यो लेखमा मैले आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन, बाहिरी सम्पर्क र सम्बन्ध, कार्यक्रम आयोजना र कार्यान्वयन तथा आन्तरिक व्यवस्थापन गर्दा अनुभव गरेका अनुभुतीहरूलाई उल्लेख गरेको छु ।

(क) विभिन्न समाज र संस्थाहरूसँग सम्पर्क र सम्बन्ध

हाम्रो समाजको मुख्य उद्देश्य सरकार र अरु संगठित समाजहरूसँग समन्वय गरी आफ्नो समाजको समस्या वा खाँचो न्यूनीकरण गर्ने हो । त्यसैले हाम्रो समाजको सफलता र अरु संस्थाबाट पाउने सहयोग हामी अरु समाजले आयोजना गरेका कार्यक्रममा कति सहभागिता जनाउछौं र हामीले अरुलाई कति सहभागी गराउछौं भन्ने कुरामा भर पर्ने रहेछ । अरु देशबाट बसाई सरेर आएकाहरू बिच घुलमिल बढाएर आपसी सम्बन्ध र सद्भाव बढोस भने चाहनाले नै सरकार र अरु संघ संस्थाहरूले हाम्रा चाडबाडहरू मनाउन र संस्कृति जोगाउन सहयोग गरेका हुन । हामीलाई आर्थिक सहयोग दिने संस्थाले पनि अरुको कार्यक्रममा हाम्रो कस्तो सहभागिता र सहयोग छ भनेर पनि ख्याल गर्दा रहेछन । त्यसैले अरु समाज वा संस्थाका प्रमुख व्यक्तिसँग नियमित सम्पर्क राख्ने र उनीहरूका कार्यक्रममा यथोचित भाग लिनु पर्ने रहेछ । अरु समाजको कार्यक्रममा त आफ्नो कार्यक्रमको प्रचारप्रसार र उल्लेखनिय लाभान्वित संख्या देखाउनको लागी पनि अरु आइदिए हुन्थ्यो भन्ने चाहँदा रहेछन । अरु समाजको कार्यक्रम हेर्दा घुलमिल र सामाजिक सद्भाव बढाउने उद्देश्य पुरा गराउन हाम्रो चाडबाड मनाउने र अरु सांस्कृतिक कार्यक्रममा अरुको सहभागिता चाहिँ हामीले धेरै नै न्यून भएको जस्तो मैले महशुस गरे । तर हाम्रा युवाहरूले अरु समुदायका खेलकुद वा नृत्य कार्यक्रममा उल्लेखनिय सहभागी देखाएका छन् जुन सहानीय छ । क्राईष्टचर्चको मस्जिदको आक्रमण भएको बेलामा यहाँको नेपाली समाजले विभिन्न कार्यक्रम गरेर अरु समुदायप्रति जस्तो सदाशयता र ऐकबद्धता देखायो सो पनि अरु संस्थाले ख्याल गरेको महशुस गर्छे ।

(ख) आर्थिक श्रोतको व्यवस्थापन

बाहिरी श्रोतबाट पैसा नल्याए सदस्यता शुल्क, कार्यक्रमको सहभागिता शुल्क, खानेकुरा बेचेर र स्वयं सेवाबाट आएको रकमले हाम्रो समाजका सदस्यको चाहना र अप्रत्यक्ष रुपमा झल्केको खाँचो पुरा गर्न सकिँदो रहेनछ । सौभाग्यको कुरा हामीले आफ्ना समाजका आवश्यकता प्रष्ट्याई हामीलाई सहयोग गर्न स्थापना भएका संस्थाहरूले आव्हान गरेको बेला निबेदन दिन सकेमा र कामको प्रगति पनि उचित समयमा बुझाउन सकेमा बाहिरी श्रोतबाट रकम जुटाउन कठिन रहेनछ । भर्नु पर्ने निवेदनको खाका सरल हुन्छ । सामुदायिक स्तरका संस्थालाई दिन छुट्याएको रकम भएकोले निबेदनका धेरै पेचिला तर्क समेटिएका निबेदन सफल हुने भन्ने हुँदो रहेनछ । निबेदनमा ब्यवहारिक रुपमा घतलाग्दा केहि कुरा समाबेस गर्न सकेमा मुल्यांकन गर्नेको निर्णयमा केहि असर पर्दो रहेछ । ति संस्थाहरूले पनि हरेक वर्ष प्राय एउटै प्रकृतिको कामलाई रकम दिने भएकोले त्यस्तो कामलाई लक्षित बनाएर एक वर्ष बनाएको निबेदनमा केहि सुधार गरेर बारम्बार प्रयोग गर्न मिल्दो रहेछ । अझ ति संस्थाका सल्लाहाकारहरूसँग त्यस्तो निवेदनको खेसा देखाएर कस्तो बनाउँ भनेर सोधे उनीहरू पनि खुसि अनि हाम्रो निबेदन पनि उनीहरूको चाहना अनुसारको बन्दो रहेछ । गत वर्षहरूको क्रियाकलाप र खर्च पारदर्शिरुपमा देखाउन सक्ने संस्थाहरूको छबि राम्रो मानिँदो रहेछ । संस्थाको स्पष्ट बार्षिक कार्यक्रम, ति कार्यक्रमको लागि अनुमानित खर्चको फाँटवारी र संस्थाले आफै केहि कोष जुटाउन गरेको प्रयास झल्काउने निबेदनहरू राम्रा मानिँदा रहेछन । संस्थाको स्पष्ट बार्षिक कार्यक्रम, ति कार्यक्रमको लागि अनुमानित खर्चको फाँटवारी र संस्थाले आफै केहि कोष जुटाउन गरेको प्रयास झल्काउने निबेदनहरू राम्रा मानिँदा रहेछन । चाहेको जति रकम पाइन्छ पाइन्न भन्ने कुरा हाम्रा सक्रिय सदस्यहरू (रकम तिरेर सदस्यता लिएका व्यक्ति) र लाभान्वित संख्या कति हुन्छन त्यसमा पनि भर पर्दो रहेछ ।

(ग) कार्यक्रम आयोजना र कार्यान्वयन

हाम्रो चाहना पुरा गर्ने मुख्य कार्यक्रमहरू हरेक वर्ष उस्तै हुन्छन । समय परिस्थिति अनुसार कुनै नयाँ क्रियाकलाप गर्न सकेमा समाजको रचनात्मक स्थिति प्रस्तुत भै प्रगति गर्दै गएको महसुस हुँदो रहेछ । कार्यक्रम संचालन गर्न समयमा नै उपयुक्त भवन वा ठाउँ व्यवस्थापन गर्न सके त्यति सकस हुँदो रहेनछ । विशेष गरि नियमित कार्यक्रमको व्यवस्थापनमा धेरै सदस्य सक्रिय हुन चाहेको देखिँदैन तर निश्चित जिम्बेवारी दिए पछि प्राय सबैले सोचे भन्दा धेरै राम्रो काम गरेर देखाएको मैले पाएँ । हाम्रो समाजमा केहि सदस्यहरू परि आए कामबाट छुट्टी लिएर पनि खट्ने वा कार्यक्रम संचालनका लागि काँध हाल्ने भएकोले आत्तिनु पर्ने स्थिति छैन । अरु समाजको कार्यक्रममा गएर हेर्दा पनि यी माथिका दुइ कुरा चाहिँ हाम्रो समाजको निकै सबल पक्ष महसुस भयो । बौद्धिक रुपमा हाम्रो समाज सबल स्थितिमा रहेको र रचनात्मक योगदान दिन सक्ने जमात भएकोले केहि चुनौतीपूर्ण कार्यक्रमको आयोजना गर्न सकिन्छ भन्ने महसुस भयो ।

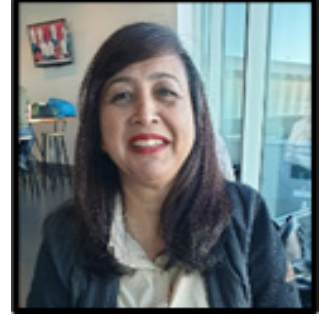
(घ) आन्तरिक व्यवस्थापन

कतिपय आन्तरिक व्यवस्थापनका कुरा दैनिक र अपडेटमा गर्नु पर्ने हुन्छन । कार्यसमितिका सदस्यसँग राय, सल्लाह र सहमति लिन पनि व्यवहारिकताले मिल्दैन । त्यतिबेला जो केहि अनुभवी वा राम्रो सल्लाह दिनेसंग सिधै सोधेर पनि काम गर्नु पर्ने हुन्छ । केहि संस्थाले गर्ने बैठकहरू पनि कार्यालय समयमा आयोजना गरिदिन्छन । त्यस्ता अपडेट र कार्यालयको समयमा काम गर्ने जिम्बेवारी आफ्नो जागिर वा अरु आफ्नो कामबाट समय मिलाएर गर्न सक्ने परिस्थिति भएको मानिसले सम्हाल्दा राम्रो हुँदो रहेछ । कतिपय कुरा अनौपचारिक रुपमा अघि बढेका हुन्छन । कुनै एउटा बैठकमा छलफल गरेर पास गर्यो त्यो दिनमा अनुपस्थित हुने सदस्यलाई मलाई थाहा नदिई निर्णय गरे भन्ने चित्त दुखाइ पनि हुने गरेको महसुस गरें । हाम्रा नियमित कार्यक्रमका अलावा उल्लेखनिय रुपमा छिटफुटे कार्यक्रम हुने हुनाले उपयुक्त हल खोजेर बुकिङ्ग गर्ने काममा यथोचित समय दिएर खट्नु पर्दो रहेछ । आर्थिक कारोवार र व्यवस्थापन पनि नजानिँदो रुपमा चुनौतीपूर्ण लाग्यो । किनी सकेपछि वा काम सकेपछि मात्रै बिलको भुक्तानी गर्ने हाम्रो संस्थाको नीति भएकोले धेरै अबस्थामा सदस्यले आफ्नो पकेटबाट खर्च गरेर काम गर्नु पर्ने हुन्छ । कतिपय खर्च गर्नेले आधिकारिक बिल दिन सक्दैनन् र त्यस्तो बिल कार्यसमितिको बैठक बसेर आधिकारिक बिल नभएको कारण प्रष्ट्याएर निर्णय गरेर मात्रै भुक्तानी दिनु पर्ने हुन्छ । कोरम पुग्ने सदस्यको परिस्थिति मिलाएर कार्यसमितिको बैठक भनेको बेलामा बस्न पनि सजिलो हुँदो रहेनछ । अरु बेलामा चेकमा सहि गर्ने दुवै अधिकारीहरूको कतिपय अवस्थामा अनुकूल नमिल्ने रहेछ । हाम्रो बैठक भएको छैन वा दुई जना सहि गर्नेको समय मिलेको छैन त्यसैले तपाइंको बिलको भुक्तानी गर्न अहिले सक्दैनौ भनेर पकेटबाट खर्च गर्नेहरूलाई भन्न पनि सरम लाग्दो कुरा । कुनै कुनै पोस्ट अफिसमा आउनुपर्ने संस्थाको बिल ढिला आइपुग्छ । ति संस्थाको भुक्तानी समयमा गर्न सकिएन भने बिल नतिरेको केस ठग्रे कारबाही गर्ने अफिसमा पठाई दिन्छु भनेर चिठी आउँछ । यस अर्थमा चेकमा सहि गर्ने अधिकारीहरू निकै ख्याल गरेर छनोट गर्नु पर्दो रहेछ । अरु कुराहरू भन्नु पर्दा, सानै संस्थामा काम गरे पनि कतिपय मानसिक रुपमा संबेदनशील बिषयमा सजक भएर काम गर्नु पर्ने रहेछ भन्ने आभास भयो । अनायासमा भएका साना गल्ति वा कमजोरीहरू अरुले औँल्याएको खण्डमा आफ्नो टिमबाट स्पष्टिकरण दिएर प्रतिरक्षा गर्दा काम गर्नेको मनोबल बढ्दो रहेछ । अन्जान वा माहोलले काम गर्दा केहि कमजोरी भए पनि निहित स्वार्थले समाजको कामलाई डोहोर्याउने वा उपयोग गर्ने परिपार्टी नभएकोले काम गर्न डराउनु पर्ने अबस्था रहेन । अर्कै तिर हाम्रो सानो समाज र सदस्यहरूमा घनिष्टता धेरै भएकोले प्राय सबैले कार्यसमिति वा उपसमितिहरूको काम नजिकबाट हेरी रहेका हुन्छन । ती समितिका काम गर्ने तरिका वा निर्णय चित्त नबुझेमा कहिले काँही समिति बाहिरका सदस्य यस्तो गर्नु पर्छ भनेर आफैं सक्रिय भएर काम गरिदिन आउने चलन पनि छ । अरुले जिम्बेवारी लिएर गर्न लागेको कामको तौरतरिकामा चित्त नबुझेर अरु अघि सरेर राम्रै नियतले सहयोग गरे पनि यस्ता कार्यशैलीले कामको जिम्बेवारी लिन निरुत्साहीत गर्दो रहेछ । साह्रै ठूलो बिग्रह नहुने भए सानातिना कमीकमजोरीलाई बेवास्ता गरि स्वबिवेकमा काम गर्न दिनुपर्ने रहेछ ।

सारांसमा, यस काम गरेर सामाजिक जिम्मेवारी र दायित्व सम्हालेको हो । सामाजिक काम गर्दा सजिलो र असजिलो परिस्थिति आउनु जानु स्वभाविक हो । प्राय कार्यसमिति र अरु सबै साधारण सदस्यहरूले यस सामाजिक कामलाई सफल बनाउनु हामि सबैको साझा जिम्बेवारी हो भनेर आत्मैबाट लागेकोले जस्तो परिस्थितिमा पनि हतोत्साही हुनु परेन । अरु संस्था वा समुदायका उल्लेखनिय व्यक्तित्वहरूसंग परिचय हुने अवसर मिल्यो । उनीहरूको कार्यक्रम कसरि चल्दो रहेछ र हाम्रो समुदायबाट कस्तो सहयोग र सम्बन्धको अपेक्षा गर्दा रहेछन भनी जान्ने अवसर पनि प्राप्त भयो । आफ्नो जन्मभुमी भन्दा टाढा रहेर आफ्नो समुदायका मानिसहरूको हकहितको लागि काम गर्न पाएकोमा पूरा आत्मसन्तुष्टि मिलेको छ ।

गुरु

गुरुब्रम्हा गुरुबिष्णु गुरुदेवो महेश्वरः
गुरुसाक्षात् परब्रम्हा तस्मै श्री गुरुवेनमः
अर्थात्,
गुरु ब्रम्हा, गुरु बिष्णु, गुरु नै महादेव हुन्
साक्षात् परब्रम्हा गुरुलाई मेरो नमन् छ ।



शालु ढकाल

एउटा प्राथमिक विद्यालयको कक्षामा शान्ती नामकी एउटी शिक्षिका शैक्षिक सत्रको बिच तिरबाट पढाउन शुरु गर्नुभयो । उहाँ भन्दा अगाडी पढाई रहनु भएको शिक्षकको घरायसि कारणले गर्दा लामो समय सम्म विद्यालय आउन नपाउने भएकोले शान्ती म्यामलाई substitute-teacher को रुपमा ल्याउनु परेको थियो । छोटो समयमा नै शान्ती म्याम सबै विद्यार्थीहरूको मन पर्ने शिक्षिका बन्नुभयो । शान्ती म्यामको ब्यक्तित्व मा धेरै सकारात्मक उर्जा थियो, उहाँ कक्षा कोठा भित्र प्रवेश गर्ने बित्तिकै हंसिलो अनुहार र जोशिलो स्वरमा भन्नु हुन्थ्यो, “Good morning students!” त्यो सुनेर सबै विद्यार्थीहरूमा एउटा नयाँ खुशी, उत्साह र उर्जाको प्रवेश हुन्थ्यो । सबै एकै स्वरमा फर्काउथे “Good morning mam!” हरेक दिन म्यामले आफ्नो अध्यापनमा नयाँपन ल्याउनु हुन्थ्यो । म्यामको पढाउने शैलीबाट मन्त्रमुग्ध भएर सबै विद्यार्थीहरू म्यामको वरिपरी झुम्मिएर भेला भैरहन्थे । कमजोर विद्यार्थीहरू पनि उहाँको साथ पाएर आफूलाई राम्रो गर्ने प्रयास गर्थे ।

अरु सबै विद्यार्थीहरू मक्ख पर्दा पनि कक्षाकोठाको अन्तिम तिर बस्ने एक जना विद्यार्थीलाई म्यामको ब्यक्तित्व, उर्जा अनि नयाँ अध्यापन शैलीको केहि असर पर्दैनथ्यो । त्यो विद्यार्थीको नाम राजु थियो । उसको ध्यान पढाईमा त्यती हुँदैनथ्यो, जहिले पनि अरु कुरा नै सोची रहेको हुन्थ्यो । उ अरु विद्यार्थीहरू संग पनि खासै कुरा गर्दैनथ्यो, एकलै बसिरहन्थ्यो । कक्षामा राजुलाई अरु विद्यार्थीहरूले मन पराउदैन थिए, कुनै दिन कक्षामा कसैको पेन्सिल हराउंदा राजुको नै ब्याग खोतलिन्थ्यो, र उसैको ब्यागमा फेला पर्थ्यो पनि । कहिले कसैको टिफिनबाट खानेकुरा हराउंदा सबै जनाले राजुलाई नै दोष दिन्थे । हरेक दिन जसो राजुले कुनै न कुनै कुराको सजाय पाई नै रहेको हुन्थ्यो । कहिले कान समाएर उभिएको हुन्थ्यो भने कहिले घुंडा टेकेर उ सबैको हांस्य पात्र बनिरहन्थ्यो । म्यामले पनि राजुलाई मन पराउनु हुँदैन थियो ।

यसै गरी दिनहरू बिते, वार्षिक परिक्षा पनि सकियो, सबै विद्यार्थीहरूसंगै राजु पनि पास त भयो तर बल्ल तल्ल । अरु सबै शिक्षक शिक्षिकाले झैं शान्ती म्यामले पनि आफूले पढाएका सबै विद्यार्थीहरूको प्रोग्रेस रिपोर्ट बुझाउनु भयो । हेडसरले अभिभावकलाई पठाउनु अघि सबै विद्यार्थीहरूको प्रोग्रेस रिपोर्ट पढ्ने क्रममा राजुको रिपोर्टको सारांसमा लेखिएको थियो “राजु धेरै बदमास केटा हो, उसलाई पढ्न लेख्न मन लाग्दैन, उस्ले कहिले पनि गृहकार्य गर्दैन, लुगा कहिले पनि सफा लगाएर आउँदैन, अरुको सामान चोरी पनि गर्छ ।” यस्तै अरु पनि धेरै नकारात्मक कुराहरू लेखिएको देखेर हेडसरलाई चित्त नबुझेर शान्ती म्यामलाई बोलाएर सोध्नु भयो । “म्याम, यो के लेख्नु भएको राजुको बारेमा? प्रोग्रेस भनेको त विद्यार्थी ले बर्ष भरी गरेको प्रगतीका कुरा पो लेख्नु पर्ने, नराम्रा कुरा मात्रै लेख्नु भएको छ त?” त्यसपछि शान्ती म्यामले भन्नुभयो “सर, मैले जे देखें त्यहि लेखेको हो, नभएको झूटो कुरा कसरी लेख्नु? प्रोग्रेस रिपोर्ट हो भन्दैमा नभएको कुरा लेख्नु जिम्मेवार शिक्षकको कर्तव्य होईन सर, त्यसैले मैले देखेको कुरा लेखेकी हुँ ।” म्यामको कुरा सुनेपछि हेडसरलाई थाहा भयो कि राजुको बिगतबाट म्याम अनभिज्ञ नै हुनुहुँदोरहेछ, उसको बारेमा बताउनु आवश्यक छ ।

त्यसपछि हेडसरले म्यामलाई आफ्नो दराजबाट एउटा पुरानो रिपोर्ट दिदै भन्नुभयो “हेर्नुहोस म्याम, तपाईं आउनु अगाडी राजुको प्रोग्रेस रिपोर्ट यस्तो राम्रो थियो ।” त्यसमा लेखिएको थियो “राजु एक होनहार विद्यार्थी हो जो संघै परिक्षामा प्रथम आउछ, आफ्नो गृहकार्य संघै समयमा राम्रोसंग पुरा गर्छ, कसै संग झगडा गर्दैन, सबैलाई सहयोग गर्छ ।” यस्तै सकारात्मक कुराहरूले रिपोर्ट भरिएको थियो ।

म्याम छक्क पर्दै भन्नुभयो “हिजोसम्म यस्तो होनहार विद्यार्थी आज किन यस्तो नराम्रो अवस्थामा आइपुग्यो, यस्को पछाडी केहि कारण त अवस्य होला!” त्यसपछि हेडसरले म्यामलाई राजुको बर्तमान परिस्थितीको बारेमा बिस्तारमा अवगत गराउन थाल्नु भयो ।

राजु आमाको पेटमा हुँदा उसको बुवाको दुर्घटनामा परेर निधन भयो, राजुले आफ्नो बुवाको अनुहार देख्नै पाएन । गरिबी र अभावसंग सङ्घर्ष गर्दै उसकी आमाले राजुलाई हुर्काएकी थिइन । उसले बुवाको माया त पाएको थिएन नै, आमा पनि कामदारको रूपमा जिविका चलाउने हुनाले राजुले आमाको काखमा पनि धेरै समय बिताउन पाएन । त्यसै क्रममा तपाईं यो स्कुलमा आउनु भन्दा केहि अगाडी मात्रै cancer ले थलिएकी उसकी आमाको पनि निधन भयो । राजु अहिले टुहुरो छ । छिमेकीको शरणमा बस्न बाध्य भएको छ । यिनै कारणहरूले गर्दा हुनसक्छ राजुमा यस्तो परिवर्तन आएको । राजुलाई सायद माया र अभिभावकको खाँचो छ ।

जतिबेला शान्ती म्यामले यो कुरा सुन्नुभयो उहाँ छाँगाबाट खसेजस्तो हुनुभयो । उहाँले यो कुराको कल्पना नै गर्नु भएको थिएन । एउटा चलचित्र चले जस्तै आफूले राजुलाई गरेको ब्यवहार सम्झिन थाल्नुभयो । आफूले दिएका सजायहरू सम्झिएर म्यामलाई पस्वाताप हुन थाल्यो । राजुमाथि मैले धेरै नै ठूलो अन्याय गरेको रहेछु भन्दै आखाभरी आँसु पाउँ सरलाई भन्नुभयो “सर, मैले बल्ल कुरा बुझें, म माफी चाहन्छु, भोलीबाट मैले के गर्नुपर्छ सोचेर म राजुलाई न्याय गर्ने र आफ्नो भूल सुधार गर्ने कोशीश गर्छु ।” यती भनेर म्याम सरबाट बिदा हुनुभयो । घर पुगेर पनि उहाँलाई राजुको चिन्ताले छाडेन । पटक पटक आफूले अपराध गरेको रहेछु भनेर आत्मग्लानीले रातभरी सुत्न सक्नु भएन । बिहान उठेर एउटा दृढ संकल्प गर्नुभयो र हेडसरलाई अर्को सत्रमा पनि राजुको कक्षामा पढाउने अनुमति माग्नु भयो ।

अर्को सत्रको पहिलो दिनपनि शान्ती म्याम उस्तै उत्साहका साथ कक्षा कोठामा पुगेर सबैलाई अभिवादन गर्नु भयो “Good morning students” । सबै विद्यार्थीहरू म्याम यो वर्षपनि आफूलाई पढाउन आएको थाहा पाएर धेरै खुशी भए । तर आज म्यामको नजर राजुमाथि मात्रै परिरहेको थियो । हिजो सम्म सबै भन्दा बढमाश लाग्ने राजु आज किन हो किन उहाँलाई ज्ञानी लागी रहेको थियो । आज पनि राजुले फोहोर नै लुगा लगाएर आएको थियो तर म्यामलाई थाहा थियो उसको लुगा धोइदिने कोहि छैन, आज पनि राजुले कसैको टिफिन बाट खाना झिकेर खाएको थियो, तर म्यामलाई थाहा थियो कि उ भोकै छ, उसले आफ्नो गृयकार्य पनि गरेको थिएन तर म्यामलाई थाहा थियो कि उसको घरमा पढाइदिने कोहि छैन, आज पनि राजुले कसैको झोला बाट कपी र पेन्सिल निकालेको थियो तर म्यामलाई थाहा थियो कि उ सँग किन्ने पैसा छैन र किनिदिने पनि कोहि छैन । यी सबै कारणले हिजो सम्म जुन राजुले सजाय पाउंथ्यो आज भने म्यामलाई सजाय दिन मन छैन किनकी म्यामले राजुको बर्तमान परिस्थिती बुझ्नु भएको छ । म्यामले महसुस गर्नु भएको छ कि राजुलाई अब सजाय होईन सहयोग र मायाको खाँचो छ ।

त्यस दिन देखि राजुले धेरै गल्तीहरू गर्दा पनि म्यामले उस्लाई मायालु ढङ्गले सम्झाउन थाल्नु भयो, आफ्नै निगरानिमा गृहकार्य गराउन थाल्नु भयो, आफूसँगै खाना खुवाउन थाल्नु भयो । जुन दिनबाट म्यामले राजुलाई माया गर्न थाल्नु भयो त्यस दिनबाट राजुमा सकारात्मक परिवर्तन आउन थाल्यो । उसले बढमासी गर्न छोड्यो । कसैको टिफिनबाट खाना झिकेर खान छोड्यो । कसैको पनि ब्यागबाट कपी र पेन्सिल हराउन छोड्यो । नराम्रो काम गर्न लाग्दा उसले म्यामलाई सम्झिन थाल्यो, म्याम रिसाउनु हुन्छ मैले नराम्रो काम गर्नु हुँदैन भन्ने सोच्न थाल्यो । बिस्तारै बिस्तारै राजुमा परिवर्तन आउन थाल्यो र त्यस्को प्रभाव हरेक क्षेत्रमा देखिन थाल्यो । खेलकुददेखि पढाइ सबैमा राजु अग्रज हुन थाल्यो । अबै राजुलाई कक्षामा सबैले मन पराउन थाले ।

यसरी नै दिनहरू बित्दै गए, यसै क्रममा एक दिन Teacher's Day आयो । त्यस दिन सबै विद्यार्थीहरूले म्यामलाई बिभिन्न उपहारहरू दिए, कसैले फूल दिएर, कसैले गित गाएर, कसैले नृत्य गरेर, कसैले कबिता सुनाएर कसैले राम्रा-राम्रा चित्र बनाएर म्यामलाई खुशी पाउँ थिए । म्याम धेरै खुशी हुँदै सबै विद्यार्थीहरूसँग रमाइरहनु भएको थियो तर पनि वहाँ भित्र मनमा केहि कमि महसुस गरी रहनु भएको थियो । कक्षाकोठाको चारैतिर हेर्नु भयो, त्यहाँ राजुलाई देख्नु भएन । राजुको बारेमा सबै विद्यार्थीहरूलाई सोध्नु भयो तर कसैले देखेन भनेन । म्याम सबैको बिचमा बसेर पनि खालीपन महसुस गरिरहनु भएको थियो । राजु किन आएन कतै बिरामी पर्यो कि भनेर डराउँदै उसको घरमा गएर हेर्छु भनेर कक्षाकोठाबाट बाहिर निस्कनु भयो । परबाट एउटा बालक हस्याङ-फस्याङ गर्दै दौडिदै आएको देख्नु भयो, नजिकै आउँदा उ राजु रहेछ ।

म्यामको मलिन अनुहार मा एकाएक परिवर्तन आउंछ र चम्किलो बन्छ । म्याम कक्षाकोठा भित्र खुशीका साथ पस्रुहुन्छ पछि-पछी राजु पनि स्वा-स्वा गर्दै भित्र छिर्छ । भित्र आउने अनुमति पनि नमागि पसेर एउटा पुरानो र मैलो अखबारमा बेरेको चीज म्यामलाई दिन्छ र भन्छ “Happy Teachers Day Ma’am” । सबै विद्यार्थीहरु खितित्त हाँस्छन् र भन्छन् “ यस्तो थोले कागजमा पनि म्यामलाई दिने हो ?” । उ एक टकले म्यामलाई हेरिरहन्छ । म्याम केहि बोल्नु हुन्न, राजुले दिएको त्यो चीज खोलेर हेर्नु हुन्छ, त्यो एउटा सानो आधी चलाई सकेको perfume को बोटल थियो । राजु र अन्य विद्यार्थी धैर्यताका साथ शान्त भएर म्यामलाई नै हेरिरहेका थिए । म्यामले त्यो आधी चलाई सकेको बोटल हातमा लिएर आफू माथि छर्कनु भयो । मिठो सुगन्ध सारा कक्षाकोठा भरि फैलियो । राजुले आँखा भरि आँसु पारेर म्यामलाई भन्यो, “Ma’am, you smell like my mom” । राजुले उसको आमाले प्रयोग गरी रहेको सेन्टको बोटल म्यामलाई ल्याएर दिएको रहेछ । सम्भवत साच्चै नै म्यामको जीवनको सबै भन्दा अमूल्य उपहार र सबै भन्दा अविष्मरणीय क्षण थियो त्यो । म्याम राजुको अगाडी भावुक भएर केहि बोल्न सक्नु हुन्न र उसलाई अझालो हाल्दै भन्नु हुन्छ “राजु, तिमी अब कहिले पनि एकलो हुने छैनौ, तिमीलाई म हरेक पाइलामा साथ दिने छु” ।

त्यस पछी दिन हरु यसरी नै बित्दै गए । शान्ती म्याम छोटो समयको लागि कुनै अरु शिक्षकको ठाउँमा आउनु भएको थियो तर म्यामको लगन र विद्यार्थीले मन पराउने भएको हुनाले हेडसरले उहाँलाई अनुरोध गरेर त्यही बिद्यालयमा स्थायी शिक्षिकाको पदमा राख्नु भयो । हरेक बर्ष Teacher’s Day आउँथ्यो सबै विद्यार्थी हरुले आ’आफ्नो ढङ्ग बाट रमाइलो गर्थे र राजुले पनि सबै शिक्षकहरुलाई कार्ड पठाउँथ्यो तर शान्ती म्यामलाई भने जहिले पनि एउटै कुरा लेखेको हुन्थ्यो “यस बिद्यालय मा धेरै जना शिक्षक-शिक्षिकाहरु हुनुहुन्छ तर त्यस मध्य तपाईं एउटा यस्तो शिक्षिका हुनुहुन्छ जस्लाई म साँच्चिकै माया गर्छु, साँच्चिकै मन पराउंछु, तपाईं महान हुनुहुन्छ । Happy Teacher’s Day Ma’am” ।

यसै गरी राजु ठूलो हुँदै गयो । उसको प्रतिभा पनि खारिँदै गयो, उ हरेक बर्ष आफ्नो कक्षामा प्रथम हुँदै छात्रवृती पाउन थाल्यो । जिल्ला स्तरिय र राष्ट्रीय स्तरका प्रतियोगितामा पनि भाग लिएर प्रथम भएर पुरस्कारहरु ल्याउन थाल्यो । अब राजु बिद्यालयको गहना बनिसकेको थियो । बिस्तारै म्याम पनि बुढो हुँदै जानु भयो र छोटो समयको लागि मात्र भनेर आउनु भएको म्याम बीस बर्ष पढाएर रिटाएर्ड हुनुभयो । त्यति बेला सम्म राजु पनि बिद्यालयको पढाइ सकेर उच्च शिक्षाको लागि बाहिर गइसकेको हुन्छ । २-४ बर्ष सम्म राजुले म्यामलाई पत्र लेखेर आफ्नो बारेमा भनिरहन्थ्यो । बिस्तारै पत्राचार पनि कम हुँदै एकदिन बन्द भयो र म्यामले पनि पुराना कुराहरु बिस्तारै बिर्सिँदै जानु भयो ।

एक दिन घरमा बसिरहेको बेला शान्ती म्यामको ढोकामा अचानक कसैले ढक्ढक्यायो । ढोका खोलेर हेर्दा पोष्टम्यान रहेछ । उसले पत्र दिएर गयो । म्याम पत्र कसले पठायो होला भनेर अचम्म मान्दै खोल्न थाल्नु भयो । पत्रको सबैभन्दा माथि लेखिएका हरफहरु म्यामका लागि नौला थिएनन् “मेरो जीवनमा धेरै शिक्षक-शिक्षिकाहरु आउनुभयो, तर हजुर एक मात्र यस्तो शिक्षिका हुनुहुन्छ जस्लाई म धेरै माया गर्छु, धेरै मन पराउंछु, तपाईं महान हुनुहुन्छ” । म्यामले यति पढनासाथ बुझिहाल्नु भयो कि यो पत्र राजुको हो भनेर । पत्रमा अरुपनि धेरै कुराहरु लेखिएका थिए, केहि म्यामको तारिफमा त केहि राजुको प्रगतिको बारेमा । पत्र पढ्दै गर्दा म्यामको मस्तिस्कमा एक पछि अर्का पुराना यादहरु ताजा भएर सिल्लिलेवार रुपमा चलचित्न झैं आँखा सामुन्ने आइरहेका थिए । पत्रको अन्त्यमा लेखिएको थियो, “म्याम म बिवाह बन्धनमा बाधिँदैछु, हजुर जसरि पनि उपस्थित हुनुपर्छ – राजु” ।

म्याम पत्र पढेर धेरै उत्साहित हुनुभयो । जसरि पनि विवाहको समारोहमा सामिल हुने निर्णय गर्नु भयो । एक हप्ता पछीको विवाह थियो, म्यामलाई त्यो एक हप्ता एक बर्ष झैं लाग्यो । अन्ततोगत्वा विवाहको दिन पनि आयो । म्याम धेरै उत्साहका साथ विवाह समारोहमा जानु भयो । त्यहाँ पुगेर देख्नु हुन्छ, एउटा भब्य हलको अगाडी ठूलो अक्षरमा लेखिएको थियो “डाक्टर राजुको विवाह समारोह” । हो, आज राजु डाक्टर भैसकेको थियो । त्यहीं निर राजुका साथिहरु उभिरहेका थिए, ति साथिहरुले म्यामलाई चिनिहाले उनिहरुले म्यामलाई स-सम्मान भित्र लिएर गए ।

एउटा बिशाल हलको बिचमा विवाह चलिरहेको थियो । हल सयौं मानिसहरुले भरिएको थियो । ठूला-ठूला ब्यापारी, डाक्टर, वकील, मन्त्री, आदी बिशिष्ट ब्यक्तिहरु आमन्त्रीत थिए, उनिहरु आ-आफ्नो नाम लेखिएको टेबुल अगाडी बसेका थिए ।

ति साथिहरुसँग म्याम सबैलाई हेर्दै-हेर्दै अगाडी बढी रहनु भयो र म्यामलाई हलको अग्र स्थानमा लगेर बसाइयो । म्याम बसेको सीटको अगाडी नामको ठाउमा लेखिएको थियो “आमा” । म्यामको आँखा टिल्-पिल रसाएर आयो र पुलुकु राजुलाई हेर्नु भयो । उ आफ्नो विवाह मा ब्यस्त थियो । म्यामले राजुलाई एक टकले हेरिरहनु भयो र सोच थाल्नु भयो । साँच्चिकै एउटा विद्यार्थीको जीवनमा कती ठुलो परिवर्तन आउन सक्दोरहेछ, एउटा शिक्षकले विद्यार्थीको भावना बुझ्न सक्थो भने कतिसम्म परिवर्तन ल्याउन सकिंदोरहेछ । उहाँको सामुने राजुको रुपमा एउटा ज्वलन्त उदाहरण थियो ।

यसै गरी सोच्दा-सोच्दै विवाह सम्पन्न हुन्छ । विवाह सकिए पछि राजुले आफ्नो नयाँ श्रीमतीलाई सबैको परिचय दिन थाल्छ, यसै क्रममा राजुले शान्ती म्यामलाई देखाउँदै भन्छ “वहाँ मेरो एउटा यस्तो अभिभावक हुनुहुन्छ जो सायद मेरो जीवनमा नआउनु भएको भए म आज डाक्टर बन्न सकिदिन थिएँ, यो सफलताको उचाइ पुग्नुमा उहाँको सबैभन्दा ठूलो योगदान छ” । यसो भन्दै गर्दा शान्ती म्यामले राजुलाई बिचमा रोकदै भन्नु हुन्छ “बाबु, वास्तवमा तिमी मेरो जीवनमा नआइदिएको भए एक जना शिक्षकको उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी भन्दा एक कदम अगाडी बढेर एउटा आमाको एउटा अभिभावकको भूमिका खेलिदिदा एक जना ब्यक्तिको जीवनमा कती ठुलो परिवर्तन आउन सक्छ भन्ने मैले बुझ्न सके थिइन, वास्तविक रुपमा भन्ने हो भने मेरो शिक्षक तिमी हो, तिमीले मलाई एउटा शिक्षकले चाहदा के गर्न सक्दोरहेछ भन्ने कुरा मैले तिम्रो कारणले बुझेँ, बाँकी तिम्रो प्रगती तिम्रै मेहनतको फल हो” । दुबै जनाको आँखा बाट आँसु बगिरहेको थियो, त्यो आँसुको मुल्य बुझे शायद त्यो भिडमा शान्ती म्याम र राजु बाहेक अरु कोहि थिएनन् ।

घरदेखी परदेशसम्म संस्मरणात्मक यात्रानुभूति



टोपलाल ज्वाली

टिडिड टिडिड म्यासेन्जरमा घण्टी वज्यो । मैले हेलो भने, उता छोरीले दर्शन वुवा भन्दै नातिनीको प्रगति देखाउँदै भनिन्, वावा के के तयारी हुँदैछ? लौ हेर्नुहोस नातिनीको चर्तीकला । यसो नातिनीलाई हेरेको मात्रै के थिए वामे सर्नु पूर्वको अवस्थामा कुईनाले घसिएर आर्मीको कमाण्डो तालिम लिदै रहिछिन् । नौ महिनामा नै कमाण्डो तालिम लिदै मुसुकु हाँस्दा नातिनीको उज्यालो मुस्कानले सक्रिय जीवन जिउन उत्प्रेरित गरी राखेको महसुस हुन्थ्यो । जेष्ठ नागरिकहरुलाई एकलोपन, सुन्नेपनवाट उत्पन्न हुने अल्जाईमर जस्ता अनेकौ रोगको लागी ओखती वनेकि थिईन नातिनी नोभा । हामीलाई उत्प्रेरणा दिन उनको यस धर्तीमा आगमन भएको हो जस्तो लाग्यो । उनलाई देख्दा मन पुलकित हुन्थ्यो । कहिले उनलाई आफ्नै हातले स्पर्श गर्ने भन्ने सोचले मलाई तड्पाई रहेको थियो । साच्चै भन्नु पर्दा हाम्रा दुई आँखाका नानी थिईन नोभा ।

भनिन्छ जतीवेला काखको नानीले हेरेर मुसुकु हाँसी दिन्छन् त्यतिवेला आमा—वावुले सम्पूर्ण पिडाहरु विसिदिन्छन । नानीहरुको मुस्कानमा जति शक्ति हुन्छ त्यति शक्ति सायद अरु कुनै कुरामा पनि नहुन सक्छ । न्युजिल्याण्ड पुगेर च्वाप्प माया गरेर जुरुक्क काखमा नबोकेसम्म मेरो मन आगो जस्तै दनदनी वली रहने छ । नेपालदेखि लगभग वाह्र हजार किलो मिटरको दुरी, भिसाको प्रक्रिया अपनाउँदा अपनाउँदै तीन महिना आँखा झिमिक्क नगर्दै वितेको पत्तै भएन ।

भिजिट भिसा लगाउन पनि निर्वस्त हुन पर्ने सुन्दा पनि अचम्मित पार्ने कुरो । कस्तो, कस्तो लाग्ने तर यथार्थ कुरो राख्नै पर्यो । हामी जेष्ठ नागरिक भईसकेका व्यक्तिहरुलाई त नग्याउदा खासै असर नपरे पनि भरखर यौवन अवस्थामा प्रवेस गरेका युवा युवतीहरुले अप्ठ्यारो स्थितिको सामना गर्ने पर्यो । आखिरी शरीर समर्पण नगरी सुख्खै थिएन ।

पुरुष डाक्टरले महिला नर्शको रोहवरमा शरीरको सम्पूर्ण भाग ओल्टाई पल्टाई कुनै घाउचोट भए नभएको धैर्यताका साथ निरीक्षण गर्दै स्वास्थ्य सम्वन्धि अन्तर्वार्ता पनि लिदै कार्य सम्पन्न भएको जानकारी गराउँदै पोसाक लगाउन भनियो । एड्स, सिफिलिस, टिवी जस्ता सरुवा रोग, कुष्ठरोग छ छैन त्यसको लागी रक्त, मल, मुत्र, खकार, परिक्षण गरी तत्कालै परिक्षणको जाँच प्रतिवेदन तयार गरी रिपोर्ट सम्वन्धित भीसा जारी गर्ने अधिकारीकहाँ पठाउने प्रचलन रहेछ । त्यस परिक्षामा हामी उतिर्ण हुन पुगेछौ ।

नेपालका मानिसहरूलाई न्युजिल्याण्डको भिसा नयाँ दिल्लीवाट लगाउन पर्ने कस्तो अचम्म । स्वास्थ्य परिक्षणको लागी उसले पत्याएको सेवा केन्द्रमा जानु पर्ने चाहे स्वदेशमा होस वा विदेशमा । सामान्य जाँचको लागी पनि प्रति व्यक्ति न्यूनतम १७,००० देखि ३४,००० खर्चिनु पर्ने । रगतका विभिन्न ग्रुपहरूको टेस्ट गर्नु पर्ने अवस्था सृजना भयो भने कम्तिमा एक लाख खर्चिनु पर्ने सामान्य कुरो थिएन । एउटा चिट्ठी नयाँ दिल्ली पठाउँदा एक हजार आठ सय खर्चिनु पर्ने । पासपोर्ट फिर्ता पठाउने खर्च तीनहजार एकसय भारु पनि नेपालवाट नयाँ दिल्लीमा पठाईदिनु पर्ने ।

विभिन्न देशहरूका आआफ्नै नियम हुँदा रहेछन । अमेरिका प्रवेस गर्दा शरीरभित्र निषेधित वस्तु लुकाएको छ छैन भनि सिङ्गो जिँउको एक्सरे जाँच गर्नु पर्ने तर रोगी छ छैन भनि निरोगीताको प्रमाणपत्र आवश्यक नपर्ने रहेछ । घरायसी कुरा कहाँ, के, कसरी, समाधान गर्ने हो ? भनि सोचमग्न भएको अवस्थामा होईन के सोचेर वसीरहुनु भएको हो? भनि झल्यास्स पारिदिईन जीविसंगीले । जाडोमा हँदै चिसो हुने र गर्मीमा निकै गर्मी हुने भएकाले न्यानो कपडाहरू पनि वोकेर जानु पर्छ । खै, के के कपडाहरू राख्नु भयो ? यता देखाउनु भन्दै निर्देसात्मक आदेश जारी गरिन । हुन पनि न्यायालयको अधिकृत न ठहरिन । दोस्रो पटक चार महिना न्युजिल्याण्डमा व्यथित गरेर भरखर फर्केको ताजा अनुभव उनीमा थियो । २०७६ साल भाद्र २९ गतेको चन्द्रगढी देखि काठमाण्डौ सम्मको यति एयरलाईन्सको टिकट बुक थियो । घरमा हामी जोईपोई वाहेक माखो थिएन । नजाँउ भने छोराछोरीसंग टाँढा भईने । फोन गरे गाडी आयो । पैदल पन्ध्र मिनेटको वाटोमा गाडी लिएर हुईकियो ।

चाइना साउथर्न एएरलाइन्सबाट प्रति व्यक्ति ४५ केजी लगेज फ्री पाउने भएपनि नेपालका आन्तरिक हवाईजहाजमा कतिपय २० केजी र कतिपयमा १४ केजी सम्म फ्री लैजान सक्ने व्यवस्था थियो । तर आफ्नो लगेजहरू ८५ केजी भएकोले आधा लगेज कसरी पास गर्ने भन्ने चिन्ता लागीरहेको अवस्थामा ट्राभल एजेन्सीवाला विपीन भाइको सरसल्लाह र सहयोगबाट सो समस्या टुङ्ग्याईयो ।

सवा १ वजे हवाई जहाजले झापाको सदरमुकामलाई फन्को मार्दै आकासियो, वादलले आकास जम्मै मेरो हो भन्दै घ्वापै ढाक्यो हिमालयको तस्विर खिचेर लौ हेर हाम्रो स्वर्ग जस्तो नेपाल भनेर न्युजिल्याण्डमा देखाउला भन्ने मेरो धोको पूरा हुन त सकेन, किनकी वादल रिसाएर वाटै छेकिदियो । पाईलटले वादलले वदमासी गर्दैछ एकछिन पिडखेलन परे पनि धैर्य गर्न अनुरोध गरे । फलस्वरुप आकासमा लुकामारी खेलदा दोव्वर समय लागेछ । हाम्रो शौभाग्यले होला त्यो दिन आकाशमा र जमिनमा नेपालका राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्रीको सवारी नपरेकोले ट्राफिक जाममा पर्नु परेन । नत्र भने वादलले त १ किलो तौल घटाएको थियो नै ट्राफिकजामले अर्को दुई किलो घटाउने निश्चित थियो । हामी तीन वजे त्रिभुवन विमानस्थलमा सकुसल उत्रियो ।

काठमाण्डौंको आगमन कक्षमा धेरै सुधारहरू भएको देखेर आहा कति राम्रो भएछ विदेशको जस्तै पो देखियो भन्दै जीवन संगिनीले खुसी व्यक्त गरिन । आफ्नो देशको अन्तर्राष्ट्रिय विमान स्थलमा परिवर्तनको अनुभूति गर्न पाएकोमा मलाई पनि गर्व लाग्यो । हवाई अड्डावाट वाहिर निस्कनासाथ ट्याक्सीको दलाली गर्ने वातावरणमा केही परिवर्तन आएको रहेनछ । मिटरमा जाने कोही छैनन् । विमानस्थलको गेट वाहिर निस्कन पर्ने हजार भन्दा कम्तीमा हुँदैहुन्न भनि अड्डी लिन थाले । यहाँनिर सरकार छ भन्ने अनुभूति गर्न हामीलाई निकै मुस्किल परेको थियो ।

भोली पल्ट आत्म सन्तुष्टीका लागी गोकर्ण गयो । सोह्रश्राध्दमा गोकर्णमा सप्ताह महापूराणको आयोजना गरिएको रहेछ । पितृहरूलाई स्वर्ग पठाउने नाममा भूमिदान गर्नु पर्ने र त्यसको लागी कम्तिमा पचास हजारको रसिद लिनु पर्ने भनि सीधासादा मानिसहरूलाई प्रभावमा पारी अर्थ संकल गर्न लागेको सहजै अनुमान गर्न कुनै कठिनाई भएन ।

तर्पण र सीदा दान गर्ने कार्य सम्पन्न गरि हामी गोकर्णेश्वर महादेवको दर्शन गरि गौशाला आयौं । सन्ध्याकालीन पशुपतिनाथ र वाग्मतीको आरतीको दर्शन गर्ने तिव्र अभिलाषा भएको कुरा जीविसंगिनीले व्यक्त गरिन । मेरो असहमती हुने कुरै थिएन । हामी जोईपोई लाग्यौ पशुपतितर । आरतीको समयतालीका थाहा नपाएकोले लामो समय प्रतिक्षा गर्नु पर्ने अवस्था सृजना भयो । त्यहि समयमा घनघोर पानी परेकोले प्रकृतिले मनलाई विचलित वनाउने प्रयास गरे पनि हामीले दृढता पूर्वक आकासे वर्षासँग जमेर मुकावला गर्न पछि परिएन । धर्मशालाको पेटीमा ओत लागियो ।

माहा आरती वेलुकीको ७ वजे देखि ७ तीस सम्म पशुपतिनाथको र ७ तीस देखि ८ वजे सम्म वाग्मतीको आरती गर्ने चलन रहेछ । कार्यक्रम सकिएपछि हामी पनि वासस्थानतिर कुलेलम ठोक्यौं ।

भोलीपल्ट भाद्र ३१ गते सवा वाह्र वजेको टिकट भएकोले त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल पुग्यौं । पहिलेको अनुपातमा आमूल परिवर्तन आएको देखियो । अन्य विकसित मुलुकहरूमा देखिएको भौतिक संरचनाको स्तर हात्तै वढोत्तरी भएको देखेर हामी पनि छक्क पर्यौं । गर्दा के नहुदो रहेछ र । यसपाली सरसफाई र सिस्टममा केही परिवर्तनको अनुभूति गर्न पाईयो ।

चाईनिज हवाई जहाजले काठमाण्डौको भूईं छोडी हाल्यो । राजधानी काठमाण्डौलाई एक चक्कर लगाउँदा लगाउँदै हेर्दा हेर्दै वादलभित्र छिर्न पुग्यो । सिटहरू सवै खाली भएकाले आफैले सिङ्गो जहाज रिजर्व गरेको पो होकी जस्तो भान पनि पर्न गएको थियो । शाकाहारी खाना र जुस खाएपछि निद्रादेवीले लाजै नमानी घ्वापै अँगालो हालिन । छँउमा वसेकी जीवनसाथीलाई पुलुकु हेरेको त उनी अघिनै सपना देख्न थालेकिरहिछन ।

काठमाण्डौदेखिको आकास मार्ग, भारत, भुटान, वर्मा हुदै दुईहजार आठसय पैतालीस किलोमिटरको दुरी पार गर्दै दुईसय वर्ष अघिको ईतिहास वोकेको चीनको वाईसवटा प्रान्तहरूमध्ये दक्षिण चीनमा पर्ने गोन्जाउ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा वेलुकीपख ओर्लिएका थियौं ।

चीन सरकारले चमत्कारिय रूपमा गरेको तिव्र विकासलाई छोटो समय भए पनि चियाउने अवसर पाईयो । पाँच घण्टाको टान्जिटलाई भरपुर रूपले सदुपयोग गर्न सकिएकोमा हामी दुवैजना सन्तुष्ट थियौं । चीनमा फेसवुक चलाउन नपाईए पनि समय कटाउन केही समस्या परेन ।

विमानस्थलदेखि अव न्युजिल्याण्डको क्राईस्टचर्च सहर सम्मको नौहजार पाँचसय एकसठ्ठी किलोमिटरको दुरीको हवाई यात्रा पार गर्ने क्रममा हडकड, फिलिपिन्स, पपुवा न्यूगिनी, मुलुकहरू हुदै दक्षिणी प्रशान्त महासागर र अस्ट्रेलियाको सीमारेखा हुदै न्युजिल्याण्ड तर्फ हाम्रो हवाईजहाज तिव्र गतिमा उडिरहेको थियो । दस वाह्र घण्टासम्म एउटै हवाई जहाजमा वसेर दिक्क मान्दै जीवनसंगिनीले पुर्वेली लवजमा भनिन होईन हो वावा विश्वमानचित्रमा त नेपालदेखि न्युजिल्याण्ड एक वित्ताको फरकमा देखिन्थ्यौ तर यहाँ दिन रात उड्दा पनि आईपुग्दैन क्राईस्टचर्च शहर । होईन हो कति टाढा रहेछ भन्दा भन्दै हाम्रो जहाजले न्युजिल्याण्डको भूमिलाई स्पर्श गर्न पुगेको थियो ।

त्यतिवेला भोलीपल्टको दिँउसो १२ वजेको थियो । यहाँनिर उल्लेख गर्ने पर्ने कुरो के छ भने न्युजिल्याण्डमा जुनसुकै प्रकारका खाद्यान्न, मिष्ठान्न, फलफूल, ब्युविजन, ल्याउन यहांको कानुनले निषेध गरेको छ । निषेधित कुराहरू केही नल्याउनु, मेडिसिनहरूसँग चिकित्सकहरूको प्रेसक्रिप्सन पनि साथै ल्याउन नभुल्नु है वुवा भन्दै वरावर सचेत गराएकी थिईन छोरी निशा ज्वाली अचार्याले न्युजिल्याण्डवाट नेपालमा । हामी नेपालमा भएको अवस्थामा जीवनसंगिनीलाई थाईराईड भएकोले तीन तीन महिनामा रक्त परिक्षण गराई औषधी सेवन गरी रहनु पर्ने अवस्था भएको र अमेरिकाको पनि भिसा लागी रहेको, समयको अनुकूल नपरेकोले जान पाईएको थिएन । अर्कोतिर अस्ट्रेलिया पनि घुम्न मन लागीरहेकोले, नेपालवाट यता आएको समयमा एक पटक जाने सोच बनाई राखेको कारणवाट फिर्ती टिकट लिएका थिएनौ ।

विदेशतिर कति समय वितार्इन्छ, फेरी कहाँ पाईन्छ, कति पर्छ, यहाँवाट वोकी राखौ छ सात महिनालाई पुग्नेगरी भन्ने जीवनसंगिनीको प्रस्तावलाई मैले अस्वीकार गर्ने कुरै भएन । हुन्छ भनि दिए परिणाम भन्सारले समाती दियो ।

चिकित्सकको प्रेसक्रिप्सन भन्दा किन वढी औषधी ल्याईस भनि खोजनीति गर्न थाल्यो । अव परिवन्धमा परियो कसरी यहांवाट उन्मुक्ति पाउने भनेर युक्ति लगाउन थालियो । एक त हाम्रो अहिले फर्किहाल्ने स्थिति छैन, दोस्रो हामी पर्यटक हौं, पर्यटकको रूपमा रहन्छौं, तेस्रो हामी जेष्ठ नागरिकहरू भएकोले आफ्नो आत्मरक्षाका निम्ती प्रेसक्रिप्सन भन्दा वढी मेडिसिन राख्नु भनेको हाम्रो वाध्यता हो रहर होईन ।

मनें रहर कसैलाई हुदैन हाम्रो सम्बेदनशीलतालाई न्युजिल्याण्ड सरकार गम्भीर हुनै पर्छ होईन भने हाम्रा ज्वाइ पारश आचार्य ज्यूलाई एककल फोन गर्ने अनुमती दिनुहोस भनि अनुरोध गरेपछि ओके भन्दै मोवाईल उपलब्ध भयो । न्युजिल्याण्डको कानून, हाम्रो मेडिसन समयमा प्रयोग गर्न नपाउदाको अवस्थामा संभावीत हुन सक्ने दुर्घटना, आदि परिस्थितिमा समाधानको विकल्प अगाडि सार्यो भन्सार अधिकृतले । जफत गरिएको औषधी अहिलेलाई धरौटीको रूपमा राखिने, रक्तपरिक्षण गरी चिकित्सकको सिफारिसमा जफत गरिएको औषधी तीन महिना पछि सम्बन्धित चिकित्सक मार्फत फिर्ता पाउने विषयको चिट्ठी भन्सारवाट हामीले प्राप्त गरेपछि विमानस्थलवाट उन्मुक्ति पाएका थियौ ।

दुई घण्टाको केरकार, छलफल, वहस, पछि मात्र विमानस्थलका कर्मचारीहरूले वाई भन्दै विदा गरेका थिए । न्युजिल्याण्डमा सवै भन्दा राम्रो पक्ष कानूनको अक्षरस पालन गर्ने कार्यको हामीले दुई घण्टा ढिलो भए पनि तारिफ गर्ने पर्छ ।

Antarctica को चिसो हिँउको प्रभाव न्युजिल्याण्डमा परेर होला मध्यान्नमा पनि सिरसिर चलेको चिसो हावाले एकछिन ठिङ्ग उभिन हामीलाई धौ, धौ, परेको थियो । विमानस्थल वाहिर एकपोज भएपनि तस्विर लिइ आफन्तहरूलाई फेसवुकमा पोस्ट गरेर ढुक्क पार्ने काम पनि फल्य गर्न बाँकी राखेनौ । विमानस्थल वाहिर मधुरो घाम सिरिरि चलेको चिसो वतासले हामीहरूलाई खुलेर स्वागत गरि रहेको थियो । नयाँ ठाँउको नौलो अनुभव लिन हाम्रा आँखाहरू लालायित भईराखेका थिए । ज्वाइ साहेवले गाडीको स्टेरिड घुमाउँदै हजुरहरूलाई यात्राको क्रममा कुनै कठिनाई त भएन भन्दै यात्राको प्रसंग कोट्याउदै गाडीलाई विमानस्थलवाट निवास तर्फ कुदाउनु भयो । जताततै ढकमक्क लॉलीगुरासको फूलहरू र गुलावका फूलहरू फुलीरहेको मनमोहक दृश्यहरू अवलोकन गर्दै शहरमा प्रवेस गरेको दस मिनेट भित्र निवासमा आईपुग्यौ । सानी नातिनी नोभाको खुसीको सीमा रहेन ।

बाल मनोबैज्ञानिकले भन्दा दुईचार ओटा वालवालीका हुर्काउने वावुआमाहरू वढी मनोविश्लेषक हुन्छन् भन्छन त्यस्तै उनीको मनोदशा अध्ययन गर्न मलाई धेरै वेर लागेन । उनीले पनि दुईवटा हात उचालेर उनको अन्तरमनले बोक भन्ने सन्देश दिएकी थिईन । मैले पनि जुरुक्क उठाएर छातीमा टाँसी रहे जव सम्म उनी मानीरहिन ।

भोलीपल्ट विहानदेखि हाम्रो नयाँ दिनचर्या सुरुभयो । तुली नातिनी सारा आचार्यलाई स्कूल पुर्याउने समय तालिका अनुसार विहान आठतीस वजे घरवाट निस्कनु पर्ने भयो । यहाँका मानिसहरू आआफ्नो duty मा जाने र मेरो स्कूल जाने समय एकैचोटी पर्ने भएकोले कतिपय फुटपाथ र विश्वविध्यालयको क्षेत्र गार्डेनमा सँगसँगै हिडनु पर्ने अवस्था आउथ्यो । चाहे कलेजका प्राध्यापकहरू हुन की चाहे सडक सफा गर्ने हुन सवैले शारीरिक श्रम र मानसिक श्रम गर्ने सवै श्रमजिवीहरू एकै हौ कामको प्रकृति हेरेर तँ सानो म तुलो भन्ने भेदभाव यहाँ पाईएन ।

आहा हाम्रा सुपरिचित मित्रहरू बोले जस्तो लाग्दथ्यो । वास्तवमा चिन्दै नचिनेको, देख्दै नदेखेको मानिससँग पनि मुसुक मुसुराएर हाय, हेलो, भनेको मलाई औधि मन पर्यो । न्युजिल्याण्डमा दिँउसै रात पार्नु पर्ने चलन पनि रहेछ । तर नेपालमा यसलाई नकारात्मक रूपमा लिने गरिन्छ । यहाँ यसलाई सकारात्मक पक्षको रूपमा लिने गरिन्छ । यसको वास्तविकता यस्तो रहेछ । यहाँ रातीको दस वजे सम्म घाम लाग्ने भएकोले केटाकेटीहरू, वृद्धा, वृद्धहरूलाई समयमै खाना खुवाएर रातीको सात, आठ, वजे सुताउनु पर्ने तर कोठामा घाम पस्ने भएकोले झ्याल, ढोका थुनी पर्दा लगाएर अँध्यारो वनाउन पर्ने हुँदा दिँउसै रात पार्ने भनिएको हुँदा यसलाई सकारात्मक रूपमा बुझे गरौ ।

छोटो समयमा पनि यहाँ रहनु भएका नेपालीहरूसँग भेटघाँट, चिनाजान गर्ने वातावरण छोरी ज्वाइले वनाईदिनु भयो । जसको कारण उहाँहरूसँग हृदयदेखि दिल खोलेर रमाउन पायौ । क्राइस्टचर्चमा वस्नुहुने सयौको संख्यामा डाक्टर, इन्जिनियर सवै वौद्धिक व्यक्तित्वहरू हुनुहुन्छ । खासगरी डा ईश्वरी न्यौपाने दम्पति, प्रा डा राजेश ढकाल दम्पति, डा नेत्र तिमिसिना दम्पति, डा भोला प्रधान दम्पति, अभि आचार्य दम्पति, शैलेस कर्माचार्य दम्पति डा राजकुमार पन्त दम्पति, डा दिवाकर भुजेल दम्पति, डा सुमन पौडेल दम्पति, डा सुनील ढकाल दम्पतिहरूलाई विशेष रूपमा स्मरण गर्न चाहन्छौ । उहाँहरू लगायत जति पनि न्युजिल्याण्डमा वस्नु भएका नेपालीहरू हुनुहुन्छ उहाँहरूको प्रेम र सद्भावपूर्ण व्यवहारवाट म निकै प्रभावित भएको छु ।

जन्मभूमि नेपालदेखि वाह्रहजार किलोमिटर टाढा रहेर पनि मेची देखि महाकाली सम्मका नेपालीहरु एकै घरका परिवार जस्तै एक आपसमा अपनत्व तथा भाईचाराको सम्बन्ध कायम राखी आफ्नो भाषा संस्कृतिलाई जिवन्त राख्न यहाँ वसुहुने नेपालीहरुले उल्लेखनीय भूमिका खेल्नु भएको रहेछ ।

उदाहरणको लागि न्युजिल्याण्डमा विभिन्न कार्यक्रममा जस्तै शान्ता परेडमा नेपालको राष्ट्रिय पोसाक दौरासुरुवाल, साडी, गुनियो, चोली पहिरेर लोक संस्कृति झल्काउने गरि नेपालको राष्ट्रिय झण्डा वोकेर मार्चपास गराउने, विश्वको कल्चर कार्यक्रममा नेपालको बहुचर्चित लोक नृत्य कौडानाँचको सामुहिक नृत्य प्रस्तुत गरेर सवैको मन जित्न नेपाली कलाकारहरु सफल भएका थिए ।

न्युजिल्याण्ड नेपाल मैत्री समाजका अध्यक्ष डा भुवनेश्वर ढकालको कुसल नेतृत्वमा विभिन्न कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने क्रममा वाईमारी रोडको नजिकको पार्कमा आयोजना गरिएको कल्चर कार्यक्रममा साठी भन्दा वढी देशहरुले भाग लिएको कल्चर कार्यक्रममा क्यान्टेवरी बिशसबिद्यालय प्रा डा राजेश ढकालज्युले सोसाईटीका तर्फवाट त्यहाँ उपस्थित हजारौ दर्शकहरुलाई स्वागत गर्दै नेपालको चर्चित लोक संस्कृतिको वारेमा जानकारी गराउदै वहुभाषी, बहुजातिमा विश्वमा नेपाल अग्रपंतीमा भएको र सगरमाथा विश्वको सर्वोच्च शिखर हिमाल र अन्नपूर्ण हिमाल जस्तै अनेकौ चर्चित हिमालहरु, राराताल, जस्ता अनेकौ तालतलैया भएको नेपालमा विश्वमा दुर्लभ मानिएका जंगली जिवजन्तुको लागि चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज, वुद्धको जन्मभूमि लुम्बिनी लगायतका प्रसिद्ध ठाँउहरु नेपालमा भएकोले पर्यटक वर्ष २०२० को सन्दर्भ पारेर नेपालले यस वर्षलाई पर्यटक वर्षको रुपमा मनाउन लागेकोले सवैलाई नेपालमा स्वागत गर्न हामी हतारिएका छौ, त्यो समयको प्रतिक्षामा छौ भनि उपस्थित दर्शकहरुलाई अग्रेजी भाषामा स्वागत गर्नु भएकोमा दर्शकदहरुले समर्थन जनाउदै तालीको गडगडाहट सुन्दा म भावुक भएको थिए, मेरा आँखा खुसीले रसाएका थिए ।

न्युजिल्याण्डमा जन्मिएका वाल वालीकालाई नेपाली भाषा संस्कार, संस्कृति सिकाउन नेपाली कक्षा समेत संचालन गर्न सफल हुनुभएकोमा नेपाल न्युजिल्याण्ड सोसाईटी मार्फत सम्पूर्ण नेपाली परिवारलाई हार्दिक वधाई दिँदै आगामी नयाँवर्ष २०७८ सालको उपलक्षमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना दिँदै मन भरी, मुटु भरी न्युजिल्याण्ड निवासी नेपालीहरुको माया नै माया वोकी वाई, वाई, भन्दै विदा लिन चाहन्छु ।

चिया

चियाले नेपाली समाजमा राम्रै स्थान पाएको छ । चिया घरमा नहुने नेपाली परिवार सायद कमै होलान । कसैलाई त बिहान देखि बेलुका सम्म १०, १२ कप चिया पिउनु पर्ने पनि हुन्छ । चिया नखाई नित्य कर्म नै नगर्ने पनि कति जनाको बानि परिसकेको हुन्छ । घरमा बिहान देखि चिया पाक्ने हुनाले बच्चाहरुलाई पनि दुध नखाएर बुबा आमाको पिय पदार्थ चिया नै मन मर्छ । झन् कुनै सभा, बैठक तथा छलफलमा भाग लिने हो भने त चिया र केहि बिस्कुट सिबाय केहि पाईदैन । त्यस्तो बैठकका सहभागीहरु “चिया सभामा नै गएर पिउने” भनेर घरमा चिया नै नपिई आउने पनि हुन्छन । किनभने यस्तो सभा तथा समारोह बिहान एक कप चिया लिएर मात्रै शुरु गरिन्छ । सहभागीहरुलाई बारम्बार चिया पिउन दिए चियाले ताजगी ल्याउछ भन्ने सोच छ । त्यसैले यो पदार्थले थकाइ तथा भोक पनि मेट्छ भनिन्छ । खासगरि उपबास बसेर कुनै धार्मिक कार्यक्रम गरिएको छ भने भोक नलागोस भनेर पटक पटक चिया बिश्राम लिने गरिन्छ । बाटोमा साथी भेट भएमा जाउँ चिया खाउँ भन्ने बानि पनि नेपालीहरुको छ । कसैले त पुरा परिवार लिएर चियाको लागि आउनुस न भनेर साथी तथा इष्टमित्रलाई निमन्त्रणा पनि गर्दछन ।



कृष्ण बहादुर कार्की (पी एच डी)

अफिसमा साथीहरु तथा अन्य आगन्तुकलाई चियाको छुट्टै व्यवस्था हुन्छ । जति बेला पनि चिया चाहिने र पाईने हुनाले नेपालीहरुलाई “Every time is tea time” पनि भनिन्छ । तर यस्तो चिया धेरै भयो भने यसले खानाको रुचि घटाउँछ । त्यसैले मुस्लिम समाजमा एक महिने लामो रमादान ब्रतको बेलामा दिनभर केहि नखाई बेलुका साँझ परेपछि चिया खाएर मात्रै अरु खाना खाने गरिन्छ । चियालाई सत्कार गरिने अतिथीको सम्मानमा प्रदान गरिने एक पेय पदार्थको रुपमा पनि लिन सकिन्छ । तर आजकल न्युजिल्याण्डमा बसोबास गर्ने नेपालीहरुको घरमा खाना खाएपछि ग्रिन टि (हरियो चिया) ल्याइन्छ भने सत्कार गरियो अब घर जाउ भनेर सम्मान गरेको भन्ने पनि बुझ्न पर्दछ ।

अब चियाको प्रकारका बिषयमा चर्चा गरौं । हुन त आजकल बजारमा अनेकौं प्रकारका चिया पाइन्छन । फलफूल टुक्रा गरेर सुकाएर चियाको रुप मा लिइने फ्रुट टि पनि बजारमा पाइन्छ । बजारमा पाईने अन्य चियाहरु जस्तै; दुब्लाउने चिया, किडनी सफा गर्ने चिया, रगत पातलो पार्ने, खोकी निको पार्ने चिया आदि हुन् । यस हिसाबले हेर्ने हो भने त सबै बिमारीको औषधि नै चिया जस्तो देखिन्छ ।

अरु विभिन्न प्रकारका चिया छाडेर हामी यहा क्यामेलिया साइनेन्सिस (Camellia sinensis), नेपालमा पाईने जुन कालो चिया को रुप मा पनि लिइन्छ, त्यस्को बारेमा चर्चा गरौं । चिया हावाको संचार राम्रो हुने खुकुलो र फेदमा पानी नजम्ने मलिलो माटोमा राम्रो संग फस्टाउँछ । हिउँदमा चिसो तर गर्मिमा धेरै गर्मि नहुने र वर्षाको बेलामा मधुरो वर्षा नै यो बालीले रुचाउँछ । यदि बर्षायामभरि झन्डै दिन दिनै हल्का पानी पर्नु चिया बालीको लागि अति बेश हुन्छ तर त्यस्तो अवस्था अति दुर्लभ हुन्छ । नेपालको इलाम, इंडियाको दार्जिलिंग, आसाम र निलगिरी जस्ता पहाडी शृंखलाहरु चिया उत्पादनकोलागि राम्रो मानिन्छन । नेपालको झापामा पनि चिया उत्पादन त भैरहेको छ तर इलामको जस्तो उत्तम चिया त्यहाँ हुँदैन । श्रीलंका, तान्जानिया र केन्यामा चिसो कम हुने हुनाले एक सिजनमा नेपाल र भारतको भन्दा धेरै पटक टिप्र सकिन्छ र बढी उत्पादन हुन्छ ।

संसारमा सबैभन्दा पहिले चिया चिनमा पिउने गरिएको थियो । आज भन्दा करिब ४५०० बर्ष अघि चिनको युनान प्रान्तका महाराज शेन नुंग सधै उमालेको पानी सेलाए पछि मात्रै पिउने गर्थे । त्यसै सिलसिलामा उनि बगैँचामा बसेर पानी पिउने क्रममा तताएर सेलाउन राखेको पानीमा बगैँचाका केहि पातहरु परे ।

एकछिन सम्म पानीमा नै रहे र ती पातहरूले गर्दा पानीको रंग बदलियो साथै त्यसमा बास्ना पनि आयो । महाराजले त्यो पानी पिय पछि उनलाई मन पर्यो र उनले तिनै पातहरू राखेर उमालेको पानी पिउन थाले । ती महाराजले पिउने पानी नै पछि चियाको रूपमा पिउने गरियो । सुरुमा चिया औषधिको रूपमा मात्र प्रयोग भए पनि पछि यो पेय पदार्थको रूपमा परिणत भयो । युरोपेली व्यापारीले चिया युरोपमा पुर्याए तर बेलायतमा भने पोर्तुगलकी राजकुमारी क्याथेरिन ब्रगज़ाले त्यहाका राजकुमार चार्ल्स द्वितीय संग बिहा गरेर जाँदा एक बाकस चिया लिएर गएकी थिइन र उनले नै बेलायतमा दिउँसो चिया पिउने चलन बसालिन । पछि ब्रिटिशहरूले चिया इंडियामा लिएर आए र त्यहिबाट नेपालमा पनि चियाले प्रवेश पायो ।



चिनियाहरूको चिया पिउने तरिका



इलामका चिया बगैँचाहरू र चिया टिप्रे ज्यामीहरू

चियाको कलिलो मुना टिपेर त्यसलाई बटारेर केहि दिन त्यत्तिकै राख्ने । दुइ देखि तिन दिनमा चिया अलि अलि खैरो भए पछि त्यसलाई टुक्रा गरेर सुकाउने । यसरी सुकाएको टुक्रालाई उमालेको पानीमा केहि बेर राखेपछि पानीमा चियाको रंग र बासना आउँछ । त्यो रस नै पिउने चीया हो । ब्रिटिशहरू र चिनियाहरू त्यही चियाको रस पिउने गर्छन । कसैले त्यसमा अलिकति दुध पनि राख्छन र कतिले त चिनी पनि मिलाउँछन् जसले गर्दा चियाको मुख्य स्वाद र बासना दुध र चिनीले छोपी दिएको हुन्छ । तैपनि इंडिया र नेपालमा

चिया, दुध, चिनी पानीमा राखेर धेरै बेर उमालेको चिया पिइन्छ । त्यो स्वास्थ्यको लागि हानिकारक हुन्छ । नेपालमा विभिन्न प्रकारको चिया उत्पादन गरिन्छ । ति मध्ये अर्थोडोक्स अर्गानिक ग्रिन चिया धेरै लोकप्रिय भएको छ । यो चिया विभिन्न देशहरूमा निकाशी पनि गरिन्छ । बेशेष गरि बेलुका खाना पछि यो चिया खायोभने चिल्लो पदार्थलाई रगतमा अबशोषण हुनबाट बचाउँछ र स्वास्थ्यदायेक हुन्छ भन्ने चलन छ । त्यस्तै गरि युरोपेली मुलुकमा ग्रिन चियाको सट्टामा मिन्ट चिया खाने पनि चलन छ । हुन त आजकल बजारमा सयौं थरिका चियाहरू पाईन्छ तै पनि इन्डिया र श्रीलंकाको चिया नै जनप्रिय मानिन्छ ।

चियामा पाइने proanthocynidin ले हृदय रोगमा मद्दत गर्दछ । यसले भिटामिन C संग मिलेर ब्रेस्ट क्यान्सर कन्ट्रोल गर्दछ । त्यस्तै Flavonoid शक्तिसाली एन्टी अक्सिडेन्ट मानिन्छ । चियामा म्याग्नेसियम, क्याल्सियम, पोटासियम र फस्फोरस तथा अन्य सुक्ष्म तत्वहरू पनि पाइन्छन् । त्यसैले चिया स्वास्थ्य प्रदायक मानिन्छ । तर चियालाई धेरै बेर सम्म पकायो वा ढड्यायो भने चियाको पातमा पाइने शिशा (lead) र सिलबढ (aluminium) पनि चियाको रसमा आउँछ जुन स्वास्थ्यकोलागि हानि कारक हुन्छ । त्यसैले चिया पिउनु राम्रो हो तर चियापत्तीलाई धेरै बेर उमालेर पिउनु हानिकारक हो भन्न सकिन्छ ।

नेपाली भाषा - संस्कृती तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप



डा शिव प्रसाद पोखरेल

विश्वव्यापी कोरोनाको महामारीले गत वर्षको कक्षा सञ्चालनमा केही अवरोध सिर्जना गरेतापनि कक्षा सञ्चालन र अतिरिक्त क्रियाकलापमा उल्लेखनिय प्रगती भएको छ ।

क्राइष्टचर्चमा बसोबास गर्नुहुने अभिभावकहरूमा आफ्नो भाषा संस्कृतीप्रति अतुलनिय माया र अपनत्व भएको कारणले गर्दा नेपाली कक्षामा बिद्यार्थीहरूको उल्लेख्य बृद्धी भएको छ । यो उत्साह र आफ्नो भाषा संस्कृती प्रतीको माया स्नेह यसरी नै फैलिदै जाओस र आगामी वर्षमा बिद्यार्थीको उपस्थिती अझ बढदै जाओस भन्ने चाहाना गर्दछु । गत वर्षका अतिरिक्त क्रियाकलापहरूको संक्षिप्त वर्णन र तस्वीर समावेश गरिएको छ ।

१ देउसी-भैलो कार्यक्रम

देउसी-भैलो हाम्रो महान पर्व तिहारमा खेलिने गरीन्छ । यो वर्ष नेपाली कक्षाबाट दश जना विद्यार्थीहरूको घरमा गएर देउसी-भैलो खेलियो । सबै बिद्यार्थी र अभिभावकहरूको उल्लेखनीय उपस्थिती र सहयोग रह्यो । यो कार्यक्रमले हाम्रो नयाँ पुस्ताका नानीबाबुहरूलाई तिहारमा देउसी भैलो कसरी खेलिन्छ भन्ने कुराको जानकारी गरायो । यस कार्यक्रमका केही तस्वीरहरू तल हेर्न सक्नुहुन्छ ।



२ क्रिसमस उत्सव

हामी आप्रावासीले आफ्नो भाषा, कला र संस्कृतीको साथसाथै प्रवासको भाषा कला र संस्कृतीलाई पनि उत्तिकै महत्व दिनु पर्दछ । यो वर्ष हामीले नेपाली भाषा, संस्कृतीका अलावा क्रिसमस पनि मनायौ । त्यसदिन बाबुनानीहरूलाई क्रिसमस भनेको के हो र त्यस वरपर पर्ने नयाँ वर्ष तथा लामो गर्मी बिदा हुन्छ भन्ने कुराको बारेमा अवगत गरायौ । तल क्रिसमसका केही तस्वीरहरू समाबेस गरिएको छ ।



३ एन्टारटिक सेन्टर घुमघाम

क्राइष्टचर्च एन्टारटिका महादेशको नजिकै पर्ने सहरहरू मध्ये एक हो। यहाँबाट एन्टारटिकामा बैज्ञानिक खोज अनुसन्धान गर्न जाने मानिसहरूको उडान तथा अवतरण हुन्छ। एन्टारटिक सेन्टरमा एन्टारटिका महादेशको झ-झल्को दिने खालको बातावरण महसुस गर्न सकिन्छ। यस सेन्टरको अवलोकन पश्चात पेन्गुइन, एन्टारटिकामा प्रयोग हुने सवारी साधन, एन्टारटिकाको वारेमा 3D फिल्म, तथा त्यहाँ उत्पन्न हुने चिसो हावाहुरीको अनुभव गरीयो।



४ फेरिमेड हेरिटेज पार्क

फेरिमेड हेरिटेज पार्कमा क्राइष्टचर्चका पुराना घरहरू, पहिला-पहिला प्रयोग भएका औजारहरू, दमकल तथा एम्बुलेन्स आदीका क्रमबद्ध बिकासको झलकहरू हेर्न पाइन्छ।



नेपाली कक्षा हरेक हप्ताको आइतवार बेलुका ४ देखि ६ बजे सम्म संचालन हुन्छ । हामी यो कक्षामा नेपाली लेख तथा पढ्न सिकाउछौ । लेखन तथा पठनका साथसाथै हामीले हाम्रो कला, संस्कृती र चाडपर्वहरूका बारेमा पनि जानकारी गराउदछौ । बाबुनानीहरूलाई नेपाली बोल्न प्रेरित गराउने उद्देश्यले एक अर्काका बीच नेपाली संवाद तथा बक्तृत्वकला गराउदछौ ।

बालकथा: परेवा र बाज



श्रीधर बस्नेत

परेवा तल तल उड्ने गर्थे बाजहरू माथि माथि । बाजहरूले परेवालाई लखेटेर एकलै पारे पछि समातेर खाइदिन्थे । बिचरा परेवाको केही सिप लाग्दैनथ्यो । परेवाहरूको संख्या धेरै थियो बाजहरू दुई चार वटा मात्र थिए तर के गर्ने बाज त बलिया हुन्छन एकलै पारेर पक्री हाल्छन । एक एक गरी परेवाहरूलाई बाजहरूले खान थाले पछि परेवाहरूले चिन्ता बढ्यो अनि सभा गरे र बाजहरूबाट कसरी मुक्ति पाउने बिचार बिमर्श गरे । किनकी परेवाहरूको संख्या दिन दिनै घट्दै जान थालेको थियो । धेरै थोरै हुन थाले पछि गुँडमै आए खाइदिने डर भयो । सबैले सोच बिचार गरेर अर्को सभामा उपाय निकाल्ने निर्णय भयो ।

एउटा चतुर परेवाले माथि उड्दा तल सडकमा मान्छेको भीड जुलुस देख्यो र सोध पुछ गर्यो । के रहेछ चारै तिर उडेर पत्ता लगायो त्यहा पनि मान्छे रुपी गिद्धहरू रहेछन र तिनीहरूले अरु मान्छेको खानेकुरा, बस्ने घर, सम्पति हडपेको हुँदा सबै एक भएर ती मान्छे रुपी गिद्धहरूलाई लखेटेको, समातेको, कुटेको, समातेर जेल हालेको पत्ता लगायो । अनि यो कुरा परेवाहरूको सभामा बिस्तारमा बतायो । अनि सबै परेवाले “अब उप्रान्त हामी पनि एक एक गरी छुट्टा छुट्टै नउड्ने, एउटा नाइके परेवाको वरीपरी सँग सँगै एकै झुण्डमा मात्र उड्ने” र एउटा खैरो सेतो रंग भएको परेवालाई नाइके बनाउने निर्णय गरे । त्यसपछि बाजहरूले एकलै पारेर परेवा पक्रिन सकेनन्, कति कोसिस गर्दा पनि केहि लागेन । खैरो र सेतो रंग भएको नाइके परेवा बीचमा राखेर त्यसैको वरिपरि मात्र अरु परेवा उड्न थाले । देख्दा पनि ठुलो समूहमा परेवा उडेको राम्रो देखिन्थ्यो ।

कति दिन सम्म परेवा पक्रिन नसके पछि बाजहरूलाई पनि फसाद पर्यो अनि उनीहरूले पनि सभा गरे । उनीहरूले केही परेवा पक्रेर नमारिकन लोभ लालच डर त्रास देखाएर भित्ती कुरो पत्ता लगाउने निर्णय गरे । जम्मा दुईवटा परेवा पक्रेर नमारिकन ल्याएर “किन परेवाहरू एउटा समूहमा मात्र उडेको?” सोधपुछ भयो । एउटा परेवा त बाजको लोभ लालचमा फस्यो तर अर्को परेवा निकै बाठो, आफ्नो समूह प्रति निष्ठावान थियो । “मलाई थाहा छैन बुझेर खबर गरूला” भनेर उम्कियो र आफ्नो परेवाको समूहमा आएर बताई दियो ।

यसै बीच परेवाको समूहले नाइके परेवा परिवर्तन गरे र कालो रंगको परेवालाई नाइके बनाए । उता बाजले पक्रेको परेवालाई बाजहरूले खैरो सेतो रंग लगाईदिएर बिस्तार आफु तिर परेवा ल्याउन अह्राए । तर बाजले समातेको पहिलो परेवाले बाजको छल-कपट बताई सकेकोले अरु परेवा सतर्क भै सकेका थिए र कालो रंगको नाइकेको वरीपरी मात्र उड्न थाले । एउटा परेवा बाजसँग मिल्न गए पनि अरु परेवा एक ढिक्का थिए उसको पछि कोहि गएनन् । उ एकलै छुट्टै उडिरहन थाल्यो । आफ्नो साथीहरूलाई धोका दिनेले हामीलाई पनि धोका दिन बेर लाउदैन र अरु परेवा पनि ल्याउन नसकेको रिसमा बाजहरूले धोकेबाज परेवालाई पक्रेर खाइदिए । त्यसपछि परेवाहरू आफ्नो समूहमा धोकेबाज हुनसक्ने हुँदा सतर्क भएर रहन र आफ्नो झुण्डमा रमाएर बस्न थाले । बाजहरूको केही सिप नलागेपछि अरु ठाउँ तिर जान बाध्य भए ।

गोर्खा लाहुरेको कथामा

‘नसमेटिएको श्रीमति हरुको व्यथा’

आज फेरि एउटा पुरानो कथाका पानाहरुमा मेरा नजरहरु तानिएका छन् । कथा पुरानो त हुँदै होइन तर यो कथाको प्रसंगसँग केही वर्ष अघि साक्षात्कार भएकोले कथा पुरानो लागेको मात्र हो आफैलाई तर, अझै पनि मानसिक र व्यवहारिक रुपमा आज-अहिले पनि विभेदको महशुस गर्दै आएको गोर्खा सैनिकसँग जोडिएको कथा कहिल्यै पुरानो नहुने कथा हो भन्दा पनि अतिसयोक्ति हुँदैन ।



विनोद पराजुली

पराक्रम, वीरता, साहसले संसारभर मिलेको गोर्खा-सैनिकको बैभव भित्र अनगिन्ति पीडाहरु पनि मिसिएका छन् । यस्तै पीडासँग जोडिएको एउटा पाटो यहाँ उल्लेख गर्न खोजिएको छ ।

परिवारले ब्रिटिश गोर्खा सिपाहीको हात थमाई दिँदा लमजुङ्गकी भीमश्री गुरुङ्गले ‘लाहुरे श्रीमति’ को रुपमा अघिल्ला दिन सहजै बित्ने अनुमान गरेकी थिइन् । तर, जीवनको पूर्वाद्धमा गरेको ‘अनुमान’ ले अप्रत्यासित आईपर्ने बाध्यता र प्रतिकुलता नसमेटे पछि उत्तरार्द्धको समयसम्म आई पुग्न उनले अनगिन्ती दुःख- कष्ट आत्मसात गर्नु पर्यो । उस्तै चुनौति सामना गर्दै उही उद्देश्य पुरा गर्न युद्ध मोर्चामा खटिने सिपाहीहरु बीचमै राष्ट्रियता लगायतका कारणले भेदभाव गरिँदा सेवा अवधी र निवृत्त दुवै अवस्थामा उनीहरुको नीजि तथा आश्रित व्यक्तिहरुको जीवन अत्यन्तै असन्तुलित हुने गर्दछ । यस्तै भेदभावबाट पीडित हुनेहरु मध्ये भीमश्री पनि एक हुन् ।



युद्धका बेला: सन् १८९६मा गोर्खा ४४औँ पल्टनका सिपाहीहरुका पत्नी र छोरीहरु । तस्बिर स्रोत: अनलाईन

भीमश्रीका श्रीमान मान बहादुरले ब्रिटिश सरकारले इच्छा अनुसारको स्थान र युद्ध मोर्चामा खटिँदा बम, बन्दुक, बारुद लगायतका युद्ध सामग्रीको प्रयोगमा अभ्यस्त भएर कैयौं पटक मृत्युलाई नै मृत्यु कै बाटो देखाएका थिए । युवा रहर, पारिवारीक उत्तरदायित्वलाई थाती राखेर ब्रिटिश साम्राज्यको विस्तार र सुदृढिकरणका लागी दुई दर्जन वर्षमा वीरता, पराक्रम, युद्ध कौशलका साथ स्वाभीमान समेत खर्चेका थिए ।

सेवा निवृत्त भएको पन्ध्र हिउँद बित्दा- नबित्दै पतिको पेन्सन रोकिएपछि भीमश्रीका अफठ्यारा दिनहरु सुरु भए । फलस्वरूप, पेन्सनमा आश्रित मान बहादुरको परिवारमा आर्थिक अभाव बढ्दै गयो । अन्ततः औषधि खाने पैसा नभएर नै भयंकर मृत्यु माथि पटक पटक विजयी एउटा ब्रिटिश लाहुरेले सामान्य मृत्यु (क्षयरोग) सँग घुँडा टेक्नु पर्यो । उनले जसका लागि झण्डै आधा जीवन खर्चेका थिए उसैको भूमिका उनको अन्तिम आवश्यकतामा समेत सहयोगी हुन सकेन ।

भीमश्रीका त्यसपछिका दिनहरु कम चुनौति पूर्ण रहेन । आर्थिक अभावमा पति वियोग समेत थपिए पछि परिवारलाई अहिलेको सहज अवस्थासम्म ल्याई पुर्याउन उनले हृदैसम्मका अफठ्यारा र असहजिला स्थिति सामना गर्नु पर्यो । कति दिन भोक भोकै बस्नु पर्यो त , कति रात अनिद्रो बस्नु पर्यो त्यसको कुनै लेखा-जोखा छैन । उपचारका लागि सामान्य सहयोग नगर्नेले (ब्रिटिश सरकारले) पति वियोगको झण्डै आठ साल पछि क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराए पछि भीमश्रीको सहनशीलता एकाएक आक्रोशमा बदलियो । एउटा नारीलाई पति विनाको पैसाको के काम लाग्छ ? “पेन्सन क्याम्प मार्फत पटक पटक अनुनय विनय गर्दा जिम्मेवार पक्षबाट सामान्य सहानुभूति समेत व्यक्त गरिएन । त्यसपछि सेतो पहिरन स्विकार्नुको

विकल्प म सँग रहेन ”- उनले बाध्यतावश विगतलाई पुनः सम्झदै भनिन् । ग्रेसोको सकृयता पछि भीमश्रीले रोकिएको पेन्सन पुनः थाप्दै आएको छन । पतिको भौतिक अनुपस्थितिमा त्यही पेन्सनले आफ्नो लागि पतिको र छोरा-छोरीको लागि बाबुको भूमिकाको अभाव मेटाउन सहयोगी बन्दै आएको छ । तर, भीमश्रीले मृत्यु पूर्व एउटै घिट्केसो मेट्न चाहेको बताइन “पति समानका लेफ्टिनेन्ट सरह वा तिनका विधवाले पाउँदै आएको भन्दा आधा कम पेन्सन आफूलाई किन दिइएको रहेछ ?” युद्धको भयानक पीडा प्रति विल्कुल अनविज्ञ नेपाली महिलाहरु रहन वा बाध्यताका दुवै अवस्थामा त्यसको असरबाट टाढा रहन सकेनन् । पारिवारीक आकर्षण र सामाजिक मर्यादा लगायतका कारणले निम्त्याएका कष्टकर क्षण विताउनु लाहुरे पत्नीहरुका दिन-चर्या बन्दै आएको छ । लाहुरेको साथ रहँदा वा नरहँदा दुवै अवस्थामा उनीहरुका वितेका त्यस्ता क्षणको प्रकृति भने भिन्न भिन्न रहेको छ ।

सेवा निवृत्त अवस्थामा गोरखा सिपाही माथि वर्षौं देखि हुँदै आएको पेन्सन लगायतका सुविधाहरुमा गहिरो अन्तरले भेदभाव गरिएको संसारलाई जगजार भईसकेको छ । ग्रेसो लगायतका गोरखा सिपाही पक्षधारी संघ संस्थाहरुको पटक पटकको सकृयता पछि त्यस अन्तरलाई कम गर्दै लैजाने



प्रथम विश्वयुद्धको क्रममा ग्यालिपोलीमा खटिएका गोरखा सैनिकहरू
तस्बिर स्रोत: अनलाईन

प्रयास यद्यपि चलिरहेकै छ । तर सेवा अवधि मै पनि युद्धरत सिपाहीलाई दिइने तलव, तथा खानपान, बसोबास, उपचार लगायतका न्यूनतम सुविधामा समेत गोरखा सिपाहीहरुलाई भेदभाव गर्न बाँकी छाडिएन ।

झापाकी मेनुका जीमी राईले २७ महिना हडकङ्गमा रहँदा गोरखा सिपाही-पत्नी, मेम-साइबाहरुको निकै खटन-पटन सहनु पर्यो । गोरखा सिपाहीहरुले युद्ध मैदानमा खटिने पसिना र परिश्रमलाई वेवास्ता गर्दै आम नेपालीको गरीबी र अशिक्षाको स्थितिलाई आधार बनाएर भेदभाव गरिएको – उनको बुझाइ छ । “सामान्य अस्पतालमा मात्र हैन, सैनिक अस्पतालमा समेत, मेमसाइबाहरुले सामान्य अवस्थामा पनि सजिलै सेवा पाउथे तर हामीले जटिल अवस्थामा सवैरै देखि पक्तिबद्ध भई वस्दा समेत डाक्टरहरुले वास्ता गर्दैन थिए ।”

भेदभाव युक्त तलव वा पेन्सनले परिवारको बदलिँदो आवश्यकता समेट्न नसकेको भन्दै पति सुवाल सिंह राईले ब्रिटिश सेवामा वितिएको डेढ दर्जन वर्ष ‘खैरै’ गएको मेनुकाले निष्कर्ष निकालेकी छिन् । “लाहुरे हुँदा उनले त नपाउनु दुःख पाए तर त्यसबाट म र वच्चाहरु समेत टाढा रहन सकेनौं” उनी भन्छिन – ‘ती वर्षमा उनले बन्दुक कसरी चलाउने भन्ने मात्र सिके’ ।

त्यस्तै पति क्याम्पमा नभएको बखत सिकिस्त छोरालाई लिएर अस्पताल पुगेकी आशालक्ष्मी राईलाई एकाएक २२ दिनसम्म कैदीलाई जस्तै बन्द कोठामा राखियो । चिडियाघरमा जनावरलाई जस्तै झ्यालवाट विस्कुट र अन्य खानेकुरा दिइन्थ्यो । कोठाबाहिर निस्कँदा ‘सारी’ लगाउनु पर्ने सामान्य काँडा अनुसरण नगरी लुङ्गी लगाएर अस्पताल पुगेकोले त्यस्तो सजाय दिइएको रहेछ । आशालक्ष्मीले भनिन् – “धन्न मेरो कारणले पतिलाई केही भएन त्यस्तै निहँमा धेरै सिपाहीको खानपान र अन्य सुविधामा कटौति भएको रहेछ । त्यति मात्र कहाँ हो ? उनीहरुलाई कठोर सजाय समेत हुन्थ्यो ।”

लक्ष्मी खड्का ७७को पर्खाइ अझै सकिएको छैन । विवाह र पति-पत्नीको सम्बन्धबारे ज्ञान नभएको अवस्थामा भीम बहादुरसँग मुस्किलले वितेका दुई महिना नै उनको बाँच्ने आधार बन्यो पछि । पतिको पहिचानको लागी उनको स्मृतिमा बलियो आधार समेत छैन तर पनि लक्ष्मीले तिनकै पर्खाइमा यत्नो पीडा दायक क्षण विताइन, अझै त्यो क्रम रोकिएको छैन । ब्रिटिश सरकारसँग जवाफ छ वा छैन, तर लक्ष्मी मृत्यु अघि नै आफ्नो पतिलाई भएको के थियो भनेर जान्न चाहन्छिन् ।



पति संगै: स्वर्गीय पतिको फोटो लिंकी एक लाहुरे श्रीमती साथमा छोरीहरू
तस्बिर स्रोत: अनलाईन

युद्धमा खटिने सिपाहीले अस्वाभाविक मृत्युलाई आत्मसाथ गर्ने कसम त्यस अघि नै खाएको हुन्छ । तर, 'मृत्य' जस्तो संवेदनशील अवस्थालाई युद्ध निर्माण र सञ्चालनमा बढि समय र लगानी खर्चिएको ब्रिटिश साम्राज्यले आत्मसात नगरेको प्रशस्तै उदाहरण छन् । युद्ध निर्माण र सञ्चालन पूर्व नै त्यसको व्यवस्थापनको खाँका तयार पारिन्छ । तर, फितलो ब्रिटिश व्यवस्थापनले चन्द्रमाया लिम्बु जस्तै धेरैलाई पति हुँदा-हुँदै विधवा बनाएको छ । जापानिज सँग लड्दा-लड्दै पतिले वीरगति प्राप्त गरेको भन्दै चन्द्रमायालाई धागो बाँधिएको पत्र थमाइयो ।

तर विधवाको अवस्थामा दोस्रो विवाहको तयारी गर्दा उनका पति घर फर्किए । 'खाली हात फर्किएको भएपनि मेरो लागि त्यही पर्याप्त भयो' – पतिसँगै पछिल्ला दिन विताउँदै गरेकी चन्द्रमाया युद्धको पीडा सँधैका लागि भुल्न चाहन्छिन् ।

हुन त ब्रिटिशको लाहुरेले धेरै नेपाली युवालाई लाहुरे त बनायो तर धेरै भिमश्री, आशालक्ष्मी जस्ता लाहुरेका श्रीमतीहरू युद्ध नलडेर पनि गम्भीर घाइते हुनु परेको छ; युद्धको पीडा बोकेर जिउनु परिरहेको छ ।” २०० वर्ष भन्दा बढी देखि ब्रिटिश सेनाको सदस्य भएका गोर्खाली लाहुरेहरूले त्यही अनुसारको पेशागत व्यवहार नपाउँदा जीवनको उत्तरार्धमा लक्ष्मी खड्काको घिटघिटो अझै अनुत्तरित नै छ ।

“डरपोक हुनु भन्दा मर्नु राम्रो हो” भन्ने कुरामा विश्व प्रसिद्ध नेपाली गोर्खा सैनिकहरू सन् १८१५ देखि नै बेलायतीहरूको लागि वफादार भई विश्वव्यापी युद्ध -संघर्षमा पराक्रम देखाएका छन् ।

प्रमाणिक तथ्याकं नभए पनि पहिलो विश्व युद्धका क्रम करिव एक लाख गोर्खा सैनिकहरू विभिन्न युद्ध मोर्चामा लडेकामा युद्ध अन्त्यसम्ममा ती मध्ये २० हजार बढी घाइते भएका थिए । ६ हजार १ सय ६८ गोर्खा सैनिक हरूले वीरगति प्राप्त गरे । दोस्रो विश्व युद्धमा अझ बढी दुई लाख गोर्खा सैनिकहरू खटिएका थिए भनिन्छ ।

यिनीहरू मध्ये ७ हजार ५ सय ३९ गोर्खा या त मारिए वा घाइतेले मरे । थप १४ सय ४१ गोर्खाहरू मारिएको आशंका गरिए पनि वेपत्ता हुनेहरूको सूचीमा राखिएको छ । यो सख्या ४० हजार सम्म रहेको छ । यी बाहेक अन्य धेरै स्थानमा कैयौं गोर्खा सैनिकहरूले ब्रिटिशका लागि ज्यान बाजी लगाएर लड्दै र वीरगति रोज्दै आएका छन् । अहिले जम्मा ३५ सयको हाराहारीमा गोर्खाहरू ब्रिटिश सेनामा कार्यरत छन् ।

तर युद्ध मोर्चामा गोर्खा सैनिकहरूको वफादारी, व्यवसायिकता र बहादुरी व्दारा सिंचित ब्रिटिश साम्राज्यले युद्ध पछि उनीहरूको योगदान प्रति त्यति संवेदनशील हुन नचाहँदा उत्पन्न समस्याले ती बहादुर सिपाही स्वयम्, तिनमा आश्रित परिवार र सामाजिक रुपमा जोडिन आउने जो कसैलाई पनि ब्रिटिशका लागि दिएको जिऊ-जीवन प्रति पश्चाताप र ग्लानि हुन नपरोस ।

यधपी सेवा अवधीमा वा त्यसपछि गोर्खा सैनीकका जीवनसँग जोडिएका कथाहरू अवश्य नै छन् - होलान् । तर, आशा गरौं सबै कथाका हरेक पानाहरू पढ्दै गर्दा हामी समग्र नेपालीलाई मन दुख्ने वा बिझे खालका प्रसंगहरू सकेसम्म नहुनु यही नै कामना रहेको छ आउँदा दिनहरूमा ।

नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डको स्थापना, विस्तार र भाषा प्रबर्द्धनमा योगदान



डा वीरेन्द्र के सी

न्युजिल्याण्डका विभिन्न ठाउँमा छरिएर बसोबास गरिरहेका साहित्यप्रेमी नेपालीहरूका लागि एउटा साझा साहित्यिक मंच सिर्जना गर्दै नेपाली भाषा, साहित्य र वाङ्मयको प्रचार-प्रसार तथा प्रबर्द्धन गर्न योगदान गर्ने हेतुले सेप्टेम्बर ७, २०१६ मा नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डको स्थापना भएको हो । यसले आफ्नो स्थापना कालदेखि नै विभिन्न साहित्यिक तथा सांस्कृतिक कार्यक्रमहरू संचालन गर्दै आएको छ । साहित्यप्रेमी नेपालीहरूलाई एकतावाद्द पाउँदै अगाडि बढ्ने उद्देश्य अनुरूप न्युजिल्याण्डमा रहेका नेपालीहरूको बस्ति सम्म कार्यक्रमहरू पुर्याउन सजिलो होस भन्ने अभिप्रायले केन्द्रमा नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्ड कार्यसमितिको अलावा क्षेत्रिय स्तरमा नेपाली साहित्य समाज नर्थ आईल्याण्ड र नेपाली साहित्य समाज साउथ आईल्याण्ड कार्यसमिति गठन भएका छन् । यसबाट न्युजिल्याण्डमा बसोबास गर्ने तथा नेपाली साहित्यमा रुचि राख्ने नेपालीहरू माझ पुग्न र उनिहरूको रुचि अनुरूपका साहित्यिक कार्यक्रमहरू संचालन गर्न सहयोग पुगेको छ । यस लेखमा यी तिन कार्यसमितिहरू मार्फत संचालन हुदै आएका विभिन्न साहित्यिक गतिविधिहरूको चर्चा गरिएको छ ।

नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्ड

न्युजिल्याण्डबासी साहित्यप्रेमी महानुभावहरू पशुपति कर्माचार्य, कमल प्रसाद श्रेष्ठ, उद्धव अधिकारी, बाबुराजा महर्जन, श्रीधर बस्न्यात लगायत अन्य विभिन्नको महत्वपूर्ण योगदानबाट नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डको स्थापना भएको हो । स्थापना पछि पशुपति कर्माचार्यको अध्यक्षतामा लक्ष्मण सुन्दर सैजु उपाध्यक्ष, यज्ञ राज पन्त महासचिव, मिना पौडेल सचिव तथा पंकज श्रेष्ठ, पदम बन्जाडे र बलराम खनाल सदस्य रहेको संस्थापक कार्यसमिति गठन गरिएको थियो । सल्लाहकारहरूमा कमल प्रसाद श्रेष्ठ, उद्धव अधिकारी, बाबुराजा महर्जन र श्रीधर बस्न्यात रहेका थिए । कार्यसमिति मार्फत अक्ल्याण्ड केन्द्रीत लक्ष्मी जयन्ती तथा अन्य विभिन्न साहित्यिक तथा सांस्कृतिक गतिविधिहरू संचालन गरिएका थिए ।



नेतृत्व हस्तान्तरण गर्ने क्रममा नोभेम्बर २, २०१९ -लक्ष्मी पूजाको दिन_ संस्थाको दोस्रो अध्यक्षको रूपमा सञ्जय शान्ति सुवेदीलाई सर्वसम्मतबाट चुनिएको थियो । यस नयाँ कार्यसमितिको डा वीरेन्द्र केसी उपाध्यक्ष, राजेन्द्र पाण्डे सचिव, कोषाध्यक्ष इन्द्र पोखरेल तथा सदस्यहरूमा मनोज प्रसाई, मोहन आचार्य, सत्यदेवी पौडेल, विष्णु श्रेष्ठ श्रेच्छा र नगेन्द्र आचार्य रहेका छन् । सल्लाहकारहरूमा पशुपति कर्माचार्य, कमल प्रसाद श्रेष्ठ, उद्धव अधिकारी, बाबुराजा महर्जन तथा श्रीधर बस्न्यात रहेका छन् । संस्थाले भौतिक उपस्थितिमा केही सान्दर्भिक कार्यक्रम तथा फेसबुक मार्फत नियमित मासिक “फेसबुक लाइभ” साहित्यिक कार्यक्रम संचालन गर्दै आएको छ । हालसम्म तपसिल अनुसारका विभिन्न कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका छन् ।

साहित्यिक रचना वाचन एवं सम्मान कार्यक्रम

जनवरी १२, २०२० मा अक्ल्याण्डमा अग्रज कवि तथा गीतकार दिनेश अधिकारीको प्रमुख आतिथ्यतामा साहित्यिक एवं सम्मान कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । उक्त अवसरमा “नेपाली साहित्य वाङ्मय सम्मान २०२०”ले प्रथम पटक दिनेश अधिकारीलाई सम्मान गरिएको थियो । करिब ७० जना श्रोताको उपस्थितिमा आयोजित उक्त कार्यक्रममा दर्जन स्थानीय स्रस्टाहरूले पनि आफ्ना रचना प्रस्तुत गरेका थिए । दिनेश अधिकारीका केही गीतहरूमा स्थानीय कलाकारहरूले सांगीतिक प्रस्तुति एवं नृत्य पनि प्रस्तुत गरेका थिए ।

मासिक साहित्यिक रचना वाचन कार्यक्रम

फेब्रुवरी २३, २०२० देखि मासिक रूपमा प्रत्येक महिनाको अन्तिम आईतबार मासिक साहित्यिक रचना वाचन -फेसबुक लाईभ) कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । कार्यक्रममा नेपाली भाषाका सबै साहित्यिक बिधाका साथै गायन एवं हास्य प्रस्तुतिलाई स्थान दिईएको थियो । कार्यक्रममा नेपाली भाषी स्रष्टा तथा साहित्यप्रेमी महानुभावहरूको उल्लेख्य सहभागिताले नेपाली साहित्यलाई अझै अघि बढाउने हाम्रो प्रयासलाई हौसला मिलेको थियो ।

कोभिड विशेष श्रृङ्खला

कोभिड १९ माहामारीको चपेटामा पूरै विश्व आजित भइरहेको तथा लकडाउनको कारणले सबैजनाले मानसिक रूपमा पनि फरक परिस्थितिमा समय बिताइरहेको परिप्रेक्षमा उक्त समयलाई अर्थपूर्ण तथा रचनात्मक बनाउन अप्रिल ५, २०२० देखि कोभिड विशेष फेसबुक लाईभ कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो ।

गजल विशेष कार्यक्रम

कोभिड १९ माहामारीकै परिबेशमा मासिक साहित्यिक रचना वाचन कार्यक्रम अन्तर्गत अप्रिल २६, २०२० का दिन नेपाली भाषाका गजल बिधाका रचना साथै कोभिड सम्बन्धी जानकारीमूलक सन्देश प्रवाह गर्न गजल विशेष कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो ।

गजल चर्चा कार्यक्रम

गजल नेपाली काव्यिक साहित्यको महत्वपूर्ण एवं चर्चित विधा हो । पछिल्लो समय नेपाली गजल नेपालमा मात्र नभएर परदेशमा पनि उत्तिकै फैलिएको छ । साहित्यका अन्य विधामा झैं यस विधामा पनि पृथक शैली र विशेषताहरू जोडिएका हुन्छन् । नेपाली गजल लेखनका नियमहरू र लेखनका यस्तै विभिन्न विषयहरू चर्चा गर्न मे १०, २०२० का दिन गजलकार र अभियन्ता घनेन्द्र ओझासंग फेसबुक लाईभ मार्फत साहित्यिक अन्तरक्रिया आयोजना गरिएको थियो ।

लघुकथा संवाद कार्यक्रम

लघुकथा नेपाली आख्यान साहित्यिक विधामा धेरैले रुचाएको विधा हो । लामा कथाहरू र उपन्यासहरू भन्दा लघुकथा पढ्नतिर पाठकहरू आकर्षित भएको पाइन्छ । समयको कमी र थोरै शब्दमा नै चोटिलो ढङ्गले अति महत्वपूर्ण विषयमा पनि विचार प्रवाह गर्न सकिने भएकोले लघुकथा नेपालमा मात्र नभएर परदेशमा पनि उत्तिकै फैलिरहेको छ । लघुकथा लेखनका विभिन्न आयाम तथा जिज्ञासाको निवारण गर्न मे १७, २०२० मा साहित्यकार तथा जनस्वास्थ्य विज्ञ डा रबीन्द्र समीरसंग फेसबुक लाईभ मार्फत अन्तरक्रियाको आयोजना गरिएको थियो ।

राष्ट्रिय स्वाभिमानको पक्षमा साहित्यिक रचना वाचन कार्यक्रम

जब कुनै देशको सीमाको समस्या बल्झिन्छ, तब राष्ट्रियताको विषय चर्को रूपमा उठ्ने गर्दछ । नेपालको लिपुलेक-कालापानी क्षेत्रमा भारतले बाटो बनाएपछि पुन एकपटक यो विषयले चर्चा पाएको हो । सुगौली सन्धी अनुरूप नेपाल र भारतको सीमा लिम्पियाधुरा हुनु पर्नेमा बलमिच्याइँ गरी हिन्दुस्तानी सैनिकले लिम्पियाधुरा भन्दा वर आएर कालापानीमा टेकेपछि हाम्रो आत्मसम्मानमा चोट पुगेको हो । देशको स्वाभिमानमा कसैले धावा बोल्दै गर्दा स्वाभिमानि नेपाली चुप लागेर बस्न सक्दैनन् । जो जहाँ, जुन अवस्थामा भए पनि खबरदारी गर्न आवश्यक छ भन्ने महसुस गरेर मे २३, २०२० का दिन साहित्य मार्फत स्वाभिमानको सवालमा आवाज बुलन्द पार्ने जमर्कोका साथ राष्ट्रिय स्वाभिमानको पक्षमा साहित्यिक रचना वाचन कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा नेपाली भाषी स्रष्टा तथा साहित्यप्रेमी महानुभावहरूको उल्लेख्य सहभागीता रहेको थियो ।

साहित्यिक साक्षात्कार एवं रचना वाचन कार्यक्रम

मे ३०, २०२० का दिन नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डले स्रष्टा साँझ समाज अमेरिकासँगको संयुक्त आयोजनामा अमेरिका र न्युजिल्याण्डमा बसोबास गर्ने नेपाली भाषी स्रष्टाहरुबीचको साहित्यिक साक्षात्कार एवं रचना वाचन कार्यक्रम आयोजना गरेको थियो । जुम मार्फत फेसबुक लाइभमा संचालित उक्त कार्यक्रममा अमेरिका र न्युजिल्याण्डमा बसोबास गर्ने झण्डै दुई दर्जन जति स्रष्टाहरुको सहभागिता थियो ।

छुवाछुत विरुद्ध साहित्यिक कार्यक्रम

मानवीय सभ्यतालाई पनि पीडाबोध गराउने छुवाछुतको कुप्रथा अझै पनि नेपाली समाजमा विद्यमान छ । वर्ग, रङ्ग र क्षेत्रका आधारमा हुने विभेदका अतिरिक्त पानी चल्ने र नचल्ने गरी थप विभक्त समाजले नेपाल र नेपालीलाई समृद्ध बनाउन कठिन छ । सकल नेपालीहरुको समुच्चय विकास र उन्नतिका लागि सबै किसिमका विभाजन र विभेदलाई चिर्दै अघि बढ्न आवश्यक छ । यसै विषयलाई मध्यनजर गर्दै साहित्य मार्फत छुवाछुत विरुद्ध आवाज बुलन्द पार्ने जमर्कोका साथ जुन ६, २०२० का दिन छुवाछुत विरुद्ध साहित्यिक रचना वाचन कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । फेसबुक लाइभमा संचालित उक्त कार्यक्रममा उल्लेख्य मात्रामा न्युजिल्याण्ड बासी स्रष्टाहरुको सहभागीता रहेको थियो ।

एकल रचना वाचन कार्यक्रम

नेपाल तथा प्रवासमा बसोबास गर्ने नेपाली भाषी स्रष्टाहरुको एकल रचना वाचन गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत जुन २०, २०२० का दिन न्युजिल्याण्डमा बस्दै आउनुभएकी युवा कवयित्री तथा गजलकार नमिता दवाडीको एकल रचना वाचन कार्यक्रम आयोजन गरिएको थियो । कार्यक्रममा दवाडीले आफ्ना दर्जन भन्दा बढि कविता र गजलहरु वाचन गरेकि थिइन । कार्यक्रमलाई नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डको फेसबुक बाट लाइभ प्रसारण गरिएको थियो ।

गजल वाचन एवं अन्तरक्रिया कार्यक्रम

जुन २८, २०२० का दिन नेपाली गजलका समसामयिक विषयमा चर्चा गर्न अग्रज गजलकार ज्ञानु वाकर पौडेल सहितको सहभागीतामा गजल वाचन तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजन गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा गजलकार पौडेलले नेपाली गजल लेखनको बिकास र विस्तारका सम्बन्धमा अनुभवहरु सुनाउदै आफ्ना केही गजल वाचन गरेका थिए । त्यस्तै, सो अवसरमा अमेरिका, अष्ट्रेलिया र न्युजिल्याण्डमा बसोबास गर्ने झण्डै दुई दर्जन जति अन्य गजलकारहरुले आ—आफ्ना गजल वाचन गरेका थिए । उक्त कार्यक्रमबाट साहित्यानुरागी, विशेषत गजल पारखीहरुलाई साहित्यिक सन्तुष्टि एवं जानकारी मिलेको थियो भन्ने कुरामा हामी आशावादी छौं ।

न्युजिल्याण्डमा नेपाली भाषाको प्रवर्द्धन कार्यक्रम

नेपाली भाषाको प्रयोग, उत्थान एवं प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले जुलाई ११, २०२० का दिन नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डको आयोजनामा जुम मार्फत फेसबुक लाइभमा अन्तरक्रियात्मक गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो । कार्यक्रममा न्युजिल्याण्ड स्थित नेपाली भाषी सामुदायिक संस्थाहरु, क्लबहरु, लेखक, स्रष्टा, पत्रकार, रेडियोकर्मी, नेपाली भाषा शिक्षक, अन्य सरोकारवालाहरु तथा सम्बन्धित व्यक्तिहरुको सहभागितामा रहेको थियो ।

साङ्गीतिक संवाद कार्यक्रम

Radio Tarana Idol 2020 को उपाधिले सम्मानित अंकिता घतानी विगत एक दशक भन्दा लामो साङ्गीतिक साधनाबाट जुर्मुराएकी प्रतिभा हुन । स्थानीय घर दार्जिलिङको सिलगुरी रहेकी अंकिता न्युजिल्याण्डमा रहेको बेला जुलाई २६, २०२० का दिन नेपाली साहित्य समाज न्युजिल्याण्डले उनीसँगको विशेष साङ्गीतिक संवाद कार्यक्रमको आयोजना गरेको थियो । उक्त अवसरमा घतानीले आफ्नो साङ्गीतिक जीवनको वारेमा चर्चा गर्दै केहि सुमुधुर गीत सुनाएकि थिइन ।

नेपाली साहित्य समाज नर्थ आईल्याण्ड न्युजिल्याण्ड

साहित्यिक कार्यक्रमहरूलाई नर्थ आईल्याण्डमा संचालन गर्न सहज बनाउने हेतुले नेपाली साहित्य समाज नर्थ आईल्याण्ड न्युजिल्याण्ड कार्यसमिति गठन गरिएको हो । उक्त कार्यसमितिमा युवराज भण्डारी अध्यक्ष, सविना चौलागाईं सचिव तथा दीपक लामिछाने, गंगा पौडेल, सुष्मिता लुईटेल, बिकु प्रताप अधिकारी, सुरेन्द्र पौडेल, अनोज चालिसे, उज्वल पौडेल सदस्य छन भने सल्लाहकारमा डा रमिल अधिकारी, गोपाल पौडेल र सञ्जय शान्ति सुबेदी छन । यस कार्यसमितिले नर्थआईल्याण्डमा विभिन्न साहित्यिक कार्यक्रमहरू आयोजना गर्दै नेपाली साहित्य लेखनलाई प्रोत्साहन तथा मञ्च प्रदान गर्दै आएको छ । यसै क्रममा नोभेम्बर १४, २०२० मा लक्ष्मीपूजाको दिन लक्ष्मी जयन्ती एवं रचनावाचन कार्यक्रम आयोजना गरेको थियो । उक्त कार्यक्रममा दर्जन भन्दा बढि न्युजिल्याण्डवासी साहित्यप्रेमी नेपालीभाषी महानुभावहरूको सहभागिता थियो ।

नेपाली साहित्य समाज साउथ आईल्याण्ड न्युजिल्याण्ड

साहित्यिक कार्यक्रमहरूलाई न्युजिल्याण्डको साउथ आईल्याण्डमा संचालन गर्न सहज बनाउने हेतुले नेपाली

साहित्य समाज साउथ आईल्याण्ड न्युजिल्याण्ड कार्यसमिति गठन गरिएको हो । उक्त कार्यसमितिमा डा वीरेन्द्र केसी अध्यक्ष, नमिता दवाडी र साधना पौडेल उपाध्यक्ष, डा विपुलेन्द्र अधिकारी महासचिव, डा सलिना ढकाल सचिव, डा जया तिवारी कोषाध्यक्ष तथा डा दिवाकर भुजेल, इन्दु काफ्ले, राजेन्द्र पाण्डे, डा शिव प्रसाद पोखरेल, डा सुनिल ढकाल, मोहन आचार्य र अनिल ढकाल सदस्य रहेका छन । सल्लाहकारहरूमा डा भोला प्रधान, प्रा डा राजेश ढकाल, डा भुवनेश्वर ढकाल, शैलेश कर्माचार्य, धनश्याम सापकोटा र धुरब खनाल रहेका छन । मे २०२० मा कार्यसमिति गठन भए पछि ९ मे २०२० मा बसेको पहिलो बैठकले गरेको निर्णय अनुरूप बार्षिक रुपमा लक्ष्मी जयन्ती तथा बार्षिक रचना वाचन कार्यक्रम, हरेक तिन तिन महिनामा अनलाइन रचना वाचन कार्यक्रम र विभिन्न समयमा अन्य साहित्यिक गतिविधिहरू संचालन गरिन्छ । यहाँ हालसम्म सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरूको चर्चा गरिएको छ ।



अन्तरक्रिया एवं रचना वाचन कार्यक्रम

अगस्ट २२, २०२० मा पहिलो अन्तरक्रिया एवं रचना वाचन कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो । कोभिड १९ का कारण जुम मार्फत आयोजित उक्त कार्यक्रममा नेपालीभाषी स्रष्टा, साहित्यानुरागी तथा सरोकारवालाहरूको उपस्थिति थियो । कार्यक्रममा नेपाल न्युजिल्याण्ड फ्रेण्डसिप सोसाइटी अफ क्याटरबरीका अध्यक्ष सुबोध ढकाल तथा क्यान्टरबरी नेपालिज सोसाइटीका अध्यक्ष खिमानन्द रिजालले नेपाली साहित्य समाजका कार्यक्रमलाई सहयोग गर्दै आगामी दिनमा पनि नेपाली भाषा र साहित्यमा हातेमाले गर्दै अघि बढ्ने विचार व्यक्त गरेका थिए । सहभागी स्रष्टाहरूले आआफ्ना रचना वाचन गर्नुका साथै नेपाली भाषा र साहित्यलाई कसरी अगाडि बढाउन सकिन्छ भन्ने कुराको चिन्तन, सुझाव र विचार व्यक्त गरेका थिए । त्यस्तै ८ फेब्रुवरी २०२१ मा दोस्रो अन्तरक्रिया एवं रचना वाचन कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो । मोहन आचार्यले सहजीकरण र अनिल ढकालले प्राबिधिक सहयोग गरेको उक्त कार्यक्रममा दर्जन बढि स्रष्टाहरूले रचना वाचन गरेका थिए भने प्रा डा राजेश ढकाल र डा भुवनेश्वर ढकालले कार्यक्रमको समिक्षा गरेका थिए ।

लक्ष्मी जयन्ती तथा बार्षिक रचना वाचन कार्यक्रम

लक्ष्मी जयन्तीको अवसरमा शनिबार, २१ नोभेम्बर २०२० मा लक्ष्मी जयन्ती एवं रचनावाचन कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो । कार्यक्रममा अकल्याण्ड लगाएत न्युजिल्याण्डका विभिन्न स्थानहरूबाट प्राप्त भएका करिब ४० वटा कविता, गजल, मुक्तकहरू वाचन गरिएका थिए । कार्यक्रम आयोजना गर्न एनआरएनए युजिल्याण्डबाट आवश्यक आर्थिक सहयोग प्राप्त भएको थियो ।



नेपाल न्युजिल्याण्ड फ्रेन्डसिप सोसाइटी अफ क्याटरबरी बाट हल बुकिड, लजिस्टिक, कार्यक्रमको प्रचार प्रसार तथा स्रष्टा पहिचान गर्न सहयोग प्राप्त भएको थियो । त्यस्तै क्याटरबरी नेपालीज सोसाइटीबाट पनि कार्यक्रमको प्रचार प्रसार तथा स्रष्टा पहिचान गर्न सहयोग प्राप्त भएको थियो ।

पटलक साहित्य कार्यक्रम

फ्रेबवरी ८, २०२१ मा क्राइस्टचर्चको हल्सवेल क्वारी पार्कमा पटलक साहित्य कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो । डा शिव प्रसाद पोखरेलले संयोजन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रममा क्राइस्टचर्चमा बसोबास गर्ने झण्डै ३० जना जती साहित्यानुरागी महानुभावहरूको उपस्थीतिरहेको थियो । उक्त कार्यक्रममा एक दर्जन रचना वाचन गरिएको थियो । साथै विभिन्न गित संगित तथा नृत्य पनि प्रस्तुत गरिएको थियो ।



कार्यक्रमहरू संचालन गर्न सहयोग गर्ने संघ संस्था तथा कार्यक्रममा सहभागीता जनाउने महानुभावहरूप्रति नेपाली साहित्यि समाज न्युजिल्याण्ड हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछ । विगतमा जस्तै आगामी दिनहरूमा पनि नेपाली भाषा, साहित्य र वाङ्मयमा अभिरुचि हुने सम्पूर्ण महानुभावहरूसंग सहकार्य गरेर अगाडि बढ्ने अवसर अवश्य मिल्नेछ भन्ने आशा लिएका छौं । सम्पूर्ण न्युजिल्याण्डबासी नेपालीहरूमा साहित्यि समाज न्युजिल्याण्ड नयाँ बर्ष २०७८ को हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

जनगणनामा न्युजिल्याण्ड

आज भन्दा ठीक ३५ वर्ष अगाडि (सन् १९८६ मा) न्युजिल्याण्डको जनगणनामा न्युजिल्याण्डको कूल जनसंख्या ३२ लाख ६३ हजार ३ सय रहेकोमा न्युजिल्याण्ड तथ्यांकको पपुलेसन घडि अनुसार सुक्रवार १९ फरवरी २०२१ को राती १२:०० वजे सम्मको जनसंख्या ५१ लाख १७ हजार २१७ रहेको छ । तथ्यांक अनुसार ३५ वर्षमा न्युजिल्याण्डको जनसंख्या झण्डै १८ लाख ५३ हजारले वढेको देखिन्छ । ३५ वर्षमा ५६.८ प्रतिशतको वृद्धि भनेको वार्षिक वृद्धि दर सालाखाला १.६२ % हुन आउंछ ।



वावुराजा महर्जन (अकल्याण्ड)

जनगणनामा न्युजिल्याण्ड सन् १९८६ देखि सन २०१८ सम्ममा

जनगणना वर्ष	जनसंख्या	जनगणना वर्ष	जनसंख्या
(१९८१-१९८६)	३,२६३,३००	(२००१-२००६)	४,०२७,९४७
(१९८६-१९९१)	३,३७३,९००	(२००६-१३)	४,२४२,०४८
(१९९१-१९९६)	३,६१८,३००	(२०१३-१८)	४,६९९,७५५
(१९९६-२००१)	३,७३७,२८०	श्रोत- तथ्यांक न्युजिल्याण्ड	

सन् १९८६ देखि हरेक ५ वर्षमा भैरहेको जनगणना सन् २०१८ सम्ममा ६ पटक सम्पन्न भैसकेको छ भने सन् २००६ को जनगणना भएको ७ वर्ष पश्चात सन् २०१३ मा मात्र गणना गरिएको थियो किनभने ४ सेप्टेम्बर २०१० मा क्राइष्टचर्च न्युजिल्याण्डमा आएको जवर्जस्त भूकम्पले देशलाई पुरै कम्पायमान बनाइदियो र त्यसपछि २२ फरवारी २०११ आएको पराकम्पनले १८५ जनाको मृत्यु र लगभग २,००० जनालाई घाइते बनाएको थियो । त्यसैको परिणामस्वरूप सन् २०११ मा हुनुपर्ने जनगणना २०१३ मा सारिएको थियो ।

न्युजिल्याण्डमा २५ वर्ष



डा भोला प्रधान

आफुले सिकेको सिपमा स्वदेश नेपालमा के के नै गरूला भनेर अमेरिकाको एम.एस. पढाइ पुरा गरेर सन् १९७७ मा नेपाल फर्केको थिएँ । विक्रम सम्वत् १९७० देखि आफू मत्स्य विकासमा खास गरिकन नदीनाला तथा ताल-तलैयामा मत्स्य अनुसन्धान र विकासमा सम्लग्न हुँदै आएकोले मलाई नेपाल सरकारले एफएओको छात्रवृत्तिमा एमएस पढाउन पठाएको थियो । यसैले आफ्नो धर्म नछाडी तनमनले आफ्नो काम गर्ने छु भनी विदेश पलायन नहुने सोचले आफ्नो मुलुक फर्केको थिएँ ।

नेपाल जलश्रोतमा धनी मुलुक हो । यहाँ पाँच हजार भन्दा बढी नदीनाला छन् । हरेक नदीनालाको बायोलजिकल, लिमनलजिकल अध्ययन गर्नु र जलविद्युत तथा सिंचाइ आदिको लागि नदीनालाको पानीको बहावमा बाधा पुग्न जाँदा हुने जैविक असर र यस्तो असरलाई जनसमुदायको फायदामा परिवर्तन गर्ने प्रविधी बिकास तथा कार्यान्वयनमा सम्लग्न रहे अनुरूप यस्तै बिषयमा पिएचडी गर्न क्यानाडा सरकार अन्तर्गत आइडीआरसिको छात्रवृत्तिमा युनिभर्सिटी अफ म्यानिटोवामा पनि ६ वर्ष सम्लग्न रहँ ।

नेपाल फर्केर कृषि अनुसन्धान योजना तर्जुमा कार्यान्वयनमा सम्लग्न रहँदा एकातिर क्रान्तिको नाममा माओवादी भनेर जिल्ला जिल्लाका अनुसन्धान केन्द्रहरूमा अशान्ति फैलाउन थालेका तथा सरकारी शिथिलता आदीबाट दिक्क हुन थालेको र अर्कातिर छोरा-छोरीहरूको कलेजको पढाईको आवश्यकताले पनि विदेशिने सोच बनाउन वाध्य हुनु परेको थियो । यसै उद्देश्यले धेरै सोचेर सन् १९९६ को शुरुमा न्युजिल्याण्ड कन्सुलर अफिसमा एक निवेदन बुझाएको थिएँ । एप्लिकेसन दर्ता भएको छोटो समयमा नै स्किल्ड क्याट्यागोरीमा पर्मानेन्ट रेसिडेन्सी भिषा पाएकोले सन् १९९६ मार्च ६ मा म र मेरो सानो छोरा आसिश एप्रिल ६ मा मेरी श्रीमती धर्मा र ठूलो छोरा आलोक आएका थिए । मेरी छोरी रचना त्यसको केही महिना पछि मात्र आएकी थिइन ।

जेट विमानबाट न्युजिल्याण्डको हवाइ क्षेत्र आई पुग्दा उडिरहेको विमान मुनी निलो समुद्र तथा विमान माथी एकदम सफा निलो आकाश तथा बादल र वरपर टुवालोरहीत वातावरण देख्दा स्वर्ग तिर नै गैरहेछु कि जस्तो भान भएको थियो । न्युजिल्याण्ड आएको भोलि पल्ट नै इन्ल्याण्ड रेभेन्युज डिपार्टमेन्टको स्थानीय कार्यालयमा गई IRD नम्बर लिइयो । IRD नम्बर पाए पछि बैंकमा एकाउण्ट खोल्ने काम गरे पछि Work and Income अफिसमा अन- इम्प्लोयमेन्ट बेनिफिटको लागि गइएको थियो । आउना साथ कामको खोजिमा दौडधुप गर्नुपर्ला भन्ने सोचाई थियो तर आएको २६ हप्ता सम्म कुनै हतार गर्न नपर्ने ज्ञात भए पछि अलि आश्चर्य लायु स्वभाविक थियो । अकल्याण्ड एयरपोर्टबाट सिधा एउटा मोटेलमा हप्ता भरको लागी पैसा तिरेर बसेकोमा सबै जसो समय डेरा खोज्न दौडधुप गर्नु परेको थियो । अकल्याण्डमा बसोबास गरिसकेका कति साथिहरू भेट्न आए र पालै सित डेरा खोज्न सहयोग गरेका थिए । मेरा अनन्य मित्र इन्जिनियर डाक्टर गिरिस रेग्मीले म आएको कुरा थाहा पाए पछि भेट्न आएका थिए र उनकै घरमा बस्न जाउँ भनेर लिएर गए । तरै पनि डेरा खोज्ने काम जारी नै रह्यो । बाहिर मुलुकबाट धेरै इमिग्रेण्टहरू भितीएकाले डेरा पाउन गाह्रो परी घर धनीले अन्तरवार्ता लिएर मात्र डेरा दिने न दिने निधो गर्दथ्यो । भाग्यले एउटा डेरावाला क्यानाडियन जोडी भएका र युनिभर्सिटी अफ म्यानिटोबासँग सम्बन्ध भएको नाताले उनिहरूको भाडावाला घर मैले पाउन सकेको थिएँ ।

त्यसताका न्युजिल्याण्ड भर थोरै नेपालीहरू थिए । धेरै जसो अकल्याण्डमा । केही नेपालीहरू कृषि फारामहरूमा र केही लिंकन र मेसी युनिभर्सिटीहरूमा । अकल्याण्डमा बसोबास गरेका नेपालीहरूमा प्रायः जसो सिभिल ईन्जिनियरहरूले आफ्नो फिल्डमा काम पाएका थिए भने अन्य फिल्डमा प्रायः जसो कामको खोजीमा नै हुन्थे । हरेक बुधवार र शनिवार निस्कने न्युजिल्याण्ड हेराल्ड अखवारमा जव भेकेन्सि निस्कने भएकोले नियालेर एक एक गरी हेरिन्थ्यो । प्रायस जव भेकेन्सि एकाउण्ट र सिविल इन्जिनियारमा देखिन्थ्यो । न्युजिल्याण्डमा इमिग्रेण्ट हुन फाराम भरेको २ महिनामा नै भिषा पाएकोले न्युजिल्याण्ड आए पछि आफ्नै फ्रील्डमा छिट्टै काम पाउँला भन्ने आशा एक अभिलाषा मात्र देखिन थालेको थियो ।

केही साथिहरु मिलेर एकजना सांसदको सहायताबाट केही राजनितिज्ञ तथा ब्यापारिबर्गहरुसँग पनि अन्तरक्रिया कार्यक्रम समेत संचालन गरेका थियौं । नेपालीहरु भने पछि प्रायः धेरैले अशिक्षित, अनस्किल्ड तथा भारी बोकेर पहाड चढ्न बलिया हुन्छ भन्ने बुझेका रहेछन । अक्ल्याण्डमा मात्रै पनि कयौं दर्जन पिचडीवालाहरु तथा इन्जिनियरहरु उचित कामको खोजीमा रहेका छन् भन्दा धेरैले आश्चर्य प्रकट गरेका थिए रे । लेवर पार्टीका तत्कालिन लीडर हेलेन क्लार्कले फर्स्ट जेनेरसन नेपालीले पाएको त्यो स्थितिबाट हतोत्साहीत नहुन सान्त्वना दिंदै योङ्ग जेनेरे जो यही कै उत्पादन हुनेछ उनिहरुको भविश्य उज्वल हुने राय प्रकट गर्नु भएकोमा हामी सबैले सन्तोषको श्वास लिएका थियौं ।

नेपालको जागिरको राजिनामाको फैसला नभैसकेकोले नेपाल जाने आउने क्रम पनि जारी नै थियो । सन् १९९८ मा नेपालबाट आफ्नो हुनेवाला ज्वाइलाई झिकाई छोरीको विवाहको काम पनि सम्पन्न गराईएको थियो । शायद त्यो विवाह न्युजिल्याण्डमा पहिलो नेपाली विवाह भएको थियो ।

सन् २००१ मा न्युजिल्याण्डमा छोरीबाट एकजना नातिको जन्म भएकोले म नेपालको जागिर राजिनामा स्वीकृत गराएर न्युजिल्याण्ड फर्केको थिएँ । मेरो जेठो छोरा आलोक प्रधानको ग्याजुयसन सेरेमोनिमा आउँदा क्राइस्टचर्च सहर मन परेकाले एउटा डेरी पसल किनेर सन् २००१ देखि नै यहाँ बस्न थालेको हो । सन् २००५ मा पसल बेचेर घुमघाम गरीयो र पार्सियल रिटायरमेण्टको रुपमा धेरै जसो समय नातिहरुसँग बिताउन थालियो ।

न्युजिल्याण्ड आउना साथ महशुस गरेका कुराहरु मध्ये किविहरु बाहिरबाट आएकाहरु प्रति अलि रिजर्व नजर राख्ने, जे कुरामा पनि यहीँको अनुभवलाई जोड दिने खालको भएको महसुस गरेको थिएँ । तर राम्रो चिनाजान भए पछि धेरै राम्रो साथी बन्ने तथा नेपालीहरुलाई सर एड्मण्ड हिलारीको नाताले धेरै मन पराउने देखिन्छ ।

सन् २००८ सालमा सर हिलारी विबु हुँदा वहाँको पार्थिव शरीरमा श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्नेमा रोयाल न्युजिल्याण्ड आर्मी पछि हामी नेपाली प्रतिनिधी थियौं र त्यसबखत हामीलाई धेरै गौरव महशुस भएको थियो ।

क्राइस्टचर्चको सन् २०१० तथा २०११ को महा-भुकम्पको अनुभव पनि एक अविस्मरणीय घटनाको रुपमा मेरो मनमस्तिष्कमा बसेको छ । यस अवस्थामा सबै मानिसहरु एक अर्कालाई सहयोग गरेको देखेर किविहरुको मानसिकतालाई खुलेर नसहाइ बस्न सकिन्न । त्यस्तै गरी सन् २०१५ मा नेपालमा गएको महा-भूकम्पबाट पिडीत परीवारहरुको सहयोगको लागी प्राप्त सहयोगबाट पनि किविहरुको उदार हृदयको उदाहरण देख्न पाइयो ।

हामी न्युजिल्याण्ड आउँदा यहाँको जनसंख्या ३७ लाख जति मात्र थियो भने अहिलेको जनसंख्या ५० लाख जती पुगेको अड्कल गरिएको छ । यहाँ पढ्न आएका विद्यार्थीहरुको संख्या समेत गणना गर्दा न्युजिल्याण्डमा नेपालीहरुको संख्या २० हजार जती पुगेको आँकडा गरिएको छ । पहिले पहिले प्रायः नेपालीहरु सिविल वर्क्समा, डेरी तथा कृषी फारामहरुका काममा मात्र सिमित भएकोमा आजकल विभिन्न सेक्टरको काममा सम्लग्न भएको देखेर खुशी लागेको छ । १९९६ तिर अक्ल्याण्डमा एउटा मात्र दर्ता भएको नेपाली सोसाइटी थियो भने अन्य शहरहरुमा सँगठनिक रूपमा भएको धेरै पछि आएर मात्र हो । स्किल्ड माईग्रेण्ट भिसा र डेरी तथा कृषी फार्महरुमा वर्क पर्मिट भिसाबाट आएका बाहेक धेरै नेपालीहरु इन्डियन रेस्टुराँ, टेक-अवेहरुबाट आएका पनि थिए भने आठ नेपाली परिवारहरु रेफ्युजी भिसाबाट पनि आई पुगे । अबको समयमा धेरै ठाउँहरुमा नेपालीहरुको संगठनहरु खुलिसकेको छ भने आठवटा फुटबल टीमहरु भई सकेको छ । केही शहरहरुमा ब्याट्मिन्टन तथा क्रिकेट खेलका टीमहरु समेत खुली सकेका छन् । अक्ल्याण्ड र क्राइष्टचर्चमा नेपाली एफ एम रेडियो समेत सन्चालनमा छन् भने नेपाली भाषाका क्लास र अक्ल्याण्डमा नेपालीज कल्चरल सेन्टर समेत सन्चालनमा आएको छ । नेपाल सरकारले केही वर्ष देखि एकजना न्युजिल्याण्ड वासी नेपालीलाई नेपाली पर्यटनदूतको रुपमा नियुक्त गर्ने गरेको छ भने हालसालै देखि अनरेरी कन्सुलरमा श्रीमती जुन हिलारीबाट नेपालीमूलका व्यक्ति श्री आत्मा राम खनाललाई नियुक्त गरेको छ ।

ए सक्छौ भने रोकिदेउ!



सुलभ भारती

मेरो मनका कथाहरु ज्वाजल्यमान भएर भर्खर त सुरु हुदैछन् । ल म निर्बस्त भएर यो ॐ शान्ती चोकको चौबाटोमा निस्कदिन्छु । मलाई बहुला भनेर मेरा हात खुट्टा बाधेर पाटनमा लगेर थुनिदेउ । मलाई थालिमा खाना नदिनु । म पागललाई कागज खान देउ, मसी पिउन देउ । हेर त मेरा मसिले लतपतिएका ओठ, बोरामा मेरो कागजको आहारा । त्यसैले मसँग खोसेर लुकाएर राखौला मेरो रहस्य राहत, मेरो जिवन स्वास । त्यति चै नगर्नु अनि हेर्नु म मसीलाई कागज मा लिपेर कमिलाको सुक्ष्म अण्डादेखी तातीसम्म, माहुरीको घरदेखी रानीसम्म, कोइलीको ओथारोदेखी कागको का का सम्म, जिवनको सुक्ष्म तरलदेखी सुहाउदो मानव मुर्तीसम्म, कल्पनाको करुणाधिमा भावनाको बिस्फोटलाई आफूले जानेको सान्त, सरल, शिक्षाको प्यासले उन्मुत्त धारामा लगेका हाम्रा रिता गाग्री यती चाडो भरिदिन्छु कि बुहारीलाई चुलो सजिलो होस्, स्कुले भविष्यको जुता पालिस होस्, जिम्मेवारीका कांधको कोटमा आईरन मिलोस सबै समय मा । यहाँ रोचक रमाउने आकृति तिमी बनाउ या घोरिएर रङ्गको रोगनले चित्र रिजाउ या अर्धले आधार दिएका छन्दहरु पछ्याएर गजल भर्, मुक्तक मार, तिमी पनि आफ्नै पहिचानको कलाकार । यहाँ तिमी पनि मर्नु भएन, म त मर्न जन्मिएकै होईन ।यो दुख र सुख पाउने र भोग्ने मान्छे चेलीलाइ पानीले भिजाउछ, आगोले सताउछ । पुष माघको मध्यान्नको तुसारो छलेर जब माधुरी तिम्रो रोम् रोममा ठण्डिको राहत पुर्याउछे तब अघाबै मात्र तिमी कालले जितेको निद्रालाई बिर्सिएर एकछिन फेरी निहत हुन्छौ । ए छेकन मलाई मेरा कोठाका पर्दाहरु, मेरो कोठा मेरो नेपाल, यी पर्दा पहाड । मेरो जोडको सहायक सुनुस्-----

एउटा यस्तो महल छ
आंखी झ्यालहरु पछाडि
मेरो देशको भन्नु पर्दा
काया पलटका छन
विशाल हिराका खम्बाहरु
पगलन्छन तीनका मोतीहरु
जसै सङ्गित बज्नु थाल्छन्
झर्छ झरण
जसै मादल मद्मदाउछन ।
यी डाडा काडा
यी पर्दा महलका
चल्छ हावा जसै
पर्दा नाच्न थाल्छन्
म थाक्छु यसै के कराउछु
ती त्यही गुनगुनाउछन ।
एउटा यस्तो महल छ
मेरो आंखी झ्यालहरु पछाडी
मेरो देशको भन्नु पर्दा
लजालु नदिहरु छन छिप्टै
डाली डाली रुझाउछन्
तर्पन पानीमा शृङ्खलाको
मन मुटु रिझाउछन ।

मलाई सक्छौ भने रोकिदेउ, म भगौडे भाग्दैछु । म नेपाल, यस्का पुरातात्वयिक महत्वका, बुद्धका मुर्तीहरु, भैरवका दाते र लिडे स्तम्बहरु, पशुपतिको गण नाइके नन्दी देखी चन्दन ओखल, मनकामनाको गजुर, पाथिभराको पहिरन, दक्षिणकालिको घन्टि, सिद्धी बिनायकको सुन, गुह्रस्वरिको स्तम्भ बोकेको कछुवा, माहाङकालको सुरा कचौरि, सन्झुटाको रहस्य, भक्तपुरको दतात्रे देखि, पचपन्न झ्याले दरवार, न्यातपोललाई मुटुमा राखेर जादै छु, बासुकी नागमा लडेका बुढानिलकन्ठको खुट्टाको बुढी औलाको चित मेरो मनभित्र कोरिएको छ ।

यस्ता धेरै धेरै कुराहरु छन जुन कुनै यन्त्रले स्क्यानइड गर्न सक्दैन, मेरो पेट भित्र सुक्ष्म क्यामरा छिराएर कुनै डिटेक्टरले रहस्य बाताउन सक्दैन । हो म खुलेआम नेपाल आमाका अंगहरु मनमा कैद गरि भाग्दैछु । मलाई सक्छौ भने रोकिदेउ ।

लघुकथाहरु

परिभाषा

“छ्या हजुरलाई आफ्नो प्रेम प्रदर्शन गर्न पनि आउन्न, कमसे कम आजको दिनमा त यसो फूल सुल दिनु नि । उता पल्लो घरमा बिहानै श्याम बाबु ले फूलको गुच्छा किनेर ल्याएर दिइसके आफ्नी श्रीमती लाई ।” उनी भात पकाउँदै थिइन् । “मँ त सक्दिन यस्तो लोकाचार पार्न ।” सिन्कमा जम्मा भएका भाँडा मस्काउँदै मैले भनें ।



मदन पौडेल
लण्डन

फागुन महिनाको बिहान भएकोले चिसो अझै घटेको थिएन । “जाउँ हिनु घाममा बसौं । सानो आगोमा बसालेपछि ढालमा सिठी लाग्छ, तरकारी बाहिरै केलाउँला । राइस कुकरमा पनि आँफै भात पाक्छ ।” धेरै बेर किचनको चिसोमा बसेर होला उनले भनिन् । “तिमी जाँदै गर मँ यत्ति भाँडा पखालेर आउँछु ।” मैले श्रीमती लाई भनें । उनी निस्किएन् ।

म केही क्षण पछि हातमा दुई गिलाँस चिया लिएर निस्किएँ । उनले दुई वटा बस्ने मोहडा आँगनमा राखिसकेकी रहिछन् । हामी घाम ताप्यै चियाको चुस्की लिंदै, गफ गर्दै हिउँदै सिमी केलाउन थाल्यौं ।

“हैन भात अझै पकाएकी छैनस् ? भोक लागि सक्यो ।”

“हिजो बेलुकाका भाँडा अगि भर्खर माँझेर सकें, यत्ति सकेर बसाल्छु ।” पल्लो घरबाट श्याम र उसकी श्रीमती कमला बोलेको सुनियो । एकै पटक हामी दुवैका आँखा उताबाट आएको आवाजले गर्दा पल्लो घर तिर गए । श्याम चियाको कप अगाडी राखेर पत्रिका पढ्दै घाम ताप्यै थिए । अलिपर कुनाको चिसोमा बसेर कमला लुगा धुँदै थिइन् ।

खबरदारी

सकिनसकी महीनौँलाई पुग्ने खानेकुराको भारी बोकेर घर तिर हिँडै थिएँ । निधारबाट पसिना बगिरहेको थियो । बोकेको भारी बिसाएर हातले पुछौं कि नपुछौं दुविधा मा थिएँ । “ओ दाइ पसिना पुछ्नु न, किन नपुछेको ? कि डराएको ?” कतैबाट आवाज आयो । बोकेको भारी गरुडगो थियो, त्यसैले पछाडी र यताउता नफर्की “छैन, छैन किन डराउनु” भनें ।

“के, के किनु भो ?” उसले सोध्यो मैले किनेर ल्याएका सामानको लिस्ट बताउँदै गएँ । मैले बताएका सामानहरु सुनेपछि ऊ हाँस्यो अनि सोध्न थाल्यो “गाडी नकिनेको ? टीभी नकिनेको ? कपडा नकिने को ? प्ले स्टेशन नकिनेको ?” उसले सोधेका सामानहरु नहुँदा पनि मलाई बाँच्न कुनै समस्या पर्ने थिएन ।

“तिमी को हो ? तिम्रो परिचय ?” धेरैबेर सम्म पनि ऊ मेरो पछि पछि आएपछि मैले सोधें ।

“मँ भाइ हुँ ।”

“अनि नाम नि ?”

“रस ।”

“काम ?” मैले सोधें ।

“दुनियालाई तर्साउने नाममा म सचेत बनाउन सक्छु कि भन्ने लागेर आएको, सोहि कोशिश गर्दैछु ।” उसले आफ्नो आगमनको उद्देश्य प्रष्ट पार्यो अनि अगाडी भन्यो “तपाईंलाई थाहा छ ? विकासका नाममा यति धेरै प्रकृति को विनाश भयो त्यसलाई रोक्ने तिर कसैले पनि ध्यान दिएनन् । मैले आतंकित पारेपछि हेर्नु त यो तीन महीनामा विश्वमा स्वच्छ हावाको प्रतिशत कति बढेको छ ।”

उसका कुराबाट मैले उसलाई चिनिसकेको थिएँ । “मान्छेको जीवन लिएर आतंक फैलाउनु उचित हो र ?” मैले डराउँदै सोधें । “अहिले सम्म त मैले आफ्नो जीवन बाँचीसकेका र बाँचेर पनि क्वालिटी जीवन बिताउन नसकेको जीवन मात्र लिएको छु अझैपनि प्रकृति बचाउन तिर सचेत भएनन् भने म नयाँ नयाँ रूपमा आउने छु, त्यति खेर भने कसैलाई छाड्ने छैन । सचेत रहनु है दाइ ।” एति भनेर उसको आवाज रोकियो ।

निकै बेर ऊ नबोलेपछि मैले उसलाई बोलाएँ “ए भाइ, भाइरस” उसको उत्तर आएन । सायद ऊ मलाई पनि आक्रमण गर्ने सोचमा मेरो पछि लागेको थियो । धन्न मैले निधार मा बगेको पसिना हातले पुछिन । नत्र मलाई पनि समात्ने थियो ।

मानव आचरण र कोरोना भाइरस



प्राध्यापक खगेन्द्र आचार्य
विराटनगर १० नेपाल

कोरोना महामारीलाई कोभिड-१९ नाम दिइएको छ । यस रोगको उद्गम डिसेम्बर २०१९ मा भएकोले यसरी नामाकरण गरिएको हो । पच्चिस लाख भन्दा बढी मानिसको ज्यान लिईसकेको यस महामारीले मानव सभ्यतामा ठूलो आक्रमण र क्षति पुर्याएको छ ।

विश्वका अत्यन्त विकसित एवं आर्थिक रूपमै सम्पन्न राष्ट्रहरू समेत यस महामारीको चपेटामा परेका छन् । यी राष्ट्रहरूले नै ठूलो जनधनको क्षति पनि व्यहोर्नु परेको छ । यस महामारीको शुरुवात संगै मानव समुदायमा सामुहिक एवं व्यक्तिगत आचरण र व्यवहारमा परिवर्तन गर्ने तथा परिस्कृत गर्ने परिपाटी शुरु भएको पाईन्छ । यस लेखमा कोरोना सम्वन्धि विज्ञ विचार एवं प्राविधिक विषय भन्दा फरक मानव आचरण एवं मानव व्यवहारले ल्याएको सकारात्मक परिवर्तन तर्फ चर्चा गर्ने प्रयास गरिएको छ । कोरोनाको महामारीसंगै आम मानिसमा आएको सजगता र सरसफाई प्रतिको सोचलाई उच्च मुल्यांकन गरिएको छ । यसमा वाहिर निस्कदा अनिवार्य मास्क लगाउने, एक अर्का व्यक्ति विच दुरी कायम गर्ने देखि पटक सावुनले हात धुने, सेनिटाईजरको प्रयोग गर्ने सजकता सम्मलाई लिन सकिन्छ ।

हामी पूर्विय संस्कारमा हुर्केका हरूले अर्को गर्व गर्नु पर्ने कुरा के पनि छ भने एक अर्कालाई अभिवादन नमस्कारवाट गर्ने हाम्रो प्रचलन आज संसारले अंगालेको छ । भेट हुँदा हात मिलाउने वा एक अर्कालाई छुने चलन हाम्रो संस्कृति होईन । त्यसैले हामा पूर्वजले जे गर्ने गर्दथे त्यो सही रहेछ भन्ने पनि आज सावित भएको छ । हात नमिलाउने सिलसिलामा आज कुहिनो मिलाउने वा मुट्टीले छुने प्रचलन पनि पश्चिमाहरूमा देखिने गरेको छ । जे भए पनि भिन्दा भिन्दै वातावरणवाट भेट भएका व्यक्तिले एकै पटक हात मिलाउने, गला मिलाउने, अथवा एक अर्कामा टाँसिने कार्य स्वास्थ्यको दृष्टीकोणवाट ठीक होईन भन्ने कुरा स्थापित भएको छ ।

हाम्रो पूर्विय संस्कारमा मानिस वाहिरवाट घरमा आउँदा हात खुट्टा धोएर मात्र भित्र प्रवेश गर्नु स्थापित कुरा हो । अहिले पनि गाउँ घरमा पिढीमा पानीको भाँडो राख्ने र आउँनेले हात खुट्टा धुने चलन देख्न सकिन्छ । तराईका आदीवासी समुदायमा त झन अनिवार्य रूपमा वाहिरवाट आउने जोसुकैलाई प्रवेश अगाडि नै पानी दिने चलन प्रष्ट देखिन्छ ।

आज घरका साना नानीहरूले पनि घरमा आफूभन्दा ठूला सदस्यलाई हात धुने प्रक्रिया वारे सिकाई रहेको पाउँछौ । टेलिभिजन विज्ञापनको प्रभावले यीनीहरू हात धुने प्रक्रियामा निपुण भएको पाईन्छ । हात कसरी मिच्ने, हत्केला औँला कसरी मिच्ने भन्ने वारे घरका नानीवावुहरू उत्कृष्ट शिक्षक हुन सक्छन् । यो सतर्कताको परिणाम स्वरुप आज रुचा-खोकी देखि अन्य सरुवा रोगका विरामी अस्पताल आउने क्रम घट्दो रहेको हाम्रा विज्ञहरूले समेत स्वीकार गरेको अवस्था छ ।

आज शहरी सभ्यतामा लुगा धुनका लागि वासिड मेसिनको प्रयोग गरिन्छ । तर हाम्रो ग्रामिण समाजका दिदी वहिनीहरूले हातले लुगा धुदा हात स्वत प्रशोधित (स्यानीटाईज) हुने हुँदा यो शैली उपयुक्त देखिन्छ ।

झण्डै एक वर्षदेखी रहेको कोरोनाको निरन्तरताले गर्दा मानिसको सामाजिक, आर्थिक, एवं मानवीय पक्षमा अनेकौ नकारात्मक प्रभाव परेको पाईन्छ । सामाजिक पक्षमा परेका असरहरु वारे लामो समयसम्म इष्टमित्र कसैसंग पनि भौतिक रुपमा भेटघाट हुन नसक्नु एउटा पक्ष रहेको छ । यसवाट मानिसमा (खासगरी युवा पुस्तामा) मानसिक समस्या श्रृजना भएर कयौं घटनाहरु समेत भएका छन् । निस्कृय रहनु पर्दा वलात्कार, यौन हिंसा जस्ता समस्यामा वढोत्तरी भएको खबर समेत आएका छन् । त्यस्तै भेट घाट हुन नसक्रे अवस्थाका कारण कतिपय घरायसी एवं पारिवारिक काम पूरा हुन नसक्दा समेत समस्या श्रृजना भएका हुन् । कोरोनाको असर कम हुदै गएपछि यसमा सुधार हुदै गरे पनि त्यस वेलाको प्रभाव अझै रहेको छ । सामाजिक संस्कार एवं भेटघाट समेत प्रभावित भएर आपत परेको परिस्थितिमा समेत परिवार एक्लिएको छ । महामारीको प्रकोप वढ्दै गरेको वेला त देश भित्र र वाहिर रहेका आफन्तजन समेत अव भेट नहुने हो कि भनेर हतोत्साहित भएको अवस्था पनि देखियो । यता कोरोनाको खोप पत्ता लगाएर उत्पादन वितरण हुन थाले पछि र यसको प्रभाव समेत कम हुदै गएकोले मानिसहरु पून आशावादी भएका छन् । उनिहरु आफ्नो दैनिकी र व्यवसायमा फर्किन थालेका छन् । माहाभारतमा एउटा सन्दर्भ आउँछ, आफ्ना सवै भाई वेहोस भई ढलेपछि स्वयं पानी पिउन गएका युधिष्ठीरलाई यक्षले अन्तिम प्रश्न सोधेका थिए, संसारको सवै भन्दा ठूलो आश्चर्य के हो ? त्यस प्रश्नको जवाफमा युधिष्ठीरले भनेछन्, आफ्नो मृत्यु निश्चित छ भन्ने थाहा भएर पनि मानिस आफ्नो कार्यमा सदैव व्यस्त रहनु नै ठूलो आश्चर्य हो । यस कोरोना महामारीले पनि मानव समुदायलाई त्यसरी नै हल्लायो । तर जव प्रकोप कम हुन थाल्यो मानिस आफ्नो नियमित कार्यमा जुटी नै हाल्यो । यो खोपको उपलब्धीले यसलाई झनै सहज बनाई दियो ।

पश्चिमा देशहरुमा यस प्रकोपको दोस्रो लहर आएर पुन वन्दा वन्दी गर्नु पर्यो भने यसले मानिसको व्यक्तिगत स्वतन्त्रता हनन गर्यो भनेर त्यहाँका सरकारलाई आरोप लाग्यो । प्रकोप नियन्त्रणका लागि सरकारले लगाउने प्रतिबन्धवाट द्वन्द्व श्रृजना भएका अनेक घटना प्रकाशमा आएका छन् । यता हाम्रो समाजमा भने प्रकोप घटेर जन जीवन सामान्य हुदै गर्दा आम मानिसहरु आवश्यक विधी र अनुशासनको ख्यालै नगरी खुलेआम दैनिकीमा समावेश भएको पाईन्छ । यस वाट हाम्रो जस्तो समाजमा झन चुनौति थपिएको छ ।

नेपालको खुल्ला अन्तर्राष्ट्रिय सीमानाको कारण पनि कोरोना वा अन्य यस्तै प्रकोप रोकथाम गर्न असहज भएको प्रत्यक्ष अनुभव गर्न पाईयो । सीमा व्यवस्थापन अनिवार्य सर्तको रुपमा लिनु पर्ने विषय देखियो । खुल्ला सीमानाले देशको आर्थिक, सामाजिक, एवं सांस्कृतिक विकासमा वाधा पुर्याएको विषय यस पटक सवै नेपालीले अनुभव गरेकै हो । त्यसैले सीमा व्यवस्थापनलाई उच्च प्राथमिकता दिनु पर्ने सवै राजनीतिकर्मको चासो र चिन्ताको विषय वन्नु पर्ने देखिन्छ ।

व्यक्तिगत आनी वानी व्यवहारमा परिवर्तन गरेर आफ्नो जीवनशैलीलाई सहजता तिर लैजाँदा यस्ता किसिमका प्रकोपको नकारात्मक प्रभाव कम गर्न सकिने हुँदा सवैको ध्यान जानु आवश्यक छ । त्यसैले आफ्नो दैनिकी खानपान, व्यक्तिगत सरसफाई एवं प्राकृतिक जीवनशैली र हाम्रो पूर्विय दर्शन वढी उपयोगी हो कि ? सवैले मनन गरौ ।

दिउँसोको देवरानीको त्यस्तो कुराले मलाई रात भरी निन्द्रा नै परेको थिएन । त्यसरी सुत्न नसक्दा छोराको बिहे गरेका जति सबै इष्ट मित्रहरू सम्झन पो पुगेकी थिएँ म त त्यति बेला ।

सम्झने क्रममा पहिले त आमाको नै याद आयो, आमा पनि दाईको बिहेमा दाईलाई अन्माउँदा हातमा भएको दहीको कटौरालाई पछ्यौरीले छोपेर चम्चाले खुवाउँदा । आवाज बिना नै आमाले आँशु झारेको मलाई राम्ररी सम्झना थियो । दाईले पनि आमाको अनुहार पुलुकु हेरेर नरमाइलो मानेको त्यो क्षण पनि याद थियो ।

अनि अस्ति भर्खर भदाको बिहे हुँदा भाउजू पनि त छोरो अन्माए पछि कोठा भित्र आएर कस्तरी रुनु भएको थियो । छोरो अन्माएर कोठा भित्र पसेर रुने मैले अरु थुप्रै साथी-भाई र दिदी बहिनीहरू देखेकी थिएँ । भाउजू रूँदा रूँदै भन्नु भएको थियो, “के अब छोरो को माया घट्छ र नानी ?” अनि मैले पनि भाउजूलाई फकाउँदै भनेकी थिएँ, “कहाँ त्यस्तो हुन्छ र, न त छोरोले हजूरलाई गर्ने माया घट्छ । न त हजूरले नै छोरोलाई गर्ने माया घट्छ ।”

मेरी साथी रमा त झन् छोरी नै अन्माए सरी आवाजै आउने गरी रोएकी थिई । त्यस्तै अर्की साथी रेणु पनि त्यसरी नै रोएकी थिई । रेणुको छोरो त झन् आमा रोएको देखेर आँशु बररर झारेको थियो । बिचरो छोरो भएर त होलानी आवाज निकालेर रुन नसकेको छोरी जस्तै गरेर । त्यति खेर मेरो मनले एउटा कुरो सोचेको थियो । आफु दुई छोरा की आमा भएर नै त होला नि त्यस्तो सोचाइ आएको ! छोरो भाग्यमानी भएन । आमा बन्दा खेरिको हृदय जान्न नपाउँदा । म भाग्यमानी भइँन छोरी अन्माएर रुन नपाउँदा ।

सम्झनाका लहरीहरूले मेरो मनको भावनामा खूब बयली खेलिरहेका थिए । छोराका वचनका कुराहरू याद आइरहेका थिए त्यति खेर । दिनहुँ सुत्नु अगाडि छोरोले मेरो कानको छेवैमा भएको कपाल बटाउँदै सुत्ने गर्थ्यो । उसका चोर औँलाले मेरो कान को छेवैको कपाल बटारेर होला बेरिएर घुंगरिलो भएको थियो । उसले पनि त मेरो हात तानेर आफ्नो कपाल बटार्न लाउँथ्यो । उसको कपाल छोटो भएकाले मलाई बटार्न मिल्दैनथ्यो । मैले उसको कपाल बटार्न नपाएकोमा उ खित्का छोडेर हाँसे गर्थ्यो ।

छोरो साह्रै ज्ञानी थियो । एक दिनको कुरा हो ! मेरो छाति एक्कासी दुख्दा मैले हातले छाती समाउँदै थिचेकी थिएँ । छोरो सानै थियो, तापनि उसले बुझेछ क्यारे मैले छाती थिचि रहेको हातलाई समाउँदै भनेको थियो, “आमा अब बाबु आमा बुबु खाँदैन, अब बाबु आँई बुबु खान्छ । आमा नरोउ !” उसले सोचेछ कि उसले आमाको बुबु खाएर आमाको छाती दुःखेको भनेर । उसलाई के थाहा थियो र ! यो छाती माभएको उसैका निम्ति भनेर सिंचिएको दूध खूवाउँदा कति आमाको हृदय हर्षले रोमाञ्चित हुन्छ भनेर ।

शायद छोरी भएर जन्मेको भए यो अनुभव गर्न सक्थ्यो उसले पनि । विचरो छोरो भएर जन्मेको छ । यो हर्ष को क्षण उसका लागि सँधै नै अनविज्ञ बनि नै रहने छ । उसलाई पेटमा खूब काउकुति लगाउन पर्थ्यो । अनि ऊ पनि मलाई त्यसरी नै काउकुति लगाउँथ्यो र मैले पनि उसले जस्तै गरेर खूब हाँस गर्थ्यो । यस्तै अनगिन्ती सम्झनाका लहरीमा मैले रात बिताएकी थिएँ ।

छोरोको बिहेको दिन पनि आयो । छोरो अन्माउने बेला भयो । “हैन, दही खै ?” ससुरा बाले भन्नु भएको थियो । भित्र गएर भाँडामा भएको दहीलाई साईतमा लाने ठेकीमा खन्याई दिएँकी थिएँ । सासू आमाले दूबो को माला र अक्षताको थाल समाउँदै मलाई बोलाउनु भएको थियो । “हैन निस्क न साईत भै सक्थ्यो, छोरो अन्माउने बेला भयो ।” मेरी आमाले पनि भन्नु भएको थियो “दही कटौरामा ल्याएकी छु हिँड्ने बेलामा खुवाउनु पर्छ ।” आमाले अर्को हातको कसार देखाउँदै भन्नु भएको थियो, “यो सगुन हो । हिँड्ने बेलामा छोराले कन्ये केटीलाई दिनु पर्छ ।”

छोरो बेहुलाको रुपमा निकै राम्रो देखिएको थियो । “ल ! ल ! साइत भयो भयो । ससुरा बाको फेरि अर्को आवाज थियो । छोरो अन्माउने शब्दले मेरो मन भारी भैसकेको थियो । रुने सरी गरी ! तर अँह रुन दिइँन मनलाई । म रोएँ भने त छोरोलाई नरमाइलो हुनेछ । मेरा दुबै हात एक्कासी थर्रर कामेका थिए । हातमा भएको दही नै पोखिन्छ कि सरह । मेरो हात कामेको थाहा पाएको थियो छोरोले । उसले मेरो हात च्याप्प समाउँदै मेरो हातबाट मिलाएर चम्चाले दही झिकेर खाएको थियो । !

अनि कसार पनि लिएर कन्ये केटीलाई दिएको थियो । म हेरी बसेँ, तर रोएकी थिइँन । मेरो मन भने भित्र भित्रै छट्पटी रहेको थियो । रुन नसकेर होला

किन किन मलाई भने एक्कासी उसले सानोमा बटारेको मेरो घुंगरिएको कपाललाई देखाउन मन लागि रहेको थियो । मेरो छाती दुख्दा उसले मैले बुबु खाएर हजूरको छाती दुखेको हो भनेको छातीको हृदयमा उसलाई लगाउन मन लागि रहेको थियो । आँखामा लगाएको गाजल साइँली औँलाले निकाल्दै सानो छँदा लगाई दिने गर्थे, कसैको नजर नपरोस् भनेर ।

तर त्यस दिन आँखाको गाजल आँखाबाट झिकेर उसलाई लगाइदिन सकी रहेकी थिइँन, नजर नपरोस भनेर । म भावुक निकै भै सकेकी थिएँ । उसले मेरो अनुहार खूब हेरिरहेको थियो । सबै कुरा बुझे सरी । आँखा भित्रै बयली खेलिरहेको आँसु आँखा को कुनामा देखा परेछ कि क्या हो ? छोरोले चोर औँलाले टपक्क छोपेर भनेको थियो, “आमा आँखाको गाजल लगाई दिनु होस न, नजर नपर्नलाई ।” मैले पनि हत्त न पत्त साइली औँलाले बग्नै लागेको गाजल झिकें र थपक्क उसको देब्रे पट्टीको निधारको भागमा लगाई दिएको थिएँ ।

अनि उसले मलाई आफ्ना दुवै हात मेरा दुवै गालामा राख्दै भनेको थियो, “आमा मलाई अन्माउनु होस् न !” मैले पनि चुपचाप रातो फूल उसका शिरमा राख्दै, राता अक्षता निधारमा लगाउँदै छोरो अन्माएकी थिएँ । हो, छोरो अन्माएकी थिएँ ।

कथा पढ्दै गरेकी अदितिका दुबै आँखाबाट बिस्तारै आँशु खसिरहेका थिए ।

बदलिएको मन, समय र सम्बन्धहरू



अन्जान मुना
नर्थ आइल्याण्ड

बाआमाका बारे केही लेख्न खोज्नु पनि एउटा भ्रम हो सायद । समुद्रबाट अन्जुलीमा आखीर कति पानी उठाउन सकिएला? बाआमा समुद्र हुन । आमा धर्ती हुन, बा आकाश हुन । आमा ममताकी खानी हुन, बा त्यहि ममताको कारण हुन । आमा खुसी किनिदिन्छिन, बा खुसीहरूका बैङ्क हुन । यहाँ धेरै लेखिए आमाका बारे कथा, कबिता, गीत र गजलहरू । आखीर बा किन सधैं ओझेलमै छन? के बाको संघर्षको ब्याख्या र विश्लेषण छैन यहाँ?

बाआमा अपहेलित छन आफ्नै छोराबुहारीहरूबाट । केहि छोराबुहारी पनि अपहेलित छन बाआमाहरूबाट । आखीर माया, ममता र संस्कारले किन बलियोसंग बाँध्न सकेन एउटा घर? किन यति धेरै अमानवीय व्यवहार एउटै घरभित्र? कतिपय समस्याहरू बाआमाको पुस्तासंग छोराछोरीको पुस्ता नमिलेका कारण भएका छन । तर जे भन्नुस्, संसारमा आफ्ना बाआमा जति सुन्दर ब्यक्ति न त तिम्रो प्रेमी वा प्रेमीका हुनेछन न त तिमीले हासिल गरेका तिम्रा उपलब्धिहरू नै! बाआमालाई कोहीसंग पनि तुलना गर्न मिल्दैन । मलाई लाग्दछ संसारमा बाआमा हुने मान्छे कहिल्यै गरीब हुँदैन ।

आफ्नो प्रेमी वा प्रेमिकासंग घन्टौं सम्म बोलेर मोवाइल नै स्वीच अफ हुने गरी कुरा गर्दा पनि कतिपय छोराछोरी बाआमासंग कुरा गर्न भ्याउदैनन् । छोराछोरीहरूलाई आफ्ना बाबाआमासंग पाँच मिनेट पनि नबोलेका गुनासाहरू बाआमाबाट सुनीन्छन ।

जन्मदिन, वा बाआमाको मुख हेर्ने दिन वा बिवाह वार्षिकोत्सवका दिन कति बाआमाहरू असरल्ल छरिन्छन फेसबुकका भित्ताभरी । जसरी छरीन्छन, त्यसरी नै हराउँछन पनि । आफू गुमनाम बसेर, खाई नखाई पैसा वा सामान जुटाएर छोराछोरीको सुन्दर सपना र भविष्य खोज्ने कयौं बाआमाहरूलाई भेटन बृद्धाश्रम अथवा बाटाका गल्लीगल्लीमा पुग्नु परेको छ आजकल । आफूलाई नयाँ कोट पाइन्टमा वा नयाँ डिजाइनको अर्धनग्न कपडामा देखाउन/देखीन बानीपरेका छोराछोरीहरूलाई लाज लागीदिन्छ बाको त्यो थोत्तो र मैलो कोट अनि आमाको फाटीसकेको फरिया र चोलो हेर्नलाई ।

चाउरी परेका बाआमाका अनुहार, ठेला उठेका हात समाउनबाट तर्किदिन्छन छोराछोरी । आमाले पकाएका परिकार मिठो मानेर खाने छोराछोरीहरू आजकल बिदेशी बरगर र पिजाहरूमा छाक टार्छन । हप्तौदेखी पन्द्रौसम्म भातको सितो पनि नदेख्दा बल्ल याद आउँछ आमाको । आमाले पकाएका मिठा परिकारहरूको । बच्चामा बाआमालाई घुक्छ्याएर, रिसाएर, खान्न म भनेर रोएका दिनहरू लामो समयपछि संझनामा आइदिन्छन जब आमाले पकाएर खुवाएका यादहरू ताजा बनेर आइदिन्छन । सहर पसेपछि गाँउघरको खाना, खेलौना र बालापन सबै थोकले छोडीसक्यो । बचपनमा बिहानको भात ध्युमा चर्चरी भुटेर दिँदा नखाने छोराछोरीहरू आजकल फ्राईडराइशका पछि दौडीन्छन ।

सानका साथ, एस.यु.भी र बुलेट बाइक हुइक्याएर हिड्ने छोराछोरीहरूले बिर्सिसके बा'को पिठ्युमा 'हट घोडी हट'खेलेको । घण्टौ लगाएर गरेको हवाई र बाइक राइडबाट सेल्फी फोटो र भिडियो आउँछ फेसबुक, इन्स्टाग्राम, स्न्यापच्याट अनि टिकटकमा । हिट हुनु छ सामाजिक संजालहरूमा । घन्टौ लगाएर नोटिफिकेसन हेर्नेहरूलाई फुर्सद कहाँ होला बाआमालाई भिडियो कल गरेर हेर्न? धेरै समयदेखी कुरा नभएका कारण पीरैपीरमा बाआमा फोन लगाउँछन छोराछोरीलाई । यता उनीहरू भने काममा छु पछि फोन गर्छु भनेर राखीदिन्छन । छोराछोरीको फोन पर्खीदा पर्खीदैमा कति दिन कति रात बिल्छन उता, यता छोराछोरी भने काम सकिसक्दा प्रेमी/प्रेमीकालाई मेसेज गर्न पुग्छन, म निस्कीसके कामबाट । प्रत्येक घण्टा फोन र मेसेज हुने पार्टनरका छेउमा बाआमाहरू भने कतै परै छुटीसक्छन ।

छोराछोरीको आवाज सुन्न, फोन आउला कि भनी पर्खीएर बस्ने बाआमाहरूले पर्खाईमै धेरै दिनहरू काटेकाछन । आफ्नो सन्तानको खुसीको लागी, सुखको लागी, उन्नती, समृद्धी र उत्तरोत्तर प्रगतिको लागी आमा मन्दिर धाउँछिन । आकाशबाट तारा झर्दा छोराछोरीकै खुसी माग्छिन आमा । सबै सन्तान बराबरी हुन्छन आखीर बाआमाका लागी तर बिस्तारै छुट्टीदै जान्छन छोराछोरीहरू । विवाहपछि, छोरो छुट्टीन्छ, छोरी विवाह गरेर आफ्नो घर जान्छे, बाआमाहरू बुढेशकालमा एकलै छोडिन्छन ।

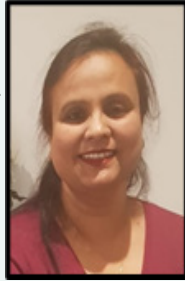
ठूलूला सफलता प्राप्त गर्ने होडबाजीमा होमिन्छन छोराछोरीहरू । टाडा पुग्छन बसाँई सार्दासाँदै । कति बिदेसिन्छन, कति गुमनाम भइदिन्छन । छोराछोरी हराएकोमा, सम्पर्क बिहिन भएकोमा कति बाआमाहरू टेलीभिजनमा देखीन्छन सहारा खोज्दै । उमेरले डाँडा काट्दै जान्छ, हातपाउ बस्दै जान्छन बाआमाका । चाहिएको हुन्छ साहारा, तर बाआमा बिवश हुन्छन छोराछोरीका यादमा आसु खसाउन । बिदेश वा सहरमा बस्ने छोराबुहारी, छोरी ज्वाइँहरू बेलायत र अमेरीकातिर हानीन्छन छुट्टी मनाउन । बेलायत अमेरीका जान नमिल्नेहरू बिना भिसा वा सजीलै भिसा लिन मिल्ने देशहरूतिर लाग्छन । आखीर बाआमा एकलाको एकलै । नेपाल के जानु? युरोप, अमेरीका अथवा बाली जानुपर्छ भन्छन । समय संगसंगै दुरबिनले संसार हेर्ने बेला भईसक्दा पनि आखीर के ले छेक्छ छोराछोरीहरूलाई बाआमाको दुख हेर्न? उचाईमा चढ्दै गर्दा टेकेको धरातल किन बिर्सिन्छ मान्छे? आमाको काख र बा'को काँध भन्दा सुनौलौ र सुरक्षीत ठाँउ कदापी हुनेछैन त्यो बिदेशी हवाई यात्रामा । छोराछोरी फर्कीएर घर आउने आशामा चुपचाप बसीरहन्छन बाआमाहरू आफ्नै छोराछोरीहरूले दिएको एकलोपनसंग । दश जना छोराछोरी चुपचाप हुर्काउने बाआमालाई, आखीर दश जनाले दुईजनालाई किन बुढेशकालमा हेर्न वा संगै राख्न सक्दैनन?

मेरो चेतावनी यहि छ नयाँ पुस्तालाई, बुढेशकालमा सहारा कति जरूरी छ? भबिष्यमा तिम्रा छोराछोरीले दिएको एकलोपनले महसुस हुनेछ । अनि बल्ल थाहा हुनेछ तिम्रीलाई, तिम्री कहाँ कति बेला चुकेछौ?

नेपाली कविताहरू

मन

डा. मिरा त्रिपाठी



पखालेर पिडाहरू धुने मनै त हो
भिजे पनि आँखाहरू रुने मनै त हो ।

शिखर चुम्न चाहानेले देखु पर्छ सपना
उसै पनि उडि चन्द्र छुने मनै त हो ॥

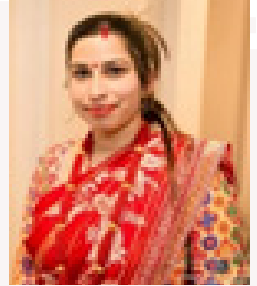
निराशा र आशा बीच जब चल्छ द्वन्द्व
कस्ले सक्छ बेग थुन्न? थुन्ने मनै त हो ॥

तिमिले हान बचनबाण या त हानु मैले

छिया छिया दुबैतिर हुने मनै त हो ॥

आमा

विमला न्यौपाने



सात समुन्द्र पारी पनि आशिर्वादको सन्देश पठाउछिन
सम्झेर हर रात मलाई नै सिरानी भिजाउछिन

सक्दिन तिर्न दुधको भारा यो जीवन भरी म के गरुँ
अर्को जन्म पाएछु भने तिम्रै कोखमा जन्मन पाउँ

धेरै रातहरू अनिदो भयौ कहिल्यै मिठो निद्रामा परिनौ
मलाई मागेर भएनी खुवायौ तर तिम्रो पेट कहिल्यै भरिनौ

मलाई ठुलो मान्छे बनाउन तिमिले धेरै दुख झेल्नु पर्यो
बुढेसकालमा साहारा नपाइ तिम्री एकलै खेल्नु पर्यो

तिम्रो हातको घाउमा झुम्रो बाधि मलाई एम ए पढायौ
तिम्रो बाध्यता थियो होला रुदै मलाई जहाज चढायौ ।



दीपक प्रधान
नारायणगढ, चितवन ।

स्वार्थको भीडमा, जीउँदो लाश, अनन्त खाडलमा, बचेको आस
त्रास र आसमा, जिउने प्रयास, मानिसको चोला, फोहरको रास

दुःख र आँसु, मनको साथी, ईच्छा र खुशी, सुनको पाथी
बाँच्ने रहरमा, बगेको रगत, मुर्दाको सहरमा, कोही हुन्न माथि

सत्य बोलीमा, घृणाको प्रभाव, बदलिँदो युगमा, बदलेको स्वभाव
जिवनको दोसाँध, मृत्यूको काख, भेटिन्न कतै, प्रेम र सद्भाव

ज्ञान र गुण, बाँडेको राम्रो, रिस र राग, त्यागेको राम्रो
तेरो र मेरो, यदि बुझ्यौ भने, संसारका सृष्टि, सबै नै हाम्रो

अब हतियार समाउछुँ



डा .सुनिल
ढकाल

भो कलम कति समाउनु,
अब हतियार समाउछुँ
देश लुटि कमाउने,
त्यो मतियार समाउछुँ

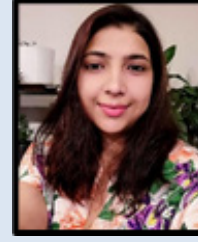
कुलो मिच्यो, आली काट्यो,
दाजु भाइ भन्दै
साँध मिन्न पल्केको,
त्यो सधियार समाउछुँ
भो कलम कति समाउनु,
अब हतियार समाउछुँ

भन्थ्यो दोस्ती अटूट छ,
स्वार्थ पुरा नहुन्जेल
अंगालो हाल्दै छुरा रोप्ने,
त्यो यार समाउछुँ
भो कलम कति समाउनु,
अब हतियार समाउछुँ

देशको सच्चा पुत्र हुँ!
भन्थ्यो देश म बनाउछुँ
तर आफ्नै आमा बेच्ने,
त्यो कुलङ्घार समाउछुँ
भो कलम कति समाउनु,
अब हतियार समाउछुँ

बलात्कार, भ्रष्टाचार
बिकृतिले आक्रातं छ समाज
जुकासरी चुसिराख्ने,
त्यो गद्दार समाउछुँ
भो कलम कति समाउनु,
अब हतियार समाउछुँ

यो हाम्रो न्युजिल्याण्ड



इन्दु काप्ले
क्राइस्टचर्च न्युजिल्याण्ड

विशाल महासागरले घेरिएको यो हो सुन्दर महाद्वीप
प्रकृतिले सिंगारेर सजिएको अनेकन् मनमोहक रूप
मनै लोभ्याउने दृश्य के छैन जस्तो लाग्ने यहाँ
यहाँ आनन्दमा भुलाई दिने न्युजिल्याण्ड छ जहाँ

न त अनकण्टार उकालो मात्र चट्ट थुम्का र पहाड
तिनै तरेलीसँगै झरझर झर्ने झरना झन् अपार
ताल तलैया र पोखरीले झुलाउँछ हराउँछ पिडा
हावासँगै बहकिने मन श्रृष्टिको मोह पुरिमा रम्दा

उदाउँदै गरेको सूर्यको सुनौलो रंग महाद्वीपमा छुन्छ
स्वेत हिमले छोपेको हिमश्रृंखला रक्ताम्मे हुन्छ
लागछ त्यही हिमाल कतै यो मेरो देश नेपाल कै भाई हो
त्यसैले त यहाँ तेन्जिङसँगै हिलारीको नाता जोडिएको हो

स्वच्छ शुद्ध हराभरा बगैँचा किवी र अंगुर अनि स्याउ
रम्दै रमाउँदै नेपालीलाई लोभ्याएको हो यो ठाउँ
झुक्किन्छ म ब्युँझिदा यो नेपाल हो या न्युजिल्याण्ड
एउटा बेग्लै दुनिया हो यो हाम्रो न्युजिल्याण्ड
एउटा बेग्लै दुनिया हो यो हाम्रो न्युजिल्याण्ड ।

आमाको सम्झना



गंगा सापकोटा

छोरी बनी जन्मिएर अनेक बाधा झेल्लुपदा
दुःख लाग्यो आमा तिम्रो साथ छोडी हिड्लुपदा
माइती घरमा बस्ने धोको पुरा पनि भाकोथेन
तिम्रै तस्वीर देख्छु आमा पराइ घरमा आँसु झर्दा

डोको माथी घाँस अनी घाँसमाथी मलाई चढाई
ठुली मान्छे बनाउनेहो भन्थेउ आमा धेरै पढाई
आफ्नै पाउमा उभियर तिम्रो सेवा गर्छु भन्थेँ
आमा तिम्लाई एक्लाएर पराइ बनी छोरी कतै

छोरी कैले आउछ्यौ भन्दै औँला भाँचदै दिन गन्छेउ
गार्हो हुन्छ घर खानलाई आफ्नो ख्याल गर भन्छेउ
सानी छैन मत अब कमजोरी छौ तिमी बरु
आफ्नै ख्याल गर आमा मेरो पिरले कती रुन्छेउ

नौ महीना पेटमा राखी जन्माउदा दुःख पायौ
बिस बर्षकी पुगेपछी पराइको जिम्मा लायौ
मेरै लागी कती रात भोकै सुती रोयौ आमा
छोरो बिदेश छोरी पराइ बुढेसकालमा दुःख पायौ ।

कसको के भरोसा



श्रीधर बसेत

हिजो भाइ भाइ
आजै बाइ बाइ ।

हिजोका प्रेमी प्रेमिका
आज बिहानै छुटेका ।

हिजोका असल मित्र
आज ब्यबहार बिचिल ।

हिजो मेल मिलाप
आज बर्खिलाप ।

हिजो सँगै आमोद प्रमोद
आज घोर बिरोध ।

हिजो एउटा दलमा
आज शत्रु वलमा ।

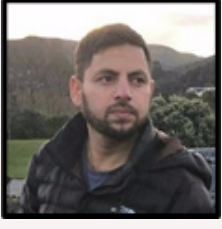
हिजो गोल मेच सभा
आज त्यै मेचले हिर्का ।

हिजो अनन्य मित्र
आज ब्यबहार बिचिल ।

हिजो खाने उही थालमा
आज पार्ने षडयन्त्रको जालमा ।

बाहिर देख्दा सबै उही समोसा
भित्र के छ कसको के भरोसा !

नारी



राजेन्द्र पाण्डे

म नारी भएरै हो कि मनकारी भएर हो
यो हिंसा हरेक दिन रुप फेरेर आउँछ
मलाई टोक्र पटक पटक मुख बेरेर आउँछ
यो हिंसा हरेक दिन रुप फेरेर आउँछ

कहिले काँहि यो हिंसा आकाशको पानी बनेर आउँछ
त्यो पानी न घाँटी भिजाउन दिन्छ
न दोष, न दाग पखाल्न दिन्छ
आखिर हिंसा न हो, केवल सिउँदोको सिन्दुर पखालेर लान्छ
यो हिंसा हरेक दिन रुप फेरेर आउँछ

कहिले काँहि यो हिंसा हुरी बनेर आउँछ
न अल्झिएको माला सुल्झाएर जान्छ
न हिड्ने बाटो बढारेर लान्छ
आखिर हिंसा न हो, सब चिज जहाँ को त्यही
केवल मेरो सपना उडाएर लान्छ
यो हिंसा हरेक दिन रुप फेरेर आउँछ

कहिले काँहि यो हिंसा पुरुष बनेर आउँछ
मसँगै पैसा माग्छ र मलाई नै किन्न खोज्छ
मैले बनाएको पुरुष, मलाई नै टेकेर हिँड्न खोज्छ
आखिर हिंसा न हो, समानताको अर्थ थाहा छ, तर पनि
आफुलाई अरु भन्दा भिन्न खोज्छ

मेरो रगत हुर्कियो, मैले संसार बनाएँ
मायाले मात्रै कहाँ हुन्थ्यो, शरीर निचोरेर अमृत खनाएँ
आँफैले बनाएका मनहरुबिच पनि आँफैलाई डराएको देख्छु
वरि परि बाघहरु छन्, तर पनि त्यो सानो डमरु डरले कराएको देख्छु

चिन्ता यो सपनाको



बलराम खनाल

आज एउटा सपना देखें बिपनाको
त्यो भिड समाज र भविष्य
मेरो मुटु गर्जिन्छ, भुक भुक गर्छ,
हतासिन्छ, तछाड - मछाड गर्दै जन्तु जस्तो मानिस,
खै के बुझ्छ, खै के ?

घर, म पराई, पराई घर, लडाई,
तिमी मेरो, म उस्को अनि उ तिम्रो,
अचम्मको नारा दिन्छ
देश छ खै कता छ ? तर मुर्दा र जिन्दा को कुरा छ,
तँ कम, म के कम,
तँ अगाडी म पछाडी किन?

देश रुन्छ यी सन्तानलाई देख्दा,
अचम्म छ विकास गर्ने गोरेटोमा रगत बग्दा,
विवश छिन् आमा, को कस्लाई सम्झाउने,
भेडा बाख्राहरुलाई कस्ले बुझाउने,

गाई, गोरु, बाख्रा भेडाहरुका जुलुस,
हरिखोर भन्दै दौडन्छ,
लगाम लगाए बाँधिन्छ
कुनै पनि बजारमा बिक्रिन्छ, बिकाइन्छ
भाउ बढेको बढे छ,
मौसमी आँधी, बिना मौसमको,
बिग्रेको बाटो रोच्च अनि त्यही कुद्छ,

अचम्म छ यो भय देख्दा,
हेपिएको छ मेरो धर्ती, देश आफ्नै सन्तानबाट,
आफैमा सौतेलो महसुश गर्छ,
आफैमा लोभाउँछ,
आफैमा लूट र छुटको ग्यारेन्टी गर्छ,
सपनामा रमाउन्छ, बिपनामा भाँसिन्छ
कस्तो सपना देखे छुँ आज,
म हरेको हेरै छुँ विवश भएर यो सपनासँग!!

झण्डाको माया



डा. वीरेन्द्र के सी

सानो हुँदा गोठालो जाँदा, गाईवस्तु चराउँदा
को हो भन्दै कोइली चरी, वनभित्र कराउँदा
मेरो साथ हुन्थ्यो सधैं, चन्द्र-सूर्य मेरो झण्डा
फहराउँथेँ उठाई माथि, माथि आफ्नै शिरभन्दा ।

घाँस काट्दा भीर पाखा, एकान्तमा डराउँदा
गाईका बाच्छा सल्लाघारी, भञ्ज्याङमा हराउँदा
जय भन्दै मेरो झण्डा, उठाउँथेँ माथिमाथि
डर भाग्थ्यो क्षणमै आउँथे, हराएका पाठापाठी ।

उमेरसँगै झण्डाको माया, झ्याङ्गियो लहराउँदै
स्कूल, कलेज पढन पुगेँ, हातमा झण्डा फहराउँदै
अमर रहोस् झण्डा मेरो, चन्द्रसूर्य हुँदासम्म
माथि उठिरहोस् सधैं, आकाश त्यो छुँदासम्म ।

आज मैले देशको झण्डा, विदेशमा फहराउँछु
जहाँ पुगेँ संसारमा, मेरो झण्डा लहराउँछु
आश गर्छु अन्तिम सास म, यही झण्डा हेरी मरुँ
तर शंका गर्छन् मलाई, हिजो झण्डा च्यात्नेहरु ।

धनी र गरीब



घनश्याम सापकोटा

दुबै मान्छे
काम दुबैले गर्छ
गरीब पेट पाल्न गर्छ
धनी अरु धन जम्मा गर्न गर्छ ।
दुखी दुबै छन
एउटालाई धनको दुख छ
अर्कोलाई कामको दुख छ ।
शान्ती छैन मनमा
गरीब भौतारिन्छन दिनमा
धनी बेचैन रातमा ।
नियतिको खेल गजबको छ
गरीब धनले गरीब छ
धनी मनले गरीब छ ।
एक दिन गरीब मन्दिर जान्छ
उस्ले मन्दिर बाहिर भिखारी भिख मागेको देख्छ
भित्र धनीहरुलाई देख्छ
उनिहरु पनि मागी रहेको देख्छ
फरक यत्ती थियो
बाहिर माग्ने भिखारी हात फैलाएर माग्दै छ
भित्र माग्ने हात जोडेर माग्दै छ
माग्ने त धनी, गरीब अनि भिखारी सबैले रहेछ
बाहिर माग्ने भिखारी भित्र माग्ने धार्मिक हुन्छ ।

निर्मलाहरु



पशुपती कर्माचार्य

स्मिता लुछेर फालेको निर्मलाको नाङ्गो लासको
कारुणिक दृश्य हेर्न नसकेर आँखा छोपी गैरहेछ
घाईते साँझ बिव्हल भएर

एका बिहानै आँखा मिची चियाउन पुग्थे
र देख्थे हिँसक पशुहरुले बलात्कार गरि
क्षेत बिक्षेत रगत बहेर देश भरि पोखिरहेछ

देश स्तब्ध छ न्यायको खोजीमा सबै भौतारिरहेछन
सर्जमिनले उल्टो बाटो लिन्छ न्याय अबसान हुन्छ

गणतन्त्रले एउटा कालो ईतिहास कोर्छ
सारा जनता लागेर पनि अन्यायको जित हुन्छ
परिवारजन आफन्त र समस्त जनताहरुको हृदय फाट्छ
अपराधका घटनाहरु देशमा बढ्दै गएकोमा समेत
सरकार सहज मान्छ र देश लुट तन्त्रमा हाबि बन्छ ।

फुटेर हैन साथी हो



डा दिवाकर भुजेल

फुटेर हैन साथी हो जुटेर लाग पन्थमा
शुरु र बिच हो कठीन् हुदैछ जीत अन्तमा
लिएर उच्च भावना बढाउ हात कर्मणी
अडिग एक लक्ष्यमा उठाउ पाउ अग्रणी

चराचरै मनुष्यको समुच्च हीत माथमा
वनस्पती र विश्वको लिएर दीर्घ सोचमा
छरेर हेर सिर्जना उठेर फुल्छ रङ्गमा
बढेर राख एक कदम् चुलिन्छ नयाँ ढङ्गमा

लिएर बोट हातमा थपेर प्रेम साथमा
गढेर जो हुनेछ एक प्रफुल्ल धर्ति गाँथमा
बसेर साँझ वा दिनै अडेर लिई श्वासमा
अहो भनून् मनुष्य ती बसेर जन्म जन्ममा

छ मूल भाव प्रेमका अमूल्य सिर्जना कवी
रचेर काव्य रुपमा बसेछ जो मिठा दबी
बचाइ बाँच्नु पो जिवन् खुवाइ खानु पो जिवन्
मिलेर संग प्रीय भै हुँसाइ बाच्नु पो जिवन् ।

मेरो गुरुङ गाउँ

बेसीबाट उँभो हेर्दा
थुम्का र पाखातिर
लटरम्म फलफूलझैँ
३० - ४० घरहरू
ढुङ्गाले छाएका छानाहरू
चिटिक्क र टपक्क
अनि घर धुरीहरूमा फरर झण्डाहरू
मेरो मनको स्वर्ग
त्यो सानो सुन्दर गुरुङ गाउँ



सञ्जय शान्ति सुबेदी

ढुङ्गाले नै छापेका आँगन
गोरेटा र बाटाहरू, पाटि र पौवाहरू
अनि आँगनमा झुन्डिएका मकैहरू
भट्ट, मास र अन्नहरू
परेवाका गुँड
अनि पिढीका भित्तामा
कोरिएका बुट्टाहरू
रातोमाटो, कमेरो
सफा सुग्घर मनोरम
आँखी झ्याल र बार्दली
सबै सम्झन्छु
त्यो प्यारो गुरुङ गाउँ

धमिलो सम्झनामा सिमित
बुढी हजुरआमाको
अर्घो गरेको
हिजै जस्तो लाग्छ
बाजा, खाजा र भिडभाड
सबै आफन्त, नातागोता
नबुझेरै पनि रमाएको
सम्झानाले सताउँछ ।

आच्यो हे आच्यो
आमाले बोलाएको
यी कानमा अझै गुञ्जिन्छन्
जेठो, माइलो दाइ भन्दा धेरै
मलाई नै माया गर्थिन आमा
नल किन फुल मकै मलाई
र ठेटना जति दाइदिदीलाई दिन्थिन् र
दाजु दिदी रोधी गए नि
मलाई किन सङ्गै सुताउँथिन र साथमा
र काखमा च्यापेर किन लान्थिन्
ल्होसार र मेला चाडमा ।

रातै तीज



डा जया तिवारी

रातो चुरा र रातो पोते
अनि रातै सारीमा तिमी
धपकै बलेकी छ्यौ नारी
यहि सालको तीजमा तिमी

रातो टीका र रातो धागो
अनि रातै पटुकिमा तिमी
बेग्लै चम्केकी छ्यौ नारी
यहि सालको तीजमा तिमी

रातो लाली र रातो परेली
अनि रातै सिन्दुरमा तिमी
लपकै सजियकी छ्यौ नारी
यहि सालको तीजमा तिमी

रातो पालिस र रातो मेहेन्दी
अनि रातै जुत्तिमा तिमी
ढलकै ढल्किएकी छ्यौ नारी
यहि सालको तीजमा तिमी ।

पराग



नमिता दवाडी

कसरी थाहा पायौ म फूल बन्नै लागेकि छु
र मिसियौ बतासका झोँकाहरसँग
पराग बनेर ?
तिम्रा कलिला मुस्कानमा खोइ
के मिसाई पस्कियौ बेहोसिए झैँ भएँ म !

कुनै स्वीकृति या अस्वीकृतिका
घण्टी कुनै परेन तिमिले !!
नजरमा नजर र अधरमा अधरको पुल हालेर
मेरो जबानीको किनारमा टेकि
सुटुक्कै मेरो फक्रँदो रातो पत्रमा,
तिमिले चुमिदिएपछी नै
अर्धमृत भएकी हुँ म ।

तिम्रो आलिङ्गनमा बेरिएर आएको,
थोरै दर्द, अन्जान भय
र अनौठो कुतकुतिले
दागबत्ती दिएको हो मेरो कोपिला वयलाई,
हो यहाँ हत्या भएको छ कोपिलाको !
छातीमा हात राखेर भन पराग !
तिमी प्रेम संबाहक हौ या हत्यारा !

पाँच मुक्तकहरु



राधाकृष्ण काफ्ले
डालास, अमेरिका

१. सन्यासीलाई खरानीको चिन्ता
ईमानीलाई बैमानीको चिन्ता
आमाबुबालाई आफ्नो भन्दा
सन्ततिको जवानीको चिन्ता

२. भावना र शिल्प भित्र, यो मन किन गम्छ
सेवा गर्ने हात पनि, सिर्जनामा रम्छ
बाँडौ हजुर शुभकामना मिलाताको बीउ
जहाँ हुन्छ सेवा भाव, त्यही धर्म जम्छ

३. बाहिर देख्दा पित्तल तिमि, भित्र सुनैसुन रै'छौ
नचिन्दामा अँधेरी झैँ लाग्थ्यौ, चिने पछि जून रै'छौ
लाग्थ्यो तिमि बिना सूर कि, तारैतार को जाली जस्तो
तर मेरो जिन्दगीमा, सातै सूर कि धुन रै'छौ

४. धन हुनेको मन हुन्न भन्छन्
मन हुनेको धन हुन्न भन्छन्
हन्डर ठक्कर त बेहिसाब छ
प्रेम बिना त झन हुन्न भन्छन्

५. उधारेर जिन्दगी यो, सिउन पाए हुन्थ्यो
चाहे जस्तो बनाएर, जिउन पाए हुन्थ्यो
अड्कलेर पटक पटक किन दुख्छ यो मन
एकै श्वासमा पीडा सबै, पिउन पाए हुन्थ्यो

अद्भुत मेरो मन



टिका रेग्मी

मेरो शरीरले किन थेग्र सक्थ्यो मेरो मन
आकाश भन्दानि फराकिलो मेरो मन
हावा छिर्न सक्ने प्वाल भन्दानि साँघुरो
हनुमानको गदा, शिवको धनुष भन्दानि गरुडो
मन्द-मन्द हावाले पनि उडाउन सक्ने
अद्भुत मेरो मन

भौगोलिक सिमानाले न छेक्न सक्छ मेरो मन
बाटो आफैं खोज्छ मेरो मन
न राजनीतिक सिमानाले रोक्न सक्छ
सिमानारहित नेपाली भाषासंग सामिप्य लिन खोज्छ
नेपाली संगीतसंग रसास्वादन गर्न खोज्छ
अद्भुत मेरो मन

सांसारिक सबै चिज अटाउन खोज्छ मेरो मन
कति ठूलो होला मेरो मन
भएभरका राम्रा चिज सबै चुम्न खोज्छ
अरुको प्रगति देखे जल्ने गर्छ
आफैमात्र लाउन र खान मात्र खोज्ने
अद्भुत मेरो मन

अरुलेनी आफैले जसरि सोचिदिओस भन्छ मेरो मन
नभए रन्फनिन्छ मेरो मन
मुहार पुस्तिकाका आधारहीन स्ट्याटसमा रनभुल्ल
मुहार पुस्तिकामै बास बस्न खोज्ने
मुहार पुस्तिकाबाट छुट्टीदा अत्यन्तै कुडीने
अद्भुत मेरो मन

आफूले सोचेअनुरूप नहुँदा रिसले भैरव हुने मेरो मन
अपराजित र अनियन्त्रित मेरो मन
आफ्नो स्वार्थकालागि जे गर्ननि सक्ने
अरुको दृष्टिकोणबाट हेर्ननि नसक्ने
सांगुरिएर-कुडीएर- मुर्मुर्िएर- जुर्मुराएर बस्ने
अद्भुत मेरो मन

तरङ्ग दौडिएर दसवाट बिजुली निकाल्छ मेरो
मन
शक्तिशालि विधुतिय चुम्बक मेरो मन
थिटा अल्फा बिटा हुँदै कति तरंगीत हुन्छ
बिटा अल्फा थिटा हुँदै डेल्टामा ओराल्न
खोज्छ
ब्रेक अंकुश लगाऊन प्रयत्न गर्दानी नमान्ने
अद्भुत मेरो मन

कसरी नियन्त्रण गर्ने अनियन्त्रित मेरो मन
लगाम कसरी लगाउने मेरो मन
बैराग्यका सुत्र खोजी अंकुस लगाउँछु
घरी - घरी मनकै बाकास बाहिर गएर सोच्छु
गीता-ज्ञानको साहारा लिन्छु
कृष्णलाई पुकार्छु
अनि अलिक अंकुस लाग्छ र नियन्त्रित हुन्छ
अद्भुत मेरो मन ।

फर्केर जाउँ घर



युवराज अधिकारी

खण्डन शिशिर रुखपातहरुले वसन्तको आसमा
कालो रात पनि सहन्छ जगले बिहानीको आसमा
ठूलो आस बोकेर सहिदहरु मरे देशलाई पर्दाखेरी
आसै छैन भने जीवन कहाँ छ र ? बाँच्नु छ मुर्दासरी ।

छोड्यौं देश, आफन्त मिला सवलाई भविष्यको आसमा
त्यै आसाले पुर्यायो विरान नगरीको अन्यौल घरवासमा
काँधमा काँध मिलाई कर्म गरियो हो कर्मभूमी भनी
माया कहाँ घट्यो ? मुटु बीच रह्यो त्यो जन्मभूमी पनि ।

नयाँ छ परिवेश, संस्कृती नयाँ अर्कै छ भाषा पनि
यसमा भिन्न नसक्दा सोच पनि भयो आफ्नैथ्यो खासा भनी
जिउ मारिकन कर्म गर्दछौं सधैं अवसर कति छन् कति
भौतिक साधन मात्र रहेनछ जीवन यो सोचेर आयौं जती ।

चिन्ता लाग्छ विकास नेपाल देशको हुन्नकी भोली पनि
असन्तोष सधैं देखिन्छ जनमा झुठा छन् बोली पनि
टाढा देश बसी गरेको गफले हुँदैने रे देश विकास
आफ्नो सिप लगाई कर्म गर्दा चुमिन्छ रे त्यही आकास ।

छन् बालक, बृद्ध अनि असक्तहरु, कठै ! खाली छन् गाउँहरु
मुहार फेर्न सकेन युवक बिना विरान छन् ठाउँहरु
दिनभर पंक्षी सयर गरेर वनमा फर्कन्छ गुंठ साँझमा
हाम्रो जीवन नी सार्थक छ है आफन्तको माझमा ।

है लाखौं परदेशी कर्मठ युवा ! ती पौरखी हातहरु
तिम्रो उध्यमले हुने छन् हरिया ती खेतपातहरु
हिमालदेखि तराईको झिलिमिली हुने छ स्वर्गसरी
हातमा हात मिलाई पौरख गरे उब्जन्छ मोतिसरी ।

देशले वाणि दियो जीवन पनि दियो सक्षम बनायो अनि
जिउने बाटो नदेखी पलायन भयौं बन्ला भविष्य भनी
फर्की सोच्छ सधैं सुसुप्त मनले बाटो भुल्यौं कि भनी
गाउँ, बेसी, पहरा सजाउन छोडी वैभव रोज्यौं कि भनी ।

हुन्न देश बिकाश कसै गरी पनि युवा रहेर पर
फेर्न सक्छौं मुहार सब मिली पर्केर गए तर
दुःख कष्ट सहेर बस नसकी छोडेर आयौं पर
झुल्क्यो मिरमिरे घाम अबत फर्केर जाउँ घर ।

बृद्धावस्था

(छन्दः भुजंगप्रयात)



प्रा. पीताम्बर शर्मा दाहाल

गयो आयु धेरै र टुंगिन्छ कैले
अझै तिस्रना तमसिएको छ ऐले
न बोलौं भने बोलनको चाहना छ
न खोलौं, कसोरी मनोभावना छ |

नबोलौं कि बोलौं कुरा पेटमा छन्
सुनुन् मितले नै हुँदा भेटमा झन्
भनेरै कुरा भन्न तृष्णा लिने हो
ब्यथा गन्थने सुन्नको तमसिने हो |

डुलौं देश देशान्तरैको विशेष
अवस्था बुझौं चाल कस्तो छ के छ
सबै योजना, कल्पना गै गएछन्
जवानीसंगै स्वप्न झैँ भै गएछन् |

छसकै कसैले छुँदा मात्र अंगर
चसकै गरी दुख्छ पारी तरंग
निकै निम्छरो देह बन्दै गएछ
जरा-बाल एउटै अवस्था रहेछ |

नसुन्ने भए कान मीठा निनाद
र निन्दा प्रशंसा हराए विवाद
प्रशंसा मिले मिल्छ उत्साह राम्रो
र निन्दा हुँदा द्वेष बढ्ने नराम्रो |

नदेखे भए नेत्र शृंगार हार
उही रुप झल्को हुने बारबार
निसर्गी छ आँखा भने रम्य दृश्य
संगै खेल्दछन् कल्पना है अवश्य |

गयो दृष्टि आँखा भएछन् मलीन
कठै भै गयो देह सामर्थ्य हीन
थिए केशकाला भए शुभ्रवाला
मुजा चाउरी देखिए पुष्ट गाला |

गले हात गोडा र आलस्य छायो
बिताए दिवा रात निन्द्रा हरायो
चलि स्वास चांडो फुटी जान्छ छाती
सरी चल्छ, बुक्का बने झैँ खलाँती |

वुभुक्षा छ खाना भने पथ्य हुन्न
भनौ के गरि यो ब्यथा कथ्य हुन्न
नखाई हुँदै हुन्न खाँदा सुपाच्य
हुँदै हुन्न चिल्लो मसाला र आज्य |

कुरा कुरा बृद्धका सुन्छ कल्ले गुनासे
नया केही हुन्न उही एकनासे
झिँजो लाग्छ सुन्नेहरुलाई फुङ्गो
र बोल्नेहरुलाई बन्ने हलुङ्गो |

नबोल्दा मनोहाल विग्रन्छ साह्रो
कुरा गुम्सिदा झन् व्यथा बन्छ गाह्रो
न नाता न आफ्ना कठै के बिचित्र
कुरा सुन्छ जलले उही इष्ट मित्र |

इनामेल गै गो तथा दल कान्ती
हरायो खिए यी सबै दन्त पंक्ति
सबै दांत दुख्छन् चपाउँ कसोरी
बितेको जवानी म पाउँ कसोरी |

थिए मित्त मौरी सरी फूलमा झैँ
हराए नि बाटो छुटी वन्यमा झैँ
सधैँ शक्तिकै साथ लाग्ने समाज
हुँदा एकलो बृद्धले ठान्छ आज |

न आँखा रहे तेजिला देख्न सक्ने
न छन् कान तीखा कुरा सुन्न सक्ने
न यात्रा कतैको सहारा बिनाको
हुने व्यर्थ भो यो शरीरी हुनाको |

निकै पातलो भै दिएको छाला
सकेसम्म तातो नपाइ परेला
न लाग्ने हुनाले अँगोना र पाखी
न छोड्नु गुडुल्की दुवै हात काखी
घुसारेर जाडो हरे कट्छ राती |

तनू हाल यस्तो हुँदा चित्त अर्को
भरी वासनाको छ तारुण्य लर्को
सबै अंग शैथिल्य नासा दुरुस्त
सदा वासनामा हुने नाक चुस्त |



Photo Credit: Shailesh Karmacharya